

Diplomová práce

Výhody a nevýhody členství České republiky v Evropské unii

Studijní program:

N6208 Ekonomika a management

Studijní obor:

Podniková ekonomika

Autor práce:

Bc. Anna Leskovjan

Vedoucí práce:

Ing. Iva Nedomlelová, Ph.D.

Katedra ekonomie

Liberec 2022

Zadání diplomové práce

Výhody a nevýhody členství České republiky v Evropské unii

Jméno a příjmení:

Bc. Anna Leskovjan

Osobní číslo:

E15000582

Studijní program:

N6208 Ekonomika a management

Studijní obor:

Podniková ekonomika

Zadávací katedra:

Katedra ekonomie

Akademický rok:

2021/2022

Zásady pro vypracování:

1. Stanovení cílů a formulace výzkumných otázek.
2. Analýza integrace České republiky do Evropské unie.
3. Komparace příspěvků ČR do rozpočtu EU a výdajů EU v Česku.
4. Predikce dopadů modelu CZEXITu na Českou republiku.
5. Formulace závěrů a zhodnocení výzkumných otázek.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: 65 normostran
Forma zpracování práce: tištěná/elektronická
Jazyk práce: Čeština

Seznam odborné literatury:

BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ, 2015. *The economics of European integration*. 5. ed. London: McGraw-Hill Education. ISBN 978-0-07-716965-7.
LOUŽEK, Marek, 2017. *Evropská integrace z pohledu teorie veřejné volby*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3064-9.
MACH, Petr, Ivan PILIP a Milan ŽÁK, 2011. *Evropská unie*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu. ISBN 978-80-86730-72-1.
SOUKUP, Jindřich, 2015. *Zdroje a perspektivy evropských ekonomik na počátku 21. století v kontextu soudobé globalizace*. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-281-9.
WEISS, Tomáš, 2017. *Promoting national priorities in EU foreign policy: the Czech Republic's foreign policy in the EU*. London: Routledge. ISBN 978-1-138-21552-8.
PROQUEST. 2021. *Databáze článků ProQuest* [online]. Ann Arbor, MI, USA: ProQuest. [cit. 2021-09-30]. Dostupné z: <http://knihovna.tul.cz/>.
Konzultant: Martin Fišer, Regionální koordinátor informačních aktivit o Evropské unii Eurocentra Liberec, Vedoucí Europe direct Liberec.

Vedoucí práce: Ing. Iva Nedomlelová, Ph.D.
Katedra ekonomie

Datum zadání práce: 1. listopadu 2021
Předpokládaný termín odevzdání: 31. srpna 2023

doc. Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Ing. Pavla Bednářová,
Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 1. listopadu 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Výhody a nevýhody členství České republiky v Evropské unii

Anotace

Diplomová práce na téma „Výhody a nevýhody členství České republiky v Evropské unii“ je zaměřena na posouzení přínosů a negativ tohoto členství. Teoretická část práce nabízí stručný přehled vývoje evropské integrace. Následně popisuje integrační proces České republiky a aspekty členství v Evropské unii. Za pomoci analýzy vybraných makroekonomických ukazatelů je v praktické části práce vyhodnocen ekonomický vývoj České republiky, související se členstvím v Evropské unii, a její mezinárodní srovnání. Komparace finančních příspěvků, oboustranně směřujících mezi Českou republikou a Evropskou unií, dané téma dále rozvíjí. Část práce je věnována posouzení dopadů případného vystoupení České republiky z Evropské unie. Závěr práce nabízí shrnutí dané problematiky a předkládá návrh budoucího směřování České republiky.

Klíčová slova

Czexit, Česká republika, členství, euroskepticismus, Evropská unie, integrace, nevýhody, výhody, vystoupení.

Advantages and Disadvantages of the Czech Republic's Membership in the European Union

Annotation

The thesis on "Advantages and disadvantages of the Czech Republic's membership in the European Union" is focused on the assessment of the benefits and disadvantages of this membership. The theoretical part of the thesis offers a brief overview of the development of European integration. It then describes the integration process of the Czech Republic and aspects of EU membership. Using the analysis of selected macroeconomic indicators, the practical part of the thesis evaluates the economic development of the Czech Republic related to its membership in the European Union and its international comparison. The comparison of financial contributions, reciprocally directed between the Czech Republic and the European Union, further develops the topic. Part of the thesis is devoted to the assessment of the impact of the possible withdrawal of the Czech Republic from the European Union. The conclusion of the thesis offers a summary of the issue and presents a proposal for the future direction of the Czech Republic.

Keywords

Advantages, Czech Republic, Czexit, disadvantages, European Union, euroscepticism, integration, membership, withdrawal.

Poděkování

Nejdříve bych ráda touto cestou vyjádřila poděkování Ing. Ivě Nedomlelové, Ph. D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky a za vstřícnost projevenou při konzultacích mé diplomové práce. Rovněž bych chtěla poděkovat panu Martinu Fišerovi za ochotu a spolupráci při konzultacích. Děkuji také celé své rodině a přátelům, za neuvěřitelnou podporu během celé doby mého studia, především mému manželovi za podporu a trpělivost, kdy se náš rodinný život po dobu několika let přizpůsoboval mému studiu. Dále bych chtěla poděkovat osobě, bez níž by dokončení mého studia nebylo reálné. Mami, děkuji ti za důvěru i podporu, ale především za lásku a čas věnovaný mým dětem, a to nejen při jejich hlídání během doby mého studia. Mým milovaným synům z celého srdce děkuji za bezmeznou lásku a životní motivaci. Věřím, že veškerý čas, který jsme spolu nestrávili kvůli mému studiu, byl investicí do času budoucího, kdy si jej mnohonásobně vynahradíme.

Obsah

Seznam zkratk	13
Seznam tabulek	16
Seznam obrázků	17
Úvod	18
Literární rešerše	21
Cíl diplomové práce, výzkumné otázky a metodika	23
1. Vývoj evropské integrace	24
1.1 Počátky spolupráce evropských zemí	24
1.2 Evropská společenství	24
1.3 Evropská unie	25
1.3.1 Maastrichtská a Lisabonská smlouva	26
1.3.2 Úspěchy Evropské unie	26
1.3.3 Krize a hrozby Evropské unie	27
1.3.4 Nesoulad napříč Evropskou unií	30
1.3.5 Výzvy Evropské unie	32
2. Členství České republiky v Evropské unii	36
2.1 Vstup České republiky do Evropské unie	36
2.1.1 Integroční proces	36
2.1.2 Předvstupní programy	37
2.2 Změny související se vstupem do EU	39
2.2.1 Změny v právním řádu ČR	39
2.2.2 Změny celního režimu	40
2.2.3 Daňové změny	41
2.2.4 Společná organizace trhů	41
2.2.5 Inflace	42
2.3 Česká republika jako člen Evropské unie	42
2.3.1 Občan Evropské unie	42
2.3.2 Podnikání v Evropské unii	45
2.3.3 Členský stát v Evropské unii	47
2.4 Vstup do Eurozóny	51
2.5 Euroskepticismus	55

2.6	ČR jako člen Visegrádské skupiny	59
2.7	České předsednictví v Radě Evropské unie	61
3.	Ekonomické vyhodnocení členství České republiky v Evropské unii.....	63
3.1	Výkonnost ekonomiky.....	64
3.1.1	Hrubý domácí produkt	64
3.1.2	Hrubý národní důchod	66
3.2	Nezaměstnanost	67
3.2.1	Obecná míra nezaměstnanosti.....	67
3.2.2	Dlouhodobá míra nezaměstnanosti	68
3.3	Úroveň mezd	69
3.4	Inflace.....	71
3.5	Státní dluh vůči HDP.....	75
3.6	Mezinárodní obchod	76
3.7	Přímé zahraniční investice	79
4.	Komparace příspěvků ČR do rozpočtu Unie a výdajů EU v Česku.....	82
4.1	Financování projektů za podpory EU.....	84
5.	Politické aspekty členství České republiky v Evropské unii	88
6.	Predikce dopadů modelu czexitu na ČR.....	92
6.1	Obecné předpoklady vystoupení ČR z EU	92
6.2	Právní aspekty vystoupení ČR z EU.....	94
6.3	Příklady možností spolupráce ČR a EU v případě czexitu	98
6.4	Důsledky czexitu pro Českou republiku.....	103
	Závěr	108
	Seznam použité literatury	115
	Seznam příloh.....	129

Seznam zkratk

b. c.	Běžné ceny
brexit	Vystoupení Spojeného království z Evropské unie
CPI	Index spotřebitelských cen
czexit	Vystoupení České republiky z Evropské unie
ČNB	Česká národní banka
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
EA	Eurozóna
ECB	Evropská centrální banka
ECP	Evropský srovnávací program
EDP	Postup při nadměrném schodku
EHP	Evropský hospodářský prostor
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
ESM	Evropský stabilizační mechanismus
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
EUR	Euro
Euratom	Evropské společenství pro atomovou energii
HDP	Hrubý domácí produkt
HICP	Harmonizovaný index spotřebitelských cen
HND	Hrubý národní důchod
IMD	Mezinárodní institut pro rozvoj managementu
Kč	Koruna česká
LAU	Místní samosprávné jednotky

MSP	Mikro, malé a střední podniky
NATO	Severoatlantická aliance
NGEU	Nástroj pro oživení a odolnost NextGeneration EU
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
OP	Operační program
OSN	Organizace spojených národů
p. b.	Procentní bod
PPP	Parita kupní síly
PZI	Přímé zahraniční investice
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
SOT	Společná organizace trhů
STEM	Ústav empirických výzkumů
SZP	Společná zemědělská politika
UK	Spojené království Velké Británie a Severního Irska
USA	Spojené státy americké
V4	Visegrádská skupina
WTO	Světová obchodní organizace

Seznam zkratk zemí EU použitých v grafech

AT	Rakousko
BE	Belgie
BG	Bulharsko
CY	Kypr
CZ	Česko

DE	Německo
DK	Dánsko
EE	Estonsko
EL	Řecko
ES	Španělsko
FI	Finsko
FR	Francie
HR	Chorvatsko
HU	Maďarsko
IE	Irsko
IT	Itálie
LT	Litva
LU	Lucembursko
LV	Lotyšsko
MT	Malta
NL	Nizozemsko
PL	Polsko
PT	Portugalsko
RO	Rumunsko
SE	Švédsko
SI	Slovinsko
SK	Slovensko

Seznam tabulek

Tabulka 1: Cíle a priority České republiky v Evropské unii	50
--	----

Seznam obrázků

Obrázek 1: Vývoj počtu českých přeshraničních zaměstnanců (2004-2021)	43
Obrázek 2: Vývoj podpory eura jako národní měny v ČR (2005-2022).....	52
Obrázek 3: Vývoj reálného HDP ČR (2000-2021)	64
Obrázek 4: Reálné tempo růstu HDP ČR (2004-2021)	65
Obrázek 5: Vývoj HDP na obyvatele v PPS ve vybraných zemích EU (2010-2021)..	66
Obrázek 6: Porovnání HND v zemích EU v roce 2020	66
Obrázek 7: Obecná míra nezaměstnanosti ve vybraných zemích EU (2010-2021) ..	68
Obrázek 8: Dlouhodobá míra nezaměstnanosti ve vybraných zemích EU	68
Obrázek 9: Výše minimální mzdy v zemích EU ve 2. pololetí 2022.....	70
Obrázek 10: Průměrný hodinový výdělek v zemích EU v roce 2018	71
Obrázek 11: Průměrná roční míra inflace v ČR (2000-2021).....	73
Obrázek 12: Porovnání cenových hladin ve vybraných zemích EU (2010-2021)	74
Obrázek 13: Porovnání cenových hladin v zemích EU roce 2021	74
Obrázek 14: Meziroční míra inflace v EU (říjen 2022)	75
Obrázek 15: Porovnání výše státního dluhu vůči HDP ve vybraných zemích EU	75
Obrázek 16: Objem zahraničního obchodu ČR se zbožím (2005-2021)	78
Obrázek 17: Podíl ČR na celkovém mezinárodním obchodu se zbožím v rámci EU...78	
Obrázek 18: Mezinárodní obchod se zbožím mezi ČR a vybranými státy EU	79
Obrázek 19: Čistá pozice ČR v letech 2004-2021	83
Obrázek 20: Vývoj kladných odpovědí na setrvání v EU (2004-2022)	93

Úvod

V současnosti se celý svět potýká s vážnými problémy, jako jsou aktuální válečný konflikt na Ukrajině a s ním spojená hrozba globálního ozbrojeného konfliktu a celosvětové potravinové krize, pandemie onemocnění COVID-19 a její důsledky, změna klimatu a zhoršování životního prostředí nebo např. rozdělení společnosti.

Lze předpokládat, že lidstvo, které povětšinou za těmito problémy stojí, bude muset učinit velké kroky k jejich eliminaci, či alespoň minimalizaci. Nakolik obtížné může být nalezení společné cesty za lepší budoucnost? Pravděpodobně velmi, neboť historie je nejlepším důkazem toho, že ponaučení neznamená změnu chování a že nápravná opatření nejsou vždy trvalá. Přestože i jednotlivci mohou dokázat velké věci, kde jsou hranice toho, co může dokázat společnost? Sjednocení a v nezbytných případech upřednostnění globálních zájmů před vlastními preferencemi může být správný směr k lepší budoucnosti našich dětí i příštích generací. Změna však musí pramenit z našeho uvědomění.

I přes trvajících rozdílné preference členských zemí se na evropském kontinentu podařilo vytvořit integrační uskupení 27 států, které je známé po celém světě. Evropská unie je nejen významným obchodním partnerem, ale také např. poskytovatelem humanitární a rozvojové pomoci. Od doby svého vzniku prošla řadou změn a její vývoj není zdaleka u konce, neboť přestože často není snadné najít kompromis mezi dvěma stranami, Evropská unie a její činy odráží výsledky složitých jednání 27 suverénních zemí, respektive jejich představitelů. Evropská unie, tak jak ji dnes známe, je výsledkem takřka osmdesátiletého vývoje evropské součinnosti.

Přestože se Evropská unie diplomaticky angažovala a stále angažuje do mezinárodních konfliktů, aktuální situace na území Ukrajiny je jiná, neboť má obrovské dopady celosvětového rozsahu. Současná doba jednoznačně vypovídá o tom, jak důležité je mít moc či být součástí mocného celku.

Česká republika působí jako člen Evropské unie již osmnáct let a za tuto dobu prošla řadou změn, z nichž část byla způsobena důsledky integrace. Tyto změny měly

své zastánce i odpůrce a podílely se na vývoji vnímání českého členství veřejností. Češi patří spíše k euroskeptické části populace Evropské unie, čemuž nasvědčují dlouhodobé průzkumy různých institucí (např. Eurobarometr, CVVM, STEM.) Postoj veřejnosti k členství v Unii je ovlivňován různými faktory, např. aktuální politickou situací v České republice, populismem, úspěchy a krizemi uskupení, ekonomickou situací země, desinformacemi, znalostmi dané problematiky a mnoha dalšími.

Diplomovou práci na téma Výhody a nevýhody členství České republiky v Evropské unii jsem se rozhodla zpracovat, jelikož se stále častěji ve svém okolí i ve veřejných diskuzích setkávám s názorem, že je členství v Evropské unii pro Českou republiku nevýhodné, a mělo by být v zájmu České republiky integrační seskupení opustit.

Cílem diplomové práce je zhodnotit prospěšnost členství České republiky v Evropské unii pro Českou republiku. K dosažení určeného cíle je nutné nalézt odpovědi na stanovené výzkumné otázky:

- Ve kterých oblastech lze považovat proces evropské integrace za úspěšný a jaké oblasti jsou naopak pro Evropskou unii, respektive Českou republiku, hrozbou?
- V čem spočívají největší přínosy a negativa pro Českou republiku související se členstvím v Evropské unii?
- Jaká je současná pozice České republiky v Evropské unii v porovnání s vybranými zeměmi na základě komparace zvolených makroekonomických ukazatelů?
- Jaké důsledky by pro Českou republiku mělo vystoupení České republiky z Evropské unie?

Otázka členství či vystoupení České republiky z Evropské unie je pro následný ekonomický i politický vývoj Česka nesmírně důležitá. Iniciativy směřující k vystoupení České republiky z Evropské unie mohou mít závažné dopady na každodenní život občanů, prosperitu firem i postavení Česka v mezinárodním pojetí. Přestože v současnosti není vyhlášeno referendum, v němž by se o budoucím setrvání České republiky v Evropské unii mělo rozhodnout, nelze tuto možnost považovat za nereálnou. Populistické aktivity ve spojitosti s mírou euroskepse

v Česku mohou k hlasování v obecném referendu vést již v následujících letech. Konečný výsledek tohoto referenda by pak odrážel nejen přínosy členství České republiky v Evropské unii, ale také krize, jimiž si Evropská unie prochází či prošla, negativa členství, neznalost institucí a fungování Evropské unie, vliv dezinformací, dlouhodobá nespokojenost a obavy voličů a mnoho dalších aspektů, vedoucích ke konečnému rozhodnutí občanů při volbě v referendu. Z tohoto důvodu považuji téma své diplomové práce za velice aktuální a přínosné, neboť se určitým způsobem dotýká všech občanů České republiky, potažmo občanů Evropské unie.

Literární rešerše

Kroky, vedoucí ke vstupu České republiky do Evropské unie, byly logickým výsledkem učiněných rozhodnutí o budoucím směřování země. Po sametové revoluci šlo o tehdejší volbu Československa k politickému přiklonění se k západní Evropě, ale také o očekávání přívětivější ekonomické situace postkomunistické země. Dominový efekt v teorii regionální integrace, jež popsali Baldwin a Wyplosz (2015), lze aplikovat i na porevoluční Československo. Politickoekonomický postoj nezúčastněných zemí v integračním uskupení se dle této teorie mění v souvislosti s efektem relativní konkurenceschopnosti. Eliminace obchodních bariér, přinášející výhody zúčastněným státům, tvoří tlak na státy nezúčastněné, aby se k uskupení připojily. S růstem uskupení vzrůstá i tlak na připojení nezúčastněných států.

Na základě teorie racionální volby lze rozšiřování či opouštění společenství chápat jako důsledek zájmů a užitků hlavních aktérů (Loužek 2017). Je zřejmé, že i Československo a později samostatná Česká republika od svého vstupu do Evropské unie očekávala převažující přínosy nad negativy, vyplývající z členství. Touto myšlenkou se již dříve zabýval Hoffman (1966), který považoval integraci ve smyslu národního povědomí za žádoucí v případě příslibu vysokých přínosů, nízkých nákladů a značných očekávání. V opačném případě se národní identita spíše než k integračnímu procesu přiklání k nacionalismu. Úspěšnost evropské integrace spatřoval spíše v ekonomické integraci, nežli ve „vysoké“ politické integraci.

Začlenění České republiky do jednotného trhu Evropské unie se neslo ve znamení velkých očekávání, možností, ale také přílivu zahraniční konkurence. Baldwin a Wyplosz (2015) situaci na jednotném trhu v rámci evropského uskupení charakterizovali jako volný pohyb evropských firem, působících na větším, přesto domácím trhu. Dle Sirůčka (In: Soukup 2015) je globalizace ekonomických aktivit nejviditelnější a nejvíce analyzovanou úrovní soudobé globalizace. Globalizace však může být příčinou krize sociálního státu, neboť je provázena problematikou optimálního daňového zatížení.

Integrace evropských zemí je složitým procesem, v jehož průběhu dochází k přizpůsobování se aktuálním globálním otázkám i budoucím výzvám. Členské státy integračního uskupení nejednou stály před rozhodnutím, do jaké míry má proces integrace dospět. Tématem nastávající formy integračního procesu evropských zemí se věnoval např. Janning (2017), jenž spatřuje možnou alternativu budoucího směřování Evropské unie jako cestu diferenciaci, neboť různé členské státy mohou považovat za přijatelnou odlišnou hloubku integrace. Kupř. představitelé jižních a východních členských zemí včetně ČR mohou považovat status quo za nejpřijatelnější z možných variant, neboť tento stupeň integrace uvedeným zemím přináší očekávané výhody např. ve formě finanční podpory a politické stability, přičemž nedochází k zásadním změnám v rozsahu jejich pravomocí. Avšak pomalejším tempem integrace oproti členským zemím v jádru by se ČR dostala do nežádané pozice na periferii. Jak formuloval Cabada (2015), Česká republika bývá v oblasti institucionálního rámce a ideologické debaty o perspektivách evropské integrace chápána spíše jako problematická země.

Nesoulad České republiky a jiných členských států Evropské unie v prosazování vlastních zájmů v zásadních otázkách budoucího vývoje evropské integrace je jedním z aspektů rozsáhlého euroskeptického mínění mezi českým obyvatelstvem. Kupř. Koźbiał (2020) považuje za jednu z příčin euroskepticismu také nízkou úroveň znalostí o Evropské unii. V České republice v posledních letech vzrůstá tlak na uskutečnění referenda o vystoupení České republiky z Evropské unie, a přestože v současnosti není uskutečnění referenda plánované, v průběhu nastávajících let může být otázka vyhlášení referenda reálná. V případě rozhodnutí voličů o vystoupení České republiky z Evropské unie by nastalo složité období uspořádání budoucích vzájemných vztahů mezi zúčastněnými stranami. I když nelze očekávat, že by jakékoliv zemi vystupující z Evropské unie, bylo ponecháno stejných výhod jako členským státům, pravděpodobně by dohoda o následné spolupráci byla oboustranně žádoucí. Problematikou ukončení členství v Evropské unii se zabýval např. Evola (2022), který nacházel společné rysy v procesu vstupu či vystoupení z Evropské unie také v oblasti uspořádání dobrých susedských vztahů, neboť ty posilují soudržnost a stabilitu Evropské unie.

Cíl diplomové práce, výzkumné otázky a metodika

Diplomová práce je zaměřena na vyhodnocení výhod a nevýhod členství České republiky v Evropské unii. **Cílem diplomové práce je zhodnotit prospěšnost členství České republiky v Evropské unii pro Českou republiku**, a to na základě získaných oficiálních dat statistických úřadů a pomocí metod analýzy, dedukce, deskripce a komparace.

Úvod diplomové práce nastiňuje danou problematiku. Přínosy a negativa členství v Evropské unii se pro jednotlivé zainteresované země odráží od pozitivního či negativního vývoje procesu evropské integrace. Tento proces je za pomoci deskripce stručně charakterizován v první kapitole, v níž lze nalézt odpověď na první výzkumnou otázku: **Ve kterých oblastech lze považovat proces evropské integrace za úspěšný a jaké oblasti jsou naopak pro Evropskou unii, respektive Českou republiku, hrozbou?** Druhá kapitola diplomové práce je zaměřena na konkretizaci dopadů členství České republiky v Evropské unii na Českou republiku a dále analyzuje postoj české veřejnosti k Evropské unii. Tato kapitola poskytuje odpověď na výzkumnou otázku: **V čem spočívají největší přínosy a negativa pro Českou republiku související se členstvím v Evropské unii?** Třetí kapitola diplomové práce obsahuje odpověď na výzkumnou otázku: **Jaká je současná pozice České republiky v Evropské unii v porovnání s vybranými zeměmi na základě komparace zvolených makroekonomických ukazatelů?** Tato část diplomové práce vychází především z oficiálních statistických dat Českého statistického úřadu a Eurostatu. Čtvrtá a pátá kapitola diplomové práce doplňuje makroekonomický rozbor praktické části diplomové práce o hlubší finanční a politickou perspektivu českého členství v Evropské unii. Poslední kapitolu diplomové práce tvoří dedukce procesu vystoupení České republiky z Evropské unie a blíže specifikuje možné důsledky tohoto aktu, čímž poskytuje odpověď na výzkumnou otázku: **Jaké důsledky by pro Českou republiku mělo vystoupení České republiky z Evropské unie?** Závěr diplomové práce nabízí shrnutí zjištěného a zhodnocuje meritum diplomové práce, tedy prospěšnost členství České republiky v Evropské unii na Českou republiku.

1. Vývoj evropské integrace

Následující kapitola pojednává o procesu evropské integrace, jež je odrazem dílčích aktů, utvářejících současnou podobu Evropské unie. V kapitole je možné nalézt odpověď na výzkumnou otázku: „Ve kterých oblastech lze považovat proces evropské integrace za úspěšný a jaké oblasti jsou naopak pro Evropskou unii, respektive Českou republiku, hrozbou?“

1.1 Počátky spolupráce evropských zemí

Integrace evropských států je dlouhodobým a složitým procesem, který započal po dvou světových válkách. Ty zapříčinily miliony zmařených životů, hospodářský úpadek a devastaci mnoha zemí. Důsledky dvou světových válek vedly k potřebě evropské spolupráce, jež se stala základem míru a jednotné Evropy. Zásadní myšlenka tohoto spojení měla mezi zúčastněnými zeměmi minimalizovat riziko ozbrojeného konfliktu. Toto mínění se opíralo o fakt, že země, které spolu obchodují, se stávají vzájemně ekonomicky závislé a ozbrojený konflikt je méně pravděpodobný.

1.2 Evropská společenství

Potřeba spolupráce evropských zemí vyústila k vytvoření třech nadnárodních společenství. V roce 1952 vstoupila v platnost smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO), na jejímž základě spolupracovalo šest zemí západní Evropy (Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko). Cílem ESUO bylo přispívat prostřednictvím společného trhu s uhlím a ocelí k hospodářskému růstu, zvýšení zaměstnanosti a zlepšení životních podmínek. Rovné podmínky přístupu k výrobním zdrojům a zavedení volného pohybu zboží vedly k počátkům hospodářského sjednocení Evropy. (EUR-Lex 2017)

Výše uvedené země svoji spolupráci rozšířily uzavřením smluv o Evropském hospodářském společenství (EHS) a Evropském společenství pro atomovou energii (Euratom) platných od roku 1958. Neuplatňování cla ve vzájemném obchodě těchto zemí bylo důležitým krokem k realizaci volného přeshraničního obchodu.

V roce 1967 vstoupila v platnost Smlouva o založení Evropského společenství neboli Smlouva o jednotných orgánech, slučující výkonné orgány ESUO, EHS a Euratomu. Správní složkou ES se stala Evropská komise (dále jen „Komise“) a výkonným orgánem Rada Evropské Unie (dále jen „Rada“). Zanedlouho došlo k prvnímu rozšíření ES o Dánsko, Irsko a Spojené království Velké Británie a Severního Irska (dále také „UK“ nebo „Spojené království“), které přistoupily v roce 1973. Dalším členem ES se v roce 1981 stalo Řecko a v roce 1986 se ES rozšířilo o Portugalsko a Španělsko.

1.3 Evropská unie

Po postupné integraci dalších zemí se z původní myšlenky hospodářské spolupráce vyvinulo společenství, které se jednotně snažilo spolupracovat i v dalších oblastech, jako např. bezpečnost, klima, migrace, politika nebo životní prostředí. 1. listopadu 1993 vešla v platnost Smlouva o Evropské unii (SEU), také nazývána Maastrichtská smlouva, čímž oficiálně vznikla Evropská unie (dále také „EU“ nebo „Unie“). SEU stanovovala pravidla pro bezpečnostní a zahraniční politiku, budoucí jednotnou měnu, a dále charakterizovala užší spolupráci v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí členských států ES. V rámci EU byl vytvořen jednotný trh, vyznačující se čtyřmi svobodami (volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu).

Rok 1995 pro EU znamenal rozšíření o tři nové členy, kterými byly Finsko, Rakousko a Švédsko. V reakci na politické změny ve střední a východní Evropě v devadesátých letech byla uskupením řešena otázka budoucího vývoje EU. Jednalo se o dilema, zda za prioritu považovat prohloubení integrace na úkor jejího rozšíření, nebo jestli volit opačnou strategii. Členské státy se pokusily o souběžné uskutečnění obou cílů. (Mach et al. 2011)

Novými členskými zeměmi EU se v roce 2004 staly Česká republika (dále také „ČR“ nebo „Česko“), Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko. O další dva členy (Bulharsko a Rumunsko), se EU rozrostla v roce 2007. Osmadvacátým členem EU se v roce 2013 stalo Chorvatsko, následně v roce 2016 proběhlo v UK referendum o setrvání v EU, ve kterém se nadpoloviční většinou rozhodlo o vystoupení UK z Unie, k čemuž došlo 31. ledna 2020.

1.3.1 Maastrichtská a Lisabonská smlouva

V průběhu vývoje EU došlo k uzavření mnoha mezinárodních smluv. Maastrichtská a Lisabonská smlouva se však významně podílely na dnešní podobě Unie. V roce 1993 vešla v platnost Maastrichtská smlouva, čímž vznikla EU. Touto smlouvou byly např. stanoveny základy hospodářské a měnové unie a rozšířeny oblasti spolupráce mezi zúčastněnými zeměmi, díky čemuž se EU více rozvíjela v politických aspektech. V roce 2009 vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, na jejímž základě došlo k mnoha legislativním i institucionálním změnám, kupř. EU zajistila právní subjektivitu, posílila pravomoci Evropského parlamentu či stanovila postup v případě, kdy některý z členských států bude chtít z EU vystoupit. Lisabonská smlouva vymezuje pravomoci členských států, neboť země EU mohou uzavírat mezinárodní smlouvy pouze tehdy, jsou-li slučitelné s právními předpisy EU. (Pavy 2021)

1.3.2 Úspěchy Evropské unie

Během dlouholetého vývoje evropského integračního uskupení došlo k pokrokům, nezřídka přesahujícím evropský kontinent. Vzhledem ke svým hodnotám a pozici v celosvětovém měřítku lze předpokládat, že i v budoucnu bude EU přínosem nejen pro Evropu.

Jedním z hlavních úspěchů EU je přispívání k udržování míru mezi členskými zeměmi EU a jeho prosazování mimo Unii. Mír je důležitým předpokladem kvalitního života občanů, prosperity a stability podnikatelského prostředí i jednotlivých zemí. Současnou Ruskou invazi na Ukrajinu EU důrazně odsuzuje a požaduje její bezprostřední ukončení, respektování územní celistvosti, svrchovanosti a nezávislosti Ukrajiny. Během probíhající války EU poskytuje Ukrajině humanitární, finanční, materiální i politickou podporu. V rámci Akce soudržnosti pro uprchlíky v Evropě pomáhá také členským státům čelit finančním dopadům spojených se snahou pomoci uprchlíkům.

EU se prostřednictvím politické, praktické a hospodářské podpory podílí také na diplomatických misích v různých zemích, např. na území Somálska, Ukrajiny,

Libye, Kosova a Mali. Cílem těchto misí je zprostředkování politického dialogu, vedoucího k dosažení dohody, ukončení konfliktů nebo např. nastolení míru. Jak uvádí Weiss (2017), být obklopený stabilními státy je velmi důležité pro jakoukoliv zemi či uskupení, EU nevyjímaje.

Nedílnou součástí úspěchů EU je poskytování humanitární pomoci ve více než osmdesáti zemích světa. Jedná se o rozsáhlou materiální i logistickou podporu osob, které byly zasaženy přírodními katastrofami a katastrofami způsobených člověkem. V rámci příprav na přírodní katastrofy či bezprostředně po nich vysílá EU na pomoc po celém světě civilní ochranu, což jsou speciálně vybavené týmy a odborníci. EU působí také v oblasti rozvojové politiky po celém světě a napomáhá tak např. v boji s chudobou.

Za významný úspěch EU lze právem považovat vytvoření jednotného trhu, což zajistilo možnost volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu takřka po celé Evropě. Jednotný trh vedl k odstranění či eliminaci mnoha bariér, omezujících růstový potenciál občanů, podniků, ekonomik jednotlivých států i EU v globálním pojetí. EU je významným obchodním partnerem a zásluhou jednotného trhu zaujímá přední příčky v podílu na světovém obchodu. Export jednotného trhu EU, dosahující hodnoty téměř 2.181 mld. EUR, se v roce 2021 podílel 14,7 % na světovém obchodu. EU tak zaujala druhé místo za Čínou s 19,1 %. Třetí největší podíl exportu na světovém obchodu patřil Spojeným státům americkým (USA) s 10 %. Největší podíl světového obchodu v rámci importu v roce 2021 připadl na USA (16,2 %), druhé místo zaujala Čína (14,8 %) a třetí místo patřilo EU (13,9 %) s importem přesahujícím hodnotu 2.124 mld. EUR. (Eurostat 2021)

1.3.3 Krize a hrozby Evropské unie

EU se za dobu své existence musela vyrovnat s mnoha krizemi a nelehkými obdobími a v obtížné situaci se nachází i nyní. Nepříznivé situace, s kterými se Unie v minulosti potýkala, přispěly k jejím institucionálním a politickým reformám a vytváří její dnešní podobu. Jak se Unie vyrovná se současnými problémy, ukáže až vývoj v následujících letech.

Jako jeden z nejspornějších bodů integračního procesu Unie lze považovat vytvoření měnové unie bez fungující hospodářské unie, neboť místo postupného sblížení národních ekonomik došlo v některých případech k prohlubování rozdílů. Tyto rozdíly pak byly jednou z příčin vzniku krize eurozóny v roce 2010. Jednotná měnová politika není vhodná pro všechny členy eurozóny vzhledem k rozdílnostem jejich ekonomik. Nastavení nevhodné úrokové sazby pak může způsobit přehřívání periferních ekonomik a pomalý růst ekonomik v jádru.

Krizi eurozóny navíc předcházela skutečnost, že Řecko předkládalo nepravdivé údaje o deficitu rozpočtu. Ačkoliv legislativní rámec stanovoval, že Unie ani její členské státy neodpovídají za závazky jiných členských států, byla Řecku poskytnuta finanční pomoc ve formě půjček ve třech záchranných programech. Později finanční pomoc potřebovalo také Irsko a Portugalsko, rekapitalizace bank proběhla na Kypru a ve Španělsku. V reakci na rozrůstající se finanční potíže států eurozóny vznikl trvalý záchranný Evropský stabilizační mechanismus (ESM) doprovázený legislativní změnou Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU), umožňující poskytnutí nezbytné finanční pomoci v rámci zajištění stability eurozóny jako celku. Ke stabilizaci eurozóny přispěla Evropská centrální banka (ECB), která pro záchranu společné měny během krize eurozóny nakoupila státní dluhopisy zemí nejvíce ohrožených krizí a dopomohla tím k udržení nákladů na financování jejich veřejných dluhů na nižší úrovni.

Další obtížné období EU nastalo v roce 2015, kdy vrcholila migrační krize. Evropské státy se tak musely potýkat s nevídaným přílivem migrantů. Přestože se v dalších letech počty migrujících osob snížily, Unie si prošla migrační krizí, kdy docházelo k rozporům mezi členskými státy a nastavenou migrační politikou EU. Stejně tak se objevoval nesoulad mezi řešením migrační krize vládami jednotlivých států a veřejným míněním občanů.

Situace na hranicích Unie s Běloruskem, kdy v červnu 2021 začalo Bělorusko organizovat lety a interní přesuny migrantů na hranice EU (Litvy, Lotyšska a Polska), poukázaly na problém zneužívání migrantů k politickým účelům. (Evropská rada 2022d)

V současnosti je jeden z nejpalčivějších problémů EU energetická krize. Vzhledem k ruské invazi na Ukrajinu a ruským dodávkám fosilních paliv jako nástroje k vydírání EU, cílí Unie na snížení energetické závislosti na Rusku. V kombinaci se snahami o prosazování obnovitelných zdrojů energie došlo v současnosti k dramatickému nárůstu cen energií a snížení jejich dodávek.

Významnou hrozbu pro Unii představují členské státy, které nedodržují společné hodnoty Unie. EU disponuje mnoha kritérii, která musí kandidátský stát splňovat, než se stane členem Unie. Přestože uplatňování práva a hodnot EU přetrvávají také během členství v Unii, jejich vymahatelnost však není natolik efektivní. Komise i Rada disponují nástroji pro vymáhání práva EU, možnost vyloučení členského státu, který by vážně a soustavně porušoval základní pravidla a hodnoty EU, však není v Unijních smlouvách ukotvena.

Komise může proti členskému státu zahájit formální řízení, či věc postoupit Evropskému soudnímu dvoru, dále na nedisciplinovaný členský stát může Komise navrhnout uvalení sankcí nebo omezení přístupu k finančním příspěvkům Unie. Dalším nástrojem, jak přimět členské státy k dodržování hodnot EU, je pozastavení určitých členských práv, mezi něž patří i hlasovací práva v Radě. (Marzocchi 2022)

Další ohrožení pro EU představuje skutečnost, že jeden z členských států z Unie vystoupil. Přestože UK opustilo EU začátkem roku 2020, tato skutečnost je pro Unii stále hrozbou. Vystoupení UK z EU (tzv. brexit) byl významnou událostí ve vývoji Unie, kdy byla aktivací čl. 50 SFEU prolomena celistvost EU. Narušení stability Unie dalo naději euroskeptickým skupinám v jiných zemích, že jejich iniciativa může přinést kýžený výsledek. Zda tyto iniciativy mohou vést k desintegraci EU, bude možné posoudit na základě budoucího vývoje Unie. UK bylo jednou z nejvýznamnějších ekonomik EU a brexitem Unie přišla nejen o významného přispěvatele do rozpočtu EU, ale také o členský stát s podstatným geopolitickým vlivem.

1.3.4 Nesoulad napříč Evropskou unií

Složitým aspektem EU je realizace společné zemědělské politiky (SZP), při níž se Unie zaměřuje např. na podporu zemědělců a udržitelného hospodářství, zvyšování produktivity v zemědělství a zajišťování stabilních dodávek cenově dostupných potravin. Vzhledem k rozdílným preferencím jednotlivých zemí je aplikace této politiky komplikovaná. V průběhu využití SZP došlo k jejím reformám a následně nečekaným problémům spojených s její realizací. (Baldwin a Wyplosz 2015)

V minulosti docházelo vzhledem k politice podpůrných cen a neomezené záruky výkupu k převisu nabídky nad poptávkou, potažmo vzrůstající nadprodukcí v rámci SZP. Velkým problémem byla i otázka kvality a zdravotní nezávadnosti produktů, která na úkor kvantity neodpovídala požadavkům spotřebitelů. Do nelibosti se dostal také způsob rozdělování finanční podpory, kdy si podstatnou část finančních prostředků rozdělilo jen malé množství velkopodnikatelů, jelikož byla přímá podpora vyplácena na základě množství obhospodařované půdy. Problematickou se dále stala otázka aktivního zemědělství a sním spojeného neoprávněného čerpání finanční podpory. V neposlední řadě čelila nastavená Unijní SZP kritice vzhledem k administrativní náročnosti dodávek produkce třetích zemí do EU. Zejména pro africké dodavatele byly požadavky Unie stěží splnitelné, což se odráželo na ekonomikách rozvojových zemí.

Dlouhodobě je jedním z nejspornějších bodů fungování EU systém dotací. Finanční podpora Unie putuje do členských zemí s cílem zvyšování kvality života občanů a vzrůstu konkurenceschopnosti podniků. Avšak říká se, že příležitost dělá zloděje. Přestože většina finančních prostředků putuje správným směrem, kauzy spojené s dotačními podvody a spolufinancováním neudržitelných projektů vrhají na Unijní systém finanční pomoci špatné světlo. Jak je uvedeno ve zprávě úřadu OLAF (Evropského úřadu pro boj proti podvodům) pouze za rok 2021 bylo doporučeno navrácení 527,4 milionu EUR do rozpočtu EU na základě podvodného jednání. (OLAF 2022)

Dalším aspektem rizikovosti dotací je jejich dopad na konkurenční prostředí. Proces získání dotací je poměrně administrativně náročný. Lze tedy usuzovat, že velké firmy, využívající např. externí poradenskou činnost, mohou mít jistou konkurenční výhodu v úspěšném dokončení administrativního procesu získání dotace oproti malým méně zkušeným podnikatelům. V případě získání dotace se pak jejich konkurenční výhoda nadále zvyšuje. Lze tedy považovat systém dotací za spravedlivý? Pokud by však možnost získání dotací zanikla, měly by domácí podniky v méně výkonných ekonomikách možnost konkurovat zahraničním podnikům na jednotném trhu? Je zřejmé, že dotace jsou důležitým finančním nástrojem Unie a na jejich základě vzniklo mnoho projektů ve všeobecném zájmu. Jelikož i v budoucnu mohou finanční prostředky EU sloužit ke zkvalitnění života nejen v Unii, je v zájmu členských zemí iniciovat reformu celkového systému dotací.

Sporným bodem napříč EU a současně nástrojem hospodářsky rozvinutých zemí v boji proti změně klimatu, se stalo rozdělení emisních kvót na vypouštění skleníkových plynů Kjótským protokolem. V roce 2005 vstoupil Kjótský protokol v platnost v EU. Každému členskému státu je přidělena úroveň emisí vyjádřených v tunách. Emisní povolenky¹ jsou poplatkem za produkci skleníkových plynů, vedoucího ke znečišťování ovzduší a životního prostředí, jsou ale také často terčem kritiky, neboť se jejich cena podílí na výsledné ceně pro zákazníky. Emisní povolenky zhoršují konkurenční pozici k životnímu prostředí nešetrných podniků, jelikož se jejich cena odráží do vyšších výrobních nákladů a do cen produkce. Oproti tomu bezemisní podniky tyto náklady nemají, proto jsou emisní povolenky motivací k investicím do technologií, šetrnějších k životnímu prostředí. Dále vedou ke snižování emisí, neboť podniky porovnávají náklady na snížení emisí s dodatečnou tržní cenou povolenek. Nákladově méně náročné podniky na snížení vyprodukovaných emisí tak mohou vynaložené náklady na snížení emisí kompenzovat prodejem nadbytečných emisních povolenek.

¹ Cílem EU je snížení emise skleníkových plynů, proto postupně snižuje množství vydaných emisních povolenek. Část povolenek je podnikům bezplatně přidělena a podniky své vyprodukované emise kontrolují. Převyšující emise, které nejsou kryté povolenkami, musí být vykompenzovány nákupem emisních povolenek od jiných podniků, nebo získáním v dražbě. V opačném případě dochází k penalizaci subjektu produkujícího emise, nekryté emisními povolenkami. (Protivínský 2021)

Od počátku vzniku emisních povolenek jejich cena několikanásobně vzrostla z jednotek eur téměř na 100 EUR za povolenku v průběhu roku 2022. Z emisních povolenek se tak stala investiční aktiva, přesahující hranice Unie. Proto lze jako jejich nevýhodu spatřovat skutečnost, že část zisku z emisních povolenek směřuje mimo EU a nepodílí se tak na přechodu k ekologičtější produkci. Dále se jejich cena promítá do konečné ceny pro zákazníka, poplatků za znečišťování životního prostředí tak platí zákazník. (Strouhal 2021)

1.3.5 Výzvy Evropské unie

EU vždy čelila a bude čelit mnoha výzvám, neboť svět se neustále mění a je zapotřebí na tyto změny reagovat. S mocí roste odpovědnost, proto se Unie, jakožto mocné nadnárodní uskupení, zabývá i globálními výzvami a významně se tak podílí na směřování celosvětového vývoje.

Čelit dopadům celosvětové pandemie onemocnění COVID-19, které se výrazně podepsaly na hospodářském útlumu, je jednou z výzev Unie. EU si dala za cíl vyjít z pandemie silněji. Způsobem, jak tohoto cíle dosáhnout, je aplikace plánu na podporu oživení NextGenerationEU (NGEU), pomocí něhož lze dosáhnout transformace ekonomik ve prospěch ekologičtější, digitálnější a odolnější Evropy. Jelikož dlouhodobý rozpočet EU včetně nástroje NGEU přesahující hodnotu 2 bil. EUR v b. c. je finančně nejnáročnější za dobu fungování EU, navrhla Komise tři nové zdroje příjmů do rozpočtu EU. Těmito vlastními zdroji mají být zdroje ze systému EU pro obchodování s emisemi, zdroje z mechanismu uhlíkového vyrovnání na hranicích a zdroje založené na přerozdělených ziscích největších nadnárodních společností. Do konce roku 2023 chce Komise navrhnout nové vlastní zdroje. (Evropská komise 2021b)

Celosvětová pandemie COVID-19 výrazně ovlivnila hospodářský vývoj EU, a tak v současnosti dochází napříč Evropou ke změně dodavatelských vztahů s cílem zabránit pozdním či nedostatečným dodávkám výrobních součástí. Je zřejmé, že dosavadní globalizace za účelem minimalizace výrobních nákladů a skladových zásob se projevila jako riziková. Vhodnou alternativou při akceptování

rizik spojených s úsporou nákladů a plynulostí dodávek je diverzifikace dodavatelských vztahů.

Nutností je pro EU také posílení energetické odolnosti, proto Komise navrhla evropský plán na snížení poptávky po plynu. Cílem tohoto plánu je snížení využívání plynu v Evropě o 15 % a dále dává možnost Komisi vyhlásit výstrahu Unie, která by členskými státy ukládala povinnost snížení poptávky po plynu v případě rizika vážného nedostatku či mimořádně vysoké poptávky po plynu. Státy Unie, žádající dodávky plynu v rámci solidarity, mezi něž patří i Česko, musí prokázat přijatá opatření, snižující domácí poptávku po plynu. Možností, jak snížení poptávky po plynu dosáhnout je více, patří mezi ně i dočasný přechod na uhlí, ropu nebo jadernou energii, upřednostňovány by však měly být obnovitelné zdroje energie. Pokud by EU byla v tomto směru nečinná, mohlo by vzhledem k nedostatečným dodávkám dojít k prohloubení krize, dalšímu nárůstu cen, rozsáhlým sociálním problémům i k negativním dopadům na růst ekonomiky. (Evropská komise 2022)

Další výzvou pro členské státy je digitální transformace, která má vést ke zvýšení užitku občanů i podnikatelů a dopomoci Evropě k dosažení statusu prvního klimaticky neutrálního kontinentu. Digitalizace skýtá obrovský potenciál v oblastech, jako je např. vzdělávání, inovace a konkurenceschopnost nebo ekologická transformace. Nutností je však vytvořit bezpečný digitální prostor přístupný všem. Dopomoci k digitální Evropě má strategický nástroj Digitální kompas, jenž stanovuje digitální cíle a milníky, kterých má být do roku 2030 dosaženo. Jeho strukturu tvoří čtyři oblasti: dovednosti, podnikání, veřejná správa a infrastruktura. (Evropská rada 2022b)

Významným a zároveň sporným krokem k budoucímu vývoji EU je realizace Zelené dohody pro Evropu (tzv. Green Deal). Green Deal je růstová strategie, zaměřující se na transformaci politik EU v oblasti klimatu, energetiky, dopravy a zdanění tak, aby se podílely na zajištění lepšího života a zdraví občanů a budoucích generací a cestě Evropy k dosažení záměru být klimaticky neutrálním kontinentem. Tato strategie je reakcí na změnu klimatu a zhoršování životního prostředí, pomocí níž bude dosaženo mnoha přínosů.

Cílem Zelené dohody pro Evropu je zajistit „*spravedlivou a prosperující společnost s moderní a konkurenceschopnou ekonomikou efektivně využívající zdroje, která v roce 2050 nebude produkovat žádné emise skleníkových plynů a ve které bude hospodářský růst oddělen od využívání zdrojů.*“ Dále má za cíl ochraňovat, zachovávat a posilovat přírodní kapitál EU, stejně jako ochraňovat zdraví a blahobyt občanů, vzhledem k environmentálním rizikům a dopadům. (Evropská komise 2019)

Je zřejmé, že z dlouhodobého hlediska bude Evropa i nadále představovat útočiště pro mnoho migrantů, proto je nutné zabývat se aspekty, souvisejícími s migrací, např. řešení příčin vedoucích k nelegální migraci, zamezení činnosti organizací zaměřených na převaděčství migrantů a obchodování s lidmi a zefektivnění zabezpečení vnějších hranic. Zároveň je nutné věnovat se otázce vytvoření více bezpečných cest k legální migraci a začlenění migrantů do společnosti. (Apap 2019)

Překonané krize i současná nelehká situace jsou důkazem toho, jak důležité je soustředit se na posílení odolnosti Unie vůči budoucím hrozbám. Některé nesnáze, kterým EU může v budoucnu čelit, jsou obtížně předvídatelné, proto není možné zaměřit se pouze na určitou oblast, ale je zapotřebí důsledně zohledňovat všechna možná rizika.

Unie se v budoucnosti musí připravit na krize, které mohou být mnohostranné nebo hybridní, mohly by vyvolat dominový efekt případně nastat současně, proto je potřeba zlepšit meziodvětvové a přeshraniční řešení krizí. Neméně důležité je zefektivnění krizové komunikace a zintenzivnění boje proti dezinformacím. Nástroje pro zvládání krizí, jimiž EU v současnosti disponuje, jsou mechanismus civilní ochrany a integrovaná opatření pro politickou reakci na krize. V současnosti se však zaměřuje na další důležité oblasti zvyšující odolnost EU, kterými jsou připravenost a reakci na mimořádné situace v oblasti zdraví, ochranu sítí a informačních systémů a ochranu kritické infrastruktury. (Evropská rada 2022c)

Současná geopolitická situace je, vzhledem k možným rizikům, velmi komplikovaná. Jak již bylo v úvodu psáno, celý svět čelí hrozbě globálního konfliktu, dopadům současné ruské invaze na Ukrajinu, potravinové a energetické krizi a mnoha dalším hrozbám. EU vždy byla aktivní nejen na území Evropy, ale zapojovala se do řešení

problémů i za hranicemi Unie. Nyní však stojí před obtížným úkolem, kterým je dopomoci k míru v Evropě a nastavení politických i obchodních vztahů s angažovanými zeměmi.

Lze předpokládat, že se náročná jednání nepovedou pouze s Ruskem a jeho spojenci, ale také v rámci EU s Maďarskem, které mnohdy nekoná v součinnosti s Uníí a jejími hodnotami. Dosažení míru a uspořádání budoucích vztahů nebude jednoduché, přesto je i nadále zapotřebí rozvíjet hospodářské a politické vztahy mezi zeměmi EU i se třetími zeměmi.

Proces evropské integrace lze hodnotit jako úspěšný především z hlediska politického, kdy mezi členskými zeměmi dlouhodobě přetrvává mír. Současně vzrostl politický vliv jednotlivých zúčastněných států, odvíjející se od vzrůstající působnosti EU jako celku. Z ekonomického hlediska lze jako největší úspěch evropské integrace považovat vytvoření jednotného trhu, jehož rozsahem EU náleží významný podíl na světovém obchodu. Mezi nejvýznamnější hrozby pro Unii a členské státy patří zhoršující se bezpečnostní situace v Evropě, neplynulost dodávek strategických komodit, ale také korupce či narušení celistvosti Unie.

2. Členství České republiky v Evropské unii

Text následující kapitoly je podrobnější analýzou integračního procesu České republiky do Evropské unie a také aspektů a dopadů s členstvím spojených. Kapitola nabízí odpověď na výzkumnou otázku: „V čem spočívají největší přínosy a negativa pro Českou republiku související se členstvím v Evropské unii?“

2.1 Vstup České republiky do Evropské unie

Přistoupení ČR k EU lze právem považovat za největší ekonomickou, politickou a legislativní proměnu ČR ode dne vzniku samostatné ČR. ČR se rozhodla navázat na ekonomicko-politické vztahy s EU, specifikované Dohodou o obchodu, obchodní a hospodářské spolupráci a Prozatímní dohodou, a zúčastnit se evropského integračního procesu.

2.1.1 Integrační proces

Od prosince 1990 probíhalo jednání mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou (ČSFR) a ES a jejich členskými státy, ze kterého o rok později vzešla Evropská (asociační) dohoda, stanovující právní rámec vztahů mezi zúčastněnými stranami. Tato dohoda však vzhledem k blížícímu se rozdělení ČSFR nebyla ratifikována. I přesto roku 1992 mezi ČSFR, EHS a ESUO vznikla jistá forma spolupráce na základě Prozatímní dohody o obchodu, týkající se postupného vytváření zóny volného obchodu. (Euroskop [b.r.]

Proces integrace ČR do ES, který tehdejší ČSFR v porevolučním období započala, byl po rozpadu federace pozastaven, avšak ČR na základě Doplnkového protokolu přejala všechny závazky plynoucí z Prozatímní dohody a již v roce 1993 ČR uzavřela novou Evropskou dohodu o přidružení mezi Českou republikou a ES platnou od 1. února 1995. Dohoda upřesňovala vytvoření zóny volného obchodu, dále pak obě strany zavazovala ke vzájemné spolupráci v oblasti hospodářství, kultury a financí. (Euroskop [b.r.]

Vstup ČR do EU byl podmíněn přijetím povinností, spojených s členstvím, splněním ekonomické a politické podmínky a disponujícím odpovídající administrativní a soudní kapacitou k převzetí Acquis communautaire (dále jen „acquis“ nebo „právo EU“). V roce 1996 podala ČR přihlášku ke členství v EU. V následujících letech probíhaly přípravy ČR na splnění podmínek členství. O dva roky později probíhal screening (analytické srovnávání legislativy) českého a evropského práva. V souladu s hodnotícím stanoviskem Komise rozhodla Evropská rada o přijetí ČR a dalších 9 kandidátských států k 1. květnu 2004. V referendu o vstupu ČR do EU kladně hlasovalo 77,33 % voličů. (Zenkner [b.r.]

2.1.2 Předvstupní programy

Kandidátské země na členství v EU mohou využít předvstupní pomoc, která napomáhá snižovat ekonomické rozdíly mezi kandidátskou zemí a zeměmi EU. Slouží také ke zvýšení konkurenceschopnosti podnikatelských subjektů kandidátské země v rámci jednotného trhu. Dále je díky nim možno vytvořit nezbytné instituce, bez kterých by budoucí členové EU nemohly fungovat. S jejich podporou lze v oblastech hospodářství, politiky a správy snadněji provádět reformy a eliminovat rozdíly v legislativách kandidátských a členských zemí EU.

V současnosti je jako nástroj předvstupní pomoci využíván program IPA, ČR však čerpala finanční předvstupní pomoc z nástrojů PHARE, ISPA, SAPARD a komunitárních programů. Financování v rámci nástrojů předvstupní pomoci po vstupu ČR do Unie dobíhalo až do roku 2006.

PHARE

Projekt předvstupní pomoci PHARE, který ČR využívala od roku 1990, sloužil především k financování projektů přípravy institucí veřejné správy na vstup do EU. Tohoto nástroje využívalo celkem deset kandidátských zemí a přispíval ke zvyšování životního standardu v nejhudších regionech. ČR získala za dobu trvání programu PHARE přístup k celkem 1,034 mld. EUR. (CRR 2019)

ISPA

Podpora z programu ISPA byla na základě stanovených kritérií (počet obyvatel, hrubý domácí produkt (HDP), připravenost na využívání fondu, rozloha státu) rozdělována zemím, které předložily a spolufinancovaly vypracované projekty, a zároveň byly tyto projekty schváleny Evropskou komisí. Jednalo se o investiční projekty v oblasti infrastruktury životního prostředí (znečištění vod, ovzduší, odpadové hospodářství) a transevropských dopravních sítí (rekonstrukce, stavby a propojování národních dopravních sítí v Evropě). (Euroskop [b.r.]

V ČR byl program využíván od roku 2000 a v rámci tohoto nástroje ČR získala do konce srpna 2003 finanční prostředky ve výši 244,3 mil. EUR. (CRR 2019)

SAPARD

Program SAPARD, který podporoval větší počet menších projektů, byl zaměřen na menší a střední obce a podnikatele v oboru zemědělské a potravinářské výroby a ČR jej využívala od roku 2000. Cílem EU bylo za pomoci tohoto programu investovat v kandidátských zemích do oblasti zemědělství a rozvoje venkova. V rámci tohoto programu se kandidátské země měly zároveň naučit používání finančních postupů a kontrolních mechanismů, které jsou využívány EU. (Euroskop [b.r.]

Pro ČR bylo do doby vstupu do EU z nástroje SAPARD alokováno 66,1 mil. EUR. (CRR 2019)

Komunitární programy využívané před vstupem ČR do EU

ČR se stejně jako jiné kandidátské země mohla zapojit do komunitárních programů, které využívaly členské země, a proto tato účast byla podmíněna stejnými podmínkami pro zúčastněné státy. Jednalo se především o podílení se na nákladech programů, ovšem toto financování bylo možné částečně hradit z programu předvstupní pomoci PHARE.

ČR se zapojila např. do programu Socrates, který podporoval výměnné programy žáků, studentů a pedagogů mezi institucemi, které se tohoto programu účastnily,

dále Leonardo da Vinci, který sloužil pro inovaci a zvyšování kvality odborného vzdělávání a vzdělávání dospělých, do programu SAVE, jenž se měl za cíl podpořit projekty zaměřené na snižování energetické náročnosti nebo např. do programu SME 3nd, který prostřednictvím účelových aktivit podporoval rozšíření úlohy malých a středních podniků v hospodářství. (Euroskop [b.r.]

Klasifikace CZ-NUTS

Přístup k jednotlivým strukturálním fondům Unie je ovlivňován celkovou úrovní země a jejich jednotlivých regionů. Pro účely hodnocení a administrace fondů je využívána statistická klasifikace Eurostatu pomocí tzv. NUTS (Nomenclature of Units for Territorial Statistics, nomenklatura územních statistických jednotek). (Mach et al. 2011)

Na základě hierarchické klasifikace NUTS jsou jednotlivé členské státy děleny na územní jednotky tří úrovní NUTS 1 (3 – 7 mil. obyvatel), NUTS 2 (0,8 – 3 mil. obyvatel) a NUTS 3 (0,15 – 0,8 mil. obyvatel) a dále mohou členské země úroveň NUTS 3 rozčlenit na tzv. LAU (Local Administrative Units, místní samosprávné jednotky). V ČR je rozdělení úrovní územních jednotek klasifikace CZ-NUTS následovné: NUTS 1 Česká republika, NUTS 2 sdružené kraje (regiony soudržnosti), NUTS 3 kraje. Úroveň NUTS 3 je dále rozdělena na jednotky menší než kraje LAU.

2.2 Změny související se vstupem ČR do EU

Vstup Česka do Unie byl provázen řadou změn, které se projevily na ekonomické, politické i právní úrovni. Ke změnám však dochází neustále, jelikož s prohlubujícím se integračním procesem a snahou o odstraňování bariér na jednotném trhu dochází k aktualizaci a harmonizaci práva Unie průběžně.

2.2.1 Změny v právním řádu ČR

Jako všechny členské státy, musela i ČR přizpůsobit svůj právní řád evropskému právu. V souvislosti s harmonizací *acquis* ukončila ČR mnoho mezinárodních smluv a dohod na základě vzájemné shody smluvních stran, případně výpovědí ČR.

Změny v právním řádu ČR nebyly od vstupu do EU konečné, jelikož jako v každé zemi probíhají v průběhu času legislativní změny, probíhají i v rámci EU a členské státy tyto sekundárně právní normy každoročně implementují do svých právních řádů. Lisabonskou smlouvou došlo ke změně také primárního práva. (Krutílek a Komínková [b.r.]

Implementace práva EU do českého právního řádu je složitá, neboť evropské právo je velmi rozsáhlé a od českého práva se značně odlišuje. Proces implementace práva EU se proto vyznačuje dvěma rovinami, a to pozitivní (zapracování právních aktů EU do českých právních předpisů) a negativní (odstraňování rozporů z českého právního řádu). (MVČR 2011)

V příloze A je zobrazen stručný přehled oblastí právních předpisů a důvodů, jenž vedly k harmonizaci *acquis* a vnitrostátních právních řádů.

2.2.2 Změny celního režimu

Změny celního režimu probíhaly již před vstupem ČR do EU v rámci sbližování českého a evropského práva a od 1. května 2004 jsou sazby cel členských států stanoveny společným celním sazebníkem dle celního kodexu EU. Se vstupem do Unie došlo k ukončení celních kontrol na státních hranicích a současně k zániku hraničních celních úřadů, vyjma celního úřadu na letišti Praha – Ruzyně (současný název je Letiště Václava Havla). Vzhledem k těmto krokům došlo také ke změně organizační struktury a snížení počtu zaměstnanců Celní správy.

Další změnou celního režimu bylo rozšíření vykonávaných činností Celní správou. V současnosti se Celní správa zabývá správou cel a spotřebních daní nebo např. dohledem, kontrolní a pátrací činností. Roční vybrané clo činí cca 9 mld. Kč, z nichž 75 % náleží do rozpočtu EU a 25 % do rozpočtu ČR. (Celní správa ČR 2022)

2.2.3 Daňové změny

Vzhledem ke skutečnosti ponechání daňových pravomocí v kompetencích členských států, není daňová soustava v jednotlivých zemích EU jednotná, přesto v některých oblastech, především u nepřímých daní, dochází k jejich harmonizaci s daňovým ustanovením Unie. Děje se tak na základě potřeby hladkého fungování jednotného trhu. Cílem sjednocení určitých sazeb daní je především podpora vnitřního trhu a hospodářského růstu s ohledem na jednoduché, spravedlivé a účinné zdanění v EU. (Angerer 2022)

Přistoupení ČR k EU však znamenalo velké změny především u sazby DPH, kdy došlo v důsledku evropské harmonizace daňové soustavy k přeřazení určitých druhů služeb a zboží ze snížené do základní sazby DPH. Přestože základní sazba DPH činila před vstupem ČR do EU 22 % a po přistoupení se základní sazba DPH snížila na 19 %, oproti snížené sazbě DPH, která před i po vstupu zůstala ve stejné výši 5 %, došlo v porovnání s předchozím rokem k relativnímu zvýšení cen zboží a služeb přeřazených ze snížené do základní sazby DPH. (ČNB 2005)

Daňová soustava ČR prochází změnami i po vstupu Česka do Unie. V současnosti jsou např. v daňovém systému ČR stanoveny tři sazby DPH (základní 21% sazba, první snížená 15% sazba a druhá snížená 10% sazba DPH).

2.2.4 Společná organizace trhů

Členství ČR v EU významně dopadá na podobu českého zemědělství. Začleněním do společné organizace trhů (SOT) vzniká českým zemědělcům povinnost řídit se stanovenými podmínkami výroby a obchodu u vybraných zemědělských komodit. Čeští zemědělci se museli přizpůsobit např. regulacím v produkci cukru a mléka či výsadbě vinné révy. Na druhou stranu EU vynakládá značné úsilí a finanční prostředky na podporu zemědělství. *„Cílem [SOT] je minimalizovat výkyvy v nabídce jednotlivých komodit a tím i v cenách placených zemědělcům a rovněž stabilizovat ceny pro konečného spotřebitele.“* (SZIF [b.r.]

2.2.5 Inflace

Před vstupem Česka do Unie vzniklo několik analýz, vztahujících se k otázce zvýšení tuzemských spotřebitelských cen, souvisejících se vstupem ČR do EU. Dle předpokladů růst cen souvisel především s harmonizací struktury a sazeb nepřímých daní, zapojení Česka do Společné zemědělské politiky (SZP) a Jednotného celního režimu EU. Jak uvádí Česká národní banka (ČNB), dopady přistoupení ČR do EU na cenovou hladinu byly mírné. V souvislosti se změnou výše spotřebních daní došlo k nárůstu cen u pohonných hmot, cigaret, LPG, lihovin a vína o 1 p. b. Začlenění do SZP zapříčinilo zvýšení spotřebitelských cen především u cukru a cukrářských výrobků o cca 10 %, přičemž růst cen ostatních potravin byl povětšinou mírný. Růst cen produktů živočišné výroby byl zapříčiněn především změnou tržního prostředí. (ČNB 2005)

Nárůst cenové hladiny však souvisí i se zvyšováním výkonnosti ekonomiky, růstem životní úrovně nebo např. změnou spotřebitelských preferencí, proto nelze nárůst cen spojovat pouze s procesem integrace.

2.3 Česká republika jako člen Evropské unie

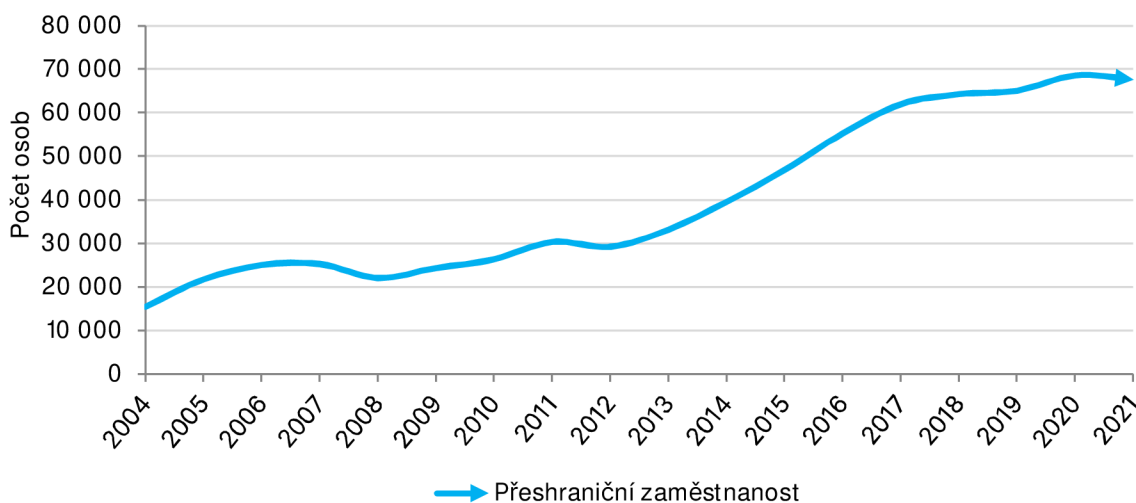
Změny související se vstupem Česka do Unie se dotkly českých občanů, podnikatelů i státu jako takového. V následující části diplomové práce jsou uvedeny vybrané dopady integračního procesu.

2.3.1 Občan Evropské unie

Každý občan členské země Unie je zároveň občanem EU, což pro něj znamená možnost studovat, žít nebo pracovat v kterékoliv zemi EU, a to bez diskriminace vztahující se ke státní příslušnosti. Pokud občan splňuje podmínky opravňující k pobytu v jiné zemi EU, může v ní setrvávat libovolně dlouho. V opačném případě může být občan vnitrostátními orgány vyzván k opuštění dané země, ve výjimečných případech, kdy prokazatelně představuje závažnou hrozbu, vyhoštěn z důvodů ohrožení veřejného pořádku či bezpečnosti.

Na základě dostupných údajů z Eurostatu činil v roce 2021 podíl občanů ČR ve věku 20–64 let, kteří se rozhodli žít v jiné zemi EU či zemí ESVO², přibližně 1 %. Míra zaměstnanosti těchto občanů dosáhla takřka 77 %, přičemž míra zaměstnanosti mužů byla téměř o 15 p. b. vyšší. Celkový podíl ženské populace přitom přesahoval 65 % z celkového počtu občanů ČR, pobývajících v jiné zemi EU či ESVO. Od roku 2005, kdy jsou údaje za ČR evidovány, se počet těchto osob zvýšil o více než 41 tis. na počet 99,3 tis. v roce 2021. (Eurostat 2022d)

Z uvedených dat vyplývá, že občanů ČR, kteří využívají možnost žít a pracovat v kterékoliv zemi EU, s postupem let přibývá. Avšak tyto údaje zahrnují pouze osoby, které skutečně změnili bydliště a mají v úmyslu v cizí zemi setrvat alespoň jeden rok. Je tedy zřejmé, že množství Čechů pracujících v jiné zemi EU/ESVO je vzhledem k přeshraničním pracovníkům výrazně vyšší. Nejvyhledávanějšími zeměmi rezidentů jsou s ohledem na geografickou polohu a ekonomickou vyspělost Německo a Rakousko. Nárůst obliby přeshraniční zaměstnanosti občanů ČR lze sledovat na následujícím grafu (Obr. 1).

Obrázek 1: Vývoj počtu českých přeshraničních zaměstnanců v letech 2004-2021
Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní (Eurostat 2022c)

² ESVO je Evropské sdružení volného obchodu, které vzniklo za účelem podpory volného obchodu a hospodářské integrace vybraných nečlenských zemí EHS. Postupně však většina členů ESVO vstoupila do EHS. V současnosti jsou členy ESVO čtyři země - Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko.

Počet Čechů, využívajících možnost přeshraniční zaměstnanosti, se od vstupu do EU výrazně navýšil. Na základě údajů zveřejněných Eurostatem je na grafu (Obr. 1) možné vyhodnotit vývoj trendu tzv. pendlerství občanů ČR, kdy je znatelný výrazný nárůst obliby přeshraniční zaměstnanosti od vstupu ČR do EU zejména v předchozí dekádě.

Česko je naopak vyhledávanou zemí především pro nerezidenty ze Slovenska a Ukrajiny, přičemž hodnota remitencí posílaných do ČR a naopak hodnota remitencí posílaných z Česka byly v roce 2021 přibližně na stejné úrovni. (ČNB 2022b)

Vzhledem k dlouhodobě nízké nezaměstnanosti v ČR lze považovat efekt vytlačování tuzemských pracovníků zahraničními za mírný. Zahraniční pracovníci často obsazují pracovní místa, která by občané ČR za daných podmínek nebyli ochotni přijmout. V tomto ohledu lze usuzovat, že zahraniční zaměstnanci mohou mít negativní vliv na růst mezd hůře finančně ohodnocených pracovních pozic, neboť jejich obsazením nevzniká na zaměstnavatele dostatečný tlak, vedoucí ke zvyšování mezd. Český pracovní trh je však při splnění stanovených podmínek otevřen i zaměstnancům ze třetích zemí, proto nelze důsledky zahraniční zaměstnanosti přisuzovat pouze členství ČR v EU.

Vstup do EU přinesl Čechům výrazné rozšíření práv, oproti právům na původní vnitrostátní úrovni. Právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, v případě splnění příslušných pravidel, je považováno za jeden z největších přínosů členství Česka v Unii. Dále došlo k posílení např. spotřebitelských, pracovních nebo volebních práv a také kupř. práv na zdravotní péči. Lze tedy konstatovat, že členství v EU přineslo Čechům rozsáhlejší právní ochranu.

Mezi přínosy členství ČR v EU pro občany ČR se zcela jistě také řadí rozmanitější výběr a dostupnost zboží a služeb či neúčtování dodatečných nákladů za roamingové služby v rámci EU. Zboží nabízené v EU musí splňovat stanovené požadavky na kvalitu a bezpečnost.

Priority českých občanů

Aktuální ekonomicko-politické dění značně ovlivňuje priority občanů. Průzkum provedený Ústavem empirických výzkumů (STEM) vypovídá o současných zájmech a očekáváních české veřejnosti na výsledcích jednání předsednictví v Radě EU, respektive společném postupu Unie. Očekává se především zajištění dodávek energií a řešení sociálních dopadů energetické krize. Důraz je také kladen na dodržování demokracie v členských zemích. Češi podporují snahu snižování závislosti EU na malém počtu dodavatelů surovin či součástí, vedoucí ke zvyšování strategické odolnosti Unie. Za důležitou je považována i kybernetická bezpečnost nebo např. brzký přechod k obnovitelným zdrojům energie, související s energetickou soběstačností Evropy. (České zájmy v EU 2022)

2.3.2 Podnikání v Evropské unii

Každý občan EU má právo na založení vlastního podniku nebo být živnostníkem v kterékoliv zemi EU, na Islandu, v Norsku a Lichtenštejnsku. Dále mají občané EU právo na zřízení pobočky či dceřiné společnosti v jakékoliv členské zemi EU, ke svému stávajícímu podniku v jiné členské zemi. Se zahájením podnikání souvisí nutnost znát předpisy cílové členské země Unie. Přestože EU vyzývá členské země k přijetí pravidel, usnadňujících založení nových podniků, požadavky jednotlivých zemí se mohou lišit. EU disponuje různými možnostmi, jak pomoci začínajícím i stávajícím podnikům. Jedná se např. o možnosti financování, poradenskou činnost v rámci rozvoje a rozšíření podnikání nebo poskytnutí možnosti kontaktu s potenciálními zahraničními investory. (Evropská unie 2022b)

Přístup na vnitřní trh Unie přinesl českým podnikatelům značné možnosti s pozitivními dopady na podnikatelskou činnost, např. zvýšení počtu možných zákazníků, větší možnost expanze nad rámec národní ekonomiky, získání nových znalostí a zkušeností nebo např. nové způsoby financování. Současně jsou však v rámci jednotného trhu vystaveni mnohem větší konkurenci, ve srovnání s domácí ekonomikou, což lze považovat za významnou nevýhodu členství ČR v EU pro tuzemské podnikatele. Vysoká konkurence ovlivňuje cenovou strategii tuzemských podnikatelů a také působí na nabízenou výši mezd, neboť tuzemští

zaměstnavatelé čelí konkurenci zahraničních zaměstnavatelů na napjatém českém pracovním trhu. Tato negativa z pohledu podnikatelů lze naopak snadno považovat za pozitiva pro občany ČR.

Integrace evropských trhů zbavuje národní firmy privilegované pozice na jejich národních trzích a zároveň je vystavuje většímu tlaku konkurence. Na druhou stranu usnadňuje všem firmám přístup na ostatní trhy EU. Účinnější konkurence následně působí tlak na snížení cenové přírážky, cen a zisků, které vedou k poklesu celkového počtu firem v EU v rámci tzv. restrukturalizace odvětví. Nižší ceny a snížení počtu firem směřuje k nárůstu průměrné velikosti firem a realizaci úspor z rozsahu, vedoucí k růstu produktivity a pokrytí fixních nákladů i přes počáteční snížení cen. Proces restrukturalizace však může vést k propouštění zaměstnanců a rušení neefektivních výrobních provozů, jejichž dopady se vlády jednotlivých zemí snaží tlumit veřejnou podporou, která je, v rámci zachování konkurenčního prostředí, omezena. (Baldwin a Wyplosz 2015, s. 160)

Nefinanční podniky v Evropské unii

Na základě údajů zveřejněných Eurostatem se v EU v roce 2020 nacházelo více než 23 mil. nefinančních podniků (přičemž v ČR byl evidován více než milion těchto podniků). V rámci nefinančních podniků v EU bylo k danému období zaměstnáno cca 127,6 mil. osob. Mikro, malé a střední podniky (MSP) tvořili 99,8 % z celkového počtu a podílely se více než polovinou na přidané hodnotě nefinančních podniků. Oproti tomu velké podniky, představovaly 0,2 % z celkového počtu a tvořily 47,5 % přidané hodnoty. MSP jsou však pro konkurenceschopnost, prosperitu, hospodářskou a technologickou nezávislost Evropy nezastupitelné, proto EU cílí na jejich podporu. (Eurostat 2022a)

Evropská unie považuje za zásadní podpořit MSP především v těchto oblastech:

- přechod k udržitelnosti a digitalizaci (poradci pro udržitelnost v rámci světové sítě Enterprise Europe Network, centra pro digitální inovace, finanční podpora průlomových inovací, přispívajících k plnění cílů zelené dohody);
- volné podnikání na jednotném trhu i mimo něj (snížení regulační zátěže);
- zlepšení přístupu k financování. (Evropská unie 2020)

Malé a střední podniky v ČR

Podpora MSP je pro ČR stěžejní, neboť MPS jsou významnými činiteli ekonomického růstu, konkurenceschopnosti, zaměstnanosti a inovací v Česku. Jako zásadní problémy v rozvoji MSP vnímá Vláda ČR bariéry ve formě regulací, přístupu k financím, překážkám na zahraničních trzích, nedostatečných znalostech a dovednostech, nízkou inovační výkonnost, pomalou adaptaci v rámci Průmyslu 4.0 a nutnost přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku a udržitelné zdroje. (MPO ČR 2021)

Ve spolupráci se Světovou bankou a Evropskou komisí proto Vláda ČR vytvořila Strategii podpory MSP v ČR pro období 2021 – 2027, v níž stanovila strategické cíle, jimiž jsou kupř. rozvoj dovedností žáků a studentů v souladu s požadavky trhu nebo digitální transformace MPS v ČR. Za pomoci zdrojů ze státního rozpočtu ČR a finančních prostředků EU (např. Evropského fondu pro regionální rozvoj, Fondu pro spravedlivou transformaci nebo Facility na podporu oživení a odolnosti) chce Vláda ČR v kooperaci s MSP vytvořit příznivé podnikatelské prostředí, které se v důsledku projeví na hospodářském růstu a zvyšování konkurenceschopnosti české ekonomiky. (MPO ČR 2021)

2.3.3 Členský stát v Evropské unii

Členství v nadnárodních uskupeních je v současné době globalizace nevyhnutelné. Být součástí většího celku přináší jisté možnosti, ale také omezení. V rámci nadnárodních společenství státy hájí a prosazují národní zájmy, lze však konstatovat, že vyspělé a strategicky významné země mají výhodnější vyjednávací pozici. Vzhledem ke skutečnosti, že hlasování o zájmech ČR neprobíhá vždy na principu jednomyslnosti, lze v tomto ohledu spatřovat pozici Česka oproti vyspělejším členským státům za nevýhodnou. Za nevýhody členství ČR v EU bývá označované omezení suverenity ve prospěch Unie a také výrazná byrokratická zátěž. ČR je však v mnoha ohledech na cizích zemích závislá, proto je její zapojení do nadnárodních organizací žádoucí.

Vzhledem k omezenosti zdrojů Česka je nutné restringovat počet teritoriálních a obsahových priorit. Rovněž je tato skutečnost motivací k aktivnímu členství v EU, Severoatlantické alianci (NATO), Organizaci spojených národů (OSN) a jiných multilaterálních strukturách, rozšiřujících zahraničněpolitické působení sátu a přispívajících k bezpečnosti a prosperitě Česka. (Vláda ČR 2015b)

Cílem zahraniční politiky ČR je zajistit bezpečnost, prosperitu a udržitelný rozvoj, lidskou důstojnost včetně ochrany lidských práv, službu občanům a dobré jméno ČR v zahraničí. *„Hodnoty, ze kterých česká zahraniční politika vychází, se plně shodují se zásadami a cíli, které podporuje ve svých vnějších vztazích EU: demokracie, právní stát, univerzálnost a nedělitelnost lidských práv, úcta k lidské důstojnosti, rovnost a solidarita a dodržování zásad Charty OSN a mezinárodního práva.“* (Vláda ČR 2015b, s. 3)

Hlavním prostorem pro uskutečňování zahraničních ekonomických zájmů ČR je EU. Prosperity a udržitelného rozvoje dosahuje především integrací do vnitřního trhu EU a společných politik EU, přesto se i některá mimo mimoevropská teritoria vyznačují velkým růstovým potenciálem, často jsou však riziková nepředvídatelností politického a ekonomického prostředí, korupcí či nízkou vymahatelností práva. (Vláda ČR 2015b)

Lze konstatovat, že nadnárodní úspěch dané ekonomiky závisí na schopnosti přizpůsobit se aktuálním globálním trendům. Jedním ze způsobů, jak vyjádřit úspěšnost ekonomiky v mezinárodním srovnání je stanovení její konkurenceschopnosti. Avšak sestavení jednoznačného světového žebříčku konkurenceschopnosti ekonomik je vzhledem k množství aspektů, které lze při jeho sestavování zohlednit, přinejmenším problematické. Jednou z možností mezistátního srovnání je zohlednění výsledků švýcarského institutu International Institute for Management Development (IMD).

Dle nejnovějšího žebříčku konkurenceschopnosti třiašedesáti světových ekonomik, sestaveného institutem IMD, obsadilo za rok 2021 Česko 26. příčku, čímž si oproti předchozím obdobím ve světové konkurenceschopnosti výrazně polepšilo (34. umístění za rok 2020, v letech 2018 a 2019 shodně 33. místo). Výsledky

žebříčku zohledňují faktory ekonomického výkonu země, efektivity vlády, obchodní efektivity a infrastruktury. První místo ve světové konkurenceschopnosti obsadilo Dánsko, následované Švýcarskem a Singapurem. Česko svým umístěním značně předčilo ostatní země Visegrádské skupiny (V4), přičemž Maďarsko se umístilo na 39. místě, Slovensko obsadilo 49. příčku a Polsko na 50. pozici ve světové konkurenceschopnosti. (IMD 2022)

Konkurenceschopnost ekonomiky lze považovat za nástroj s přímým vlivem na ekonomický růst, promítající se do zvyšování kvality života a spokojenosti obyvatelstva. Dle Nečadové, s ohledem na definici OECD týkající se konkurenceschopnosti ekonomik, je národní konkurenceschopnost souhrnem předpokladů *„pro dosahování dlouhodobě udržitelné růstové výkonnosti ekonomiky a tím i pro zvyšování ekonomické úrovně v podmínkách vnitřní a vnější rovnováhy.“* (In: Soukup 2015, s. 121)

Koncepce politiky ČR v EU

Stanovit si cíl a strategii, jak daného cíle dosáhnout, je základní předpoklad úspěchu. V případě českého členství v Unii má k dosažení vytyčených cílů dopomoci strategický plán v podobě Koncepce politiky ČR v EU – Aktivní a srozumitelná ČR v jednotné Evropě (Koncepce). V globálním pojetí je Česko malým státem, který je vzhledem k nedostatečným národním zdrojům a ve své snaze prosadit se v mezinárodní konkurenci, závislým na mezinárodní spolupráci a obchodních vztazích s jinými zeměmi. Členství v multilaterálních organizacích je pro ČR nezbytným prvkem ekonomických a politických zahraničních vztahů.

Lze konstatovat, že členství ČR v EU je volbou politickou i strategickou, s přímým dopadem na rozvoj ekonomické, sociální, kulturní i bezpečnostní oblasti v ČR. Vzhledem k těmto předpokladům Vláda ČR vnímá plnohodnotné členství v EU za svůj strategický zájem. Druhým neméně důležitým strategickým zájmem ČR je zachování stability a jednoty EU, neboť jen tak lze dosáhnout pozitivního vývoje evropské integrace. Prostředky, jimiž lze dosáhnout rozvoje EU, je využití potenciálu vnitřního trhu, inovacemi, investicemi do vzdělávání obyvatelstva, vědy a výzkumu a výstavby infrastruktury. (Vláda ČR 2015c, s. 2–3)

Tabulka 1 obsahuje cíle a priority ČR v EU, jimiž vláda ČR konkretizovala směřování českého členství.

Tabulka 1: Cíle a priority České republiky v Evropské unii

Cíl	Priorita ČR v EU
Mír a bezpečnost	Akceschopná Společná bezpečnost a obranná politika EU
Hospodářský rozvoj	Prohlubování vnitřního trhu EU Efektivní čerpání evropských strukturálních a investičních fondů
Spravedlnost a solidarita	Společný postup proti daňovým únikům
Pevné evropské ukotvení ČR	Příprava na vstup do eurozóny

Zdroj: Koncepce ČR v EU, zpracování vlastní (Vláda ČR 2015c)

V rámci stanovených cílů a priorit chce vláda ČR prosazovat české zájmy, které je nutné řešit na nadnárodní úrovni. Prosperita a akceschopnost EU je předpokladem pro rozvoj ČR. Způsoby, jak se aktivně podílet na budoucím vývoji EU, jsou jednak přímá iniciativa a spoluúčast při reformách a tvorbě politik EU, ale také aktivní zapojení v následných procesech (např. účast zástupců ČR v civilních a vojenských misích).

V následující části DP je uveden stručný výtah vybraných prvků Koncepce. Postoj vlády ČR k rozšiřování EU, které přispívá k prosazování míru a stabilizaci evropského kontinentu, je kladný, avšak za předpokladu nevytváření umělých přístupových podmínek. Vzhledem ke zhoršující se bezpečnostní situaci v okolí EU je v nejvyšším zájmu ČR podporovat Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU. V oblasti hospodářského rozvoje klade vláda ČR důraz na odstraňování překážek na vnitřním trhu, čímž chce dosáhnout jeho prohlubování především v oblasti digitalizace a energetiky. Dále považuje za nutné dosáhnout reformy Hospodářské a měnové unie, spočívající v efektivní regulaci finančního sektoru a předcházení případným krizím. Vzhledem ke zhoršujícím se environmentálním problémům a omezeným přírodním zdrojům je potřebné apelovat na dlouhodobou udržitelnost, ochranu klimatu, životního prostředí i krajiny EU. Klíčovým prvkem úspěšné prohlubující se integrace je efektivní čerpání Evropských strukturálních a investičních fondů. K zefektivnění finanční podpory lze dopomoci regulací byrokratické zátěže a zjednodušení nastavení podmínek čerpání, např. v oblasti Společné zemědělské politiky EU (SZP). Neméně důležité je udržování a také vytváření ambiciózních a komplexních obchodních dohod, vzhledem k otevřenosti

české ekonomiky. Prosazováním politiky zaměstnanosti a sociální inkluze lze lépe využít potenciálu obyvatelstva, jenž vede k hospodářskému růstu. Naopak negativní vliv na hospodářský růst má šedá ekonomika, ovlivňující veřejné rozpočty. V zájmu ČR je podílet se na tvorbě kvalitního a efektivního globálního podnikatelského prostředí a přispět k eliminaci daňových úniků a informačnímu otevření daňových rájů. Vláda ČR považuje za důležité nejen občanské vzdělávání k evropanství, ale také podporování české kultury a jazyka v zahraničí, k čemuž dopomáhá např. rozšiřování výměnných vzdělávacích programů. Důležitým prvkem členství ČR v EU je příprava na vstup do eurozóny, neboť přijetí společné měny skýtá potenciál prohloubení obchodních vztahů, transakční úspory, cenovou transparentnost, stabilitu měny a možnost působení v rámci institucí eurozóny. (Vláda ČR 2015c)

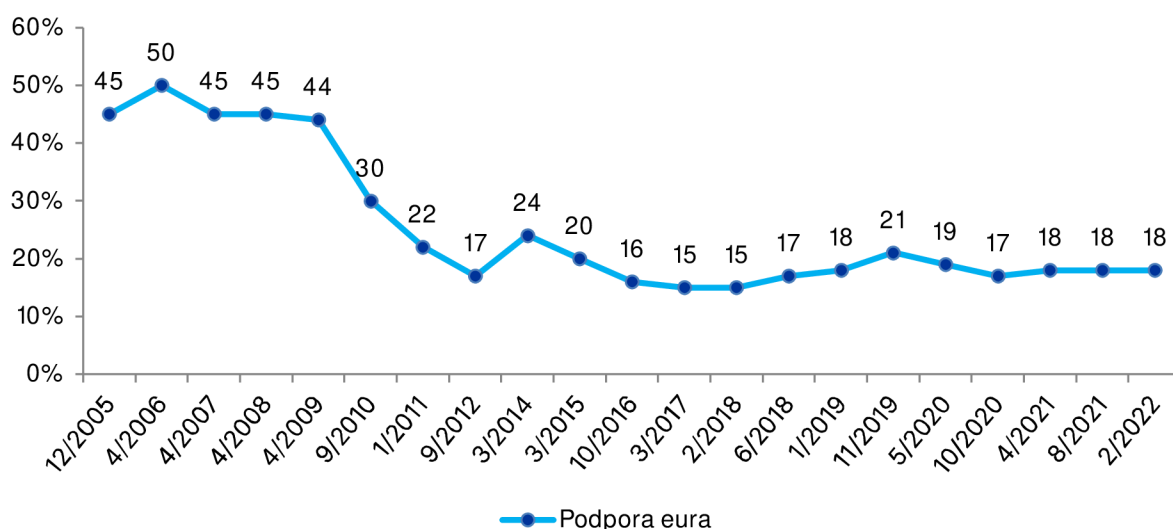
2.4 Vstup do Eurozóny

Všechny členské státy EU s výjimkou Dánska jsou povinny, jakmile splní konvergenční kritéria, vstoupit do eurozóny. Dánsko si z účasti v eurozóně sjednalo trvalou výjimku. Česko se zavázalo k přijetí eura podpisem Smlouvy o přistoupení k EU. Ačkoliv se ČR nachází ve stádiu příprav na přijetí společné měny, reálné datum vstupu do eurozóny stanoveno nebylo. Přestože se ČR v různých oblastech přibližuje průměru eurozóny, značné rozdíly jsou např. v ekonomické úrovni mzdové a cenové hladiny.

Vzhledem k současné tuzemské i globální situaci je brzký proces přijetí eura nepravděpodobný. Hodnocení ČR dle nejnovější konvergenční zprávy brzkému přijetí jednotné měny ani nenasvědčují. Současná pádivá inflace je vzdálená referenční hodnotě kritéria cenové stability (4,9 % za období květen 2021 – duben 2022). Finanční důsledky pandemie COVID-19 se v roce 2021 projeví na výrazném překročení 3% referenční hodnoty schodku sektoru vládních institucí, přičemž poměr dluhu k HDP v ČR nadále zůstal pod 60 % referenční hodnotou. ČNB uplatňuje měnověpolitický režim cílování inflace. Česká koruna je obchodována v režimu plovoucího kurzu a tudíž se ČR neúčastní mechanismu směnných kurzů ERM II. Úroveň průměrných dlouhodobých úrokových sazeb v období od května 2021 do dubna 2022 byla 2,5 %, tedy o 0,1 p. b. pod referenční hodnotou kritéria konvergence úrokových sazeb. (ECB 2022)

Neúčast v eurozóně však pro ČR znamená nemožnost podílet se na rozhodnutích členů uskupení, přestože tato rozhodnutí mají dopad také na země mimo eurozónu. S přijetím společné měny získá ČR právo podílet se na tvorbě měnové politiky eurozóny prostřednictvím guvernéra ČNB. Ten se stane členem Rady guvernérů ECB, rozhodujících o nastavení měnově-politických úrokových sazeb a plněním dalších úkolů Eurosystemu, s cílem hájit zájmy eurozóny jako celku. (Dědek 2013a)

Jak vypovídají data z průzkumu STEM na následujícím grafu (Obr. 2), podpora zavedení eura jako národní měny v ČR je dlouhodobě velmi nízká (18 %). Na základě uvedených údajů lze usuzovat, že k zásadnímu propadu podpory zavedení eura jako národní měny došlo v souvislosti s globální finanční krizí v roce 2008 a jejími následnými dopady v zemích eurozóny. (STEM 2022)

Obrázek 2: Vývoj podpory eura jako národní měny ČR v období 2005-2022 (%)
Zdroj: STEM, zpracování vlastní (STEM 2022)

Přestože se v EU Česko řadí mezi největší odpůrce eura, z nejnovějšího průzkumu Eurobarometru vyplývá, že odpůrců zavedení eura v Česku výrazně ubylo (oproti průzkumu z května 2021 o 12 p. b.). 44 % dotázaných odpovědělo, že v zásadě nejsou proti myšlence zavedení eura v ČR, přesto bylo 70 % respondentů přesvědčeno, že ČR není na zavedení eura připravená. Ačkoliv se nadpoloviční většina dotázaných obává negativních důsledků zavedení jednotné měny, oproti předchozímu průzkumu lze vidět úbytek odpovědí vyjadřujících obavy respondentů o 12 p. b. (Evropská unie 2022a)

Výhody spojené s přijutím jednotné měny

Nejen vysoká míra otevřenosti české ekonomiky, ale také významné obchodní a vlastnické vztahy v rámci zemí eurozóny, jsou častým argumentem pro přijetí jednotné měny a realizaci výhod s ní spojených. Nespornou výhodou jednotné měny je zvýšení konkurenceschopnosti ČR, spočívající v přijetí světové měny, vytvoření atraktivnějšího investičního a podnikatelského prostředí a upevnění pozice ČR v mezinárodním pojetí. Snazší a rychlejší je následně také orientace v cenách zboží a služeb v zemích, používajících jednotnou měnu. Pokud jsou ceny vyjádřeny ve stejné měnové jednotce, nedochází k přepočítávání cen pomocí měnicích se kurzů. Snazší orientace zákazníka v cenách zboží a služeb vytváří větší konkurenční tlak na výrobce. Zboží a služby mohou být díky vyšší konkurenci výrobců levnější, kvalitnější a rozmanitější. Dalším velkým přínosem zavedení jednotné měny je úspora času, peněz a rizik při cestování, spojených s dosavadní výměnou českých korun a platbou v zahraničí méně známou měnou. Úspora se projeví i při platbách platebními kartami, jelikož odpadnou poplatky za konverzi měn.

Společná měna také přináší snížení transakčních nákladů, spojených devizovými účty, případně vedením dvojího účetnictví v českých korunách a eurech, ale také zrychlení a zjednodušení přeshraničních transakcí. Ve spojitosti s eurozónou představuje jednotná měna odstranění kurzového rizika, vedoucího ke snížení nákladů zahraničního obchodu i investic. Kurzová stabilita se v českém podnikovém sektoru pozitivně odrazí na konkurenceschopnosti oproti podnikům eurozóny. Přestože přijetí eura ČR neodstraní kurzové riziko vůči dolaru, zlevní jeho zajišťování, jelikož euro vůči dolaru je likvidnější než koruna vůči dolaru. (Dědek 2013c)

Členství v měnové unii zvyšuje tlak na rozpočtovou kázeň zúčastněných zemí, jelikož členství v EU zavazuje členské státy k udržování vyrovnaných či přebytkových střednědobých rozpočtů na základě Paktu stability a růstu. V případech, kdy se cyklické fluktuační deficitu veřejných financí nachází nad hranicí 3 % HDP, jedná se o nadměrný deficit, nevznikl-li za výjimečných okolností a je pouze přechodný. S případným členstvím v eurozóně se tento tlak zvyšuje

o peněžité sankce v případě nerozvážného rozpočtového hospodaření členské země. (ČNB [b.r.]

Nevýhody spojené s přijutím jednotné měny

Jedním z důsledků členství zemí v eurozóně je ztráta autonomní měnové politiky a stabilizační role pružného měnového kurzu. Konkrétně pro ČR to znamená zániknutí české koruny a následné rozhodování ECB o měnové politice Česka. ECB však při svých rozhodnutích hodnotí situaci v rámci celé eurozóny. Tato skutečnost se projevuje ve snížení možnosti tvorby makroekonomické stabilizační politiky. Avšak i přes prozatímní neúčast ČR v eurozóně je rozhodování o domácích úrokových sazbách do jisté míry ovlivněno provázaností s eurozónou. V prostředí vysoké mobility kapitálových toků se snížení či zvýšení české úrokové sazby oproti sazbám v eurozóně odráží na celkovém hospodaření země.

Nevýhodu představují také finanční prostředky, související se vstupem do eurozóny. Jedná se např. o náklady na zavedení jednotné měny, úprava informačních systémů, přecenění zboží, vydání nových cenových katalogů, školení zaměstnanců, ale také kupř. nutnost vynaložit nemalé finanční prostředky vyplývající z institucionálních závazků členství, jako je členství v ESM a povinností vstupu do bankovní unie.

Současné ekonomické a geopolitické problémy spojené s výrazným nárůstem cen napříč různými ekonomikami vedou k zamyšlení o budoucnosti měnové unie. Opětovně se ukazuje, jak cenný nástroj je monetární politika v rukou centrálních bank jednotlivých států. V současnosti, kdy jsou velké rozdíly mezi ekonomikami členských států měnové unie, nelze ECB nastavit jednotné optimální úrokové sazby pro všechny zúčastněné členy, zatímco ČNB upravuje úrokové sazby vzhledem k potřebám tuzemské ekonomiky. Ekonomická konvergence Česka a eurozóny doposud nebyla završena, proto by brzké přijetí eura mohlo představovat ekonomická rizika pro ČR i eurozónu.

Evropský stabilizační mechanismus

Eurozóna čelila krizím, na jejichž základě vznikly dočasné i trvalé záchranné nástroje finanční stability eurozóny. Jedním z nich je ESM, což je nadnárodní finanční

instituce hospodařící s vlastním kapitálem, poskytující stabilizační podporu v zemích eurozóny s vážnými ekonomickými problémy. Posláním ESM je umožnit zemím eurozóny předcházet a překonávat finanční krize a udržovat dlouhodobou finanční stabilitu a prosperitu.

Se vstupem do eurozóny je spjata zapojení do ESM, což by pro ČR na jedné straně znamenalo vynaložení vysokých finančních prostředků spojených s členstvím v ESM, na straně druhé poskytnutí příspěvku k posílení institucionálních základů a stability eurozóny. Členské země jsou obezřetnější ve svém chování a tím snižují pravděpodobnost krizových situací. (Dědek 2013b)

Bankovní unie

Cílem bankovní unie je zajištění silného, bezpečného a spolehlivého bankovního sektoru v EU. Regulací finančního sektoru přispívá k rovným podmínkám jednotného trhu a finanční stabilitě v rámci EU. Jednotná pravidla bankovní unie spočívají v kapitálových požadavcích na bankovní sektor, zdokonalení systémů pojištění vkladů a pravidel pro ozdravné postupy při řešení krizí bank. Členové bankovní unie jsou země eurozóny, avšak ostatní členské státy EU se mohou k bankovní unii připojit. (Evropská rada 2022a)

2.5 Euroskepticismus

Po počátečním entuziasmu z „návratu do Evropy“ došlo v ČR v průběhu českého členství k propadu pozitivního postoje k Unii a k českému členství jako takovému. Mezi populací se začalo výrazněji prosazovat euroskeptické mínění. Nedůvěra a pochybnosti vztahující se k evropské integraci se v menší či větší míře vyskytuje ve všech státech Unie. Lze konstatovat, že jistá míra euroskepticismu v rámci EU je nevyhnutelná, neboť ne vždy je směřování Unie totožné se zájmy všech členských zemí. Vyjednaný kompromis pak ze své podstaty není bezvýhradným výsledkem jednání všech zúčastněných stran.

Příčiny euroskepticismu jsou různé, patří mezi ně např. hájení národních zájmů a obavy ze ztráty suverenity, zvyšující se míra integrace a historická zkušenost zemí, populismus, minulé a probíhající krize, zvyšující se nároky na financování

rozpočtu EU, regulace, nadměrná byrokratická zátěž, nedostatečná úroveň znalostí o fungování EU a mnoho dalších.

Důležitým aspektem vnímání českého členství v Unii je tuzemská ekonomická a politická situace. Lze předpokládat, že se nespokojenost občanů na národní úrovni projeví i ve vnímání nadnárodních institucí. Populistickým poukazováním na nedostatky nadnárodního celku lze poměrně snadno, alespoň částečně, odpoutat pozornost od národního dění. Navíc pokud jsou populistické výroky v souladu s veřejným míněním, euroskepticismus je možné považovat za jednoduchý nástroj pro rozšíření voličské základny. V ČR jsou nejobávanějšími záležitostmi spojenými s členstvím v EU migrace, společná měna a v současnosti také růst cen a energetická krize.

Znepokojující je zjištění ústavu STEM, kdy si polovina Čechů myslí, že jsou národní zájmy ČR v rozporu se zájmy EU. (STEM 2022) Dle průzkumu Eurobarometru z roku 2020 patřila ČR k nejvíce euroskeptickým státům. Rezolutně proti myšlence EU se vyjádřilo 9 % respondentů, což byla po Finsku s 10 % druhá nejvyšší hodnota. 27 % respondentů bylo spíše skeptických vůči EU, ale v případě radikální reformy Unie by změnili názor. Spíše spokojených s myšlenkou EU bylo 42 % dotázaných, avšak ne s jejím prozatímním fungováním. 22 % respondentů se ztotožnilo s myšlenkou EU bez výhrad. (Evropský parlament 2021)

Cesta směřující ke zlepšení mínění o EU může vést skrze efektivnější edukaci občanů všech věkových kategorií nejen o jejím fungování, ale také o využívání a ověřování kvalitních zdrojů informací. Jelikož dlouhodobě existují iniciativy propagující i dehonestující EU, pro běžného občana může být velmi obtížné orientovat se v pravdivosti informací. Špatné mínění pak může být založeno na neobjektivních podkladech a může vést k hlubokému euroskepticismu.

Kritika z Hradu

Václav Klaus, jakožto bývalý prezident ČR, je dlouhodobě jedním z nejvýznamnějších českých kritiků „postmaastrichtského“ modelu evropské integrace. On sám se označuje především za eurorealistu, nikoliv euroskeptika. I přes svůj kritický postoj podal v roce 1996 za ČR jako tehdejší premiér přihlášku

ke členství v EU. *„Byl to čin politicky realistický odpovídající své době.“* (Strejček 2022) Jelikož nadpoloviční většina hlasujících odpověděla v referendu o přistoupení ČR k EU kladně, jako prezident Smlouvu o přistoupení k Evropské unii následně podepsal, přestože on sám v referendu hlasoval proti vstupu do EU.

Klaus (2016) vyjádřil obavy nad vývojem evropské integrace, směřující k vytvoření sjednocené, kontinentálně pojaté, tradiční evropské státy oslabující, ne-li likvidující unie. EU vnímá jako entitu postrádající demokracii, s velmi slabou společnou identitou. Dále zkritizoval např. princip subsidiarity prezentovaný EU jako maskování narůstající centralizace veškerých rozhodovacích procesů, dominanci jediné země (Německa), nepromyšlené zrušení hranic či měnovou unii založenou na ekonomicky malé kompatibilitě zemí. Mimo jiné zmínil Maastrichtskou smlouvu symbolizující fundamentální přeměnu integračního modelu, vedoucí k zásadnímu přesunu rozhodování do Bruselu a k realizaci radikálních, evropskou historii měnících procesů – Schengenu a eura, v jejichž nákladech a důsledcích spatřuje zásadní problémy. Dobrou budoucnost Evropy předpokládá v případě fundamentální změny institucionálního rámce a ideologie, avšak dobrou budoucnost EU nepovažuje za možnou. Vnímá ji jako slepou uličku, která nikam nevede a má být opuštěna.

Pozitivitu či negativitu netto efektu členství ČR v EU je obtížně měřit, neboť data o tom, v čem bylo členství ČR v EU neprospěšné, chybí téměř úplně. Jedná se např. o ztracené alternativní příležitosti, HDP navýšený o „neproduktivní práci desetitísíců lidí“ vyvolané členstvím v EU a odečty od objemu evropských dotací. (Klaus 2019)

Vzhledem ke skutečnosti, že euroskeptické komentáře zaznívaly dlouhodobě od nejvyššího představitele ČR, lze soudit, že se určitá míra skepse promítla i do všeobecného vnímání EU veřejností. Postoj premiéra a následně prezidenta k EU spoluutváří obraz vnímání Unie českým státem, proto je zřejmé, že je Česko dlouhodobě vnímáno jako euroskeptická země.

Během procesu evropské integrace se na postu prezidenta ČR vystřídali tři prezidenti. Václav Havel se zasazoval o členství Česka v Unii a „návratu do Evropy“, Václav Klaus, coby příznivec zásadní reformy EU a zároveň kritik

prohlubující se integrace a rozšiřování pravomocí Unie a Miloš Zeman, jakožto zastávce evropské spolupráce v určitých oblastech, za předpokladu neomezení suverenity členských států. Nutno podotknout, že ekonomická, politická i sociální situace v ČR se v průběhu funkčního období českých prezidentů lišila, což do jisté míry mohlo ovlivnit i jejich osobní postoj k evropské integraci.

Postoj České republiky k migračním kvótám

Výrazný nárůst míry euroskepse v Česku souvisel s migrační krizí. Tabosa (2020) popisuje, jak sekuritizace migrace ovlivnila postoj české veřejnosti k EU. Český populismus se mnohdy podílel na vnímání migrační politiky Unie jako hrozby pro českou suverenitu a evropskou bezpečnost. Použití slova migrace ve spojitosti se slovy infiltrace, problémy, terorismus a rizika, dodávalo dané situaci na naléhavosti a ospravedlňovalo mimořádná opatření, uskutečněná nad rámec běžné politiky.

ČR se např. distancovala od Unii navrženého systémů povinných migračních kvót, jelikož jej nepovažovala za efektivní řešení migračního tlaku na EU, neboť systém řešil pouze následky namísto příčin migrační krize. Česko se opakovaně vyjadřovalo na jednáních Rady proti zavádění trvalých mechanismů přemístování uprchlíků do Unie.

Později vláda ČR na základě dobrovolných kvót rozhodla o přijetí 400 osob (přesídlovaných ze třetích zemí do EU) a 1.100 osob (relokováných z Itálie a Řecka do ostatních členských států EU) v letech 2015 až 2017. (MVČR 2021)

Tehdejší předseda vlády Bohuslav Sobotka rozhodnutí o přijetí uprchlíků komentoval jako jednorázovou solidární akci, která se uskuteční v celé EU, kdy jednorázové částečné přerozdělení uprchlíků vnímá jako nezbytnou pomoc v současné krizové situaci, odpovídající možnostem ČR, nikoliv jako řešení problémů s migrací, kterému Evropa čelí. (Vláda ČR 2015a)

Přes nesouhlas Česka došlo k opětovnému stanovení povinných migračních kvót, avšak po přijetí dvanácti relokováných osob byla ČR pozastavena realizace relokačního a přesídlovacího programu ČR. Relokační systém byl Českem

považován za dysfunkční a bezpečnostní situace v EU vnímána jako výrazně zhoršená. ČR se společně se zeměmi Visegrádské skupiny (V4) vyjádřila proti trvalému relokačnímu mechanismu a zdůraznila nutnost ochrany schengenských hranic i za předpokladu zvýšení kolektivní odpovědnosti a posilování spolupráce se třetími zeměmi, zvláště pak s Tureckem.

Vzhledem k odmítnutí společného postupu v oblasti migrace bylo proti ČR (taktéž proti Maďarsku a Polsku) Komisí zahájeno řízení pro porušení práva EU (tzv. infringement). Po následných jednáních, kdy Komise neshledala odpovědi ze strany ČR jako dostatečné, podala proti ČR žalobu pro nesplnění povinností týkajících se přemístění. (Soudní dvůr EU 2018)

Ve věci C-719/17 Evropská komise v. Česká republika vydal Soudní dvůr Evropské unie 2. 4. 2020 rozsudek, podle kterého *„Polsko, Maďarsko a Česká republika tím, že odmítly postupovat v souladu s dočasným mechanismem relokace žadatelů o mezinárodní ochranu, nesplnily povinnosti, které pro ně vyplývaly z unijního práva. Tyto členské státy se nemohou dovolávat ani své odpovědnosti v oblasti udržování veřejného pořádku a ochrany vnitřní bezpečnosti, ani údajné nefunkčnosti relokačního mechanismu, aby se vyhnuly jeho uplatňování.“* (Soudní dvůr EU 2020a) Soudní dvůr rozhodl o povinnosti ČR nést v řízení ve věci C-719/17 vlastní náklady a nahradit náklady na toto řízení vynaložené Evropskou komisí. (Soudní dvůr EU 2020b)

2.6 ČR jako člen Visegrádské skupiny

Visegrádská skupina, jejímiž členy jsou Česko, Maďarsko, Polsko a Slovensko, vznikla za účelem spolupráce v otázce evropské integrace. Přestože se všechny státy V4 staly členy EU v roce 2004, jejich spolupráce pokračuje doposud a mnohdy byla základem cenného spojení při prosazování společných hodnot. Nutno podotknout, že zájmy V4 nejsou vždy jednotné.

Postoje ČR se s ostatními členy V4 rozcházejí např. v oblasti rozpočtových cílů EU. Dle Havelky (2021) ČR nesdílí stejné nadšení zemí V4 z velkorysé politiky soudržnosti EU, jelikož je z těchto zemí nejbohatší.

Česko však navozuje spojenectví i s jinými členskými státy, prosazujícími stejné hodnoty. Tato spolupráce je logická a v globálním kontextu nevyhnutelná. V případě odlišných postojů zbývajících členů V4 a členských států Unie se pak ČR ocitá v situaci, kdy stojí mezi dvěma institucemi s rozdílnými zájmy.

V některých situacích ČR společně se Slovenskem tvoří most mezi EU a Maďarskem a Polskem, které jsou v jistých otázkách radikálnější (např. v oblasti migrace). (Tabosa 2020) Havelka (2021) dále konstatuje, že v oblasti politiky migrace má skupina V4 spíše horší pověst kvůli blokování iniciativ, místo navrhování vlastních podnětů.

V současnosti lze však jako výrazný rozkol přesahující V4 spatřovat rozdílný postoj Maďarska v řešení otázek spojených s ruskou invazí na Ukrajinu. V době válečného konfliktu je jednota EU velmi důležitá, odlišný postoj Maďarska však tuto jednotu narušuje, čímž omezuje rozsah působnosti Unie a lze konstatovat, že počínání Maďarska v aktuální situaci EU oslabuje.

Dalším, neméně důležitým problémem, je otázka právního státu v Maďarsku a Polsku, které jsou dlouhodobě kritizovány za potlačování evropských hodnot. Oběma státům byly zablokovány finanční prostředky z mimořádného fondu obnovy, jelikož nebylo možné zaručit, že tyto prostředky budou vynaloženy v souladu s hodnotami Unie. Polsko prozatím nesplnilo podmínky stanovené Evropskou komisí pro získání blokováných finančních prostředků z EU, v kontextu války na Ukrajině však prokázalo výraznou součinnost.

Naopak postoj Maďarska ve věci ruské invaze na Ukrajinu je znepokojující a spíše než brzké zlepšení vztahů s Uní lze očekávat prohloubení vzájemných rozporů. Ze strany ostatních členů EU k Maďarsku je možné předpokládat důraznější počínání a vyvíjení tlaku na prosazování společných hodnot, Maďarsko naopak drží v rukou silnou zbraň ve formě blokování iniciativ Unie v jednomyslném hlasování a ve snižování reputace aktuální nejednotné Unie na globální úrovni. Zda nesoulad mezi státy EU může vést k vystoupení Maďarska z Unie, ukáže až vývoj v následujících letech.

2.7 České předsednictví v Radě Evropské unie

ČR se od roku 2018 aktivně připravovala na probíhající půlroční předsednictví Rady EU, připadající na ČR v období od 1. července do 31. prosince 2022, jehož úkolem je zajištění kontinuity fungování a směřování EU. Česko má nyní jedinečnou příležitost určovat agendu a priority Rady EU, zhostit se role moderátora a vyjednávače a předurčit tak budoucí vyjednávací pozici Česka. Ačkoliv si současná globální ekonomická a politická situace žádala přizpůsobení aktuálních priorit, tyto se zásadně neliší od původně stanovených témat (Evropa propojená vnitřním trhem, moderní a prosperující; Evropa silná a bezpečná; Evropa zdravá a udržitelná; Evropa soudržná a solidární; Evropa chytrá a kreativní).

Česko své předsednictví Radě EU zaměřuje na tyto prioritní oblasti:

- zvládnutí uprchlické krize a poválečná obnova Ukrajiny;
- energetická bezpečnost;
- posílení evropských obranných kapacit a bezpečnost kybernetického prostoru;
- strategická odolnost evropské ekonomiky;
- odolnost demokratických institucí. (CZ PRES 2022a)

Úspěchy českého předsednictví

Lze konstatovat, že se české předsednictví vyvíjí správným směrem. Za uplynulé měsíce probíhajícího předsednictví se např. podařilo vyjednat dohodu o snížení spotřeby plynu, zpřísnění opatření vůči Rusku, či vyjednat nejen rozsáhlou pomoc Ukrajině, ale také zemím a regionům, které se s důsledky války na Ukrajině potýkají. Dohodnuta byla také kupř. opatření, zmírňující dopady cen energií. V rámci českého předsednictví započala přístupová jednání s Albánií a Severní Makedonií a také byl odsouhlasen přístup Chorvatska do eurozóny. K velkému pokroku došlo v digitální oblasti, jelikož byla např. jednomyslně vyjednána podoba programu digitální dekády, obsahující cíle digitální transformace EU do roku 2030. (CZ PRES 2022b)

Hrozby českého předsednictví

Jak již bylo v diplomové práci uvedeno, Češi jsou poměrně euroskeptickým národem. Zhoršující se ekonomická, politická, sociální i bezpečnostní situace

se projevuje v nevoli občanů k domácím i evropským institucím. Snaha o zachování důstojné životní úrovně, ve spojitosti se zvyšujícími se finančními nároky na běžný život občanů, vede k frustraci a vyšší míře nespokojenosti. V kontextu s finančními prostředky, vynaloženými na české předsednictví v Radě EU a současným nabádáním k úsporám, lze předpokládat zvyšující se míru euroskepsy.

Předpokládaný rozpočet na předsednictví ve výši 2,25 mld. Kč je o 1,5 mld. Kč nižší suma, než vyčleněná výše finančních prostředků pro předchozí předsednictví v roce 2009. (Euroskop 2022) Potíže tak mohou způsobit naopak finanční úspory na předsednictví, vedoucí např. k nižšímu personálnímu pokrytí. Snížené finanční prostředky se projevily i v úsporné edukativní kampani, kdy ČR dostatečně nevyužila potenciál blížícího se předsednictví ke zvýšení všeobecného povědomí o aspektech členství v EU a důležitosti českého předsednictví. Tato skutečnost se může negativně projevit na postoji Čechů k českému předsednictví nebo EU jako takové. Neznalost principů fungování Unie pak u jednotlivců může vyvolat dojem nemožnosti ČR ovlivnit dění v EU, jakožto středně velký stát Evropy, natož jako její občan.

Aktuální ekonomicko-politická situace v ČR není příznivá, neboť po velmi vyrovnaných parlamentních volbách v roce 2021 byly od vlády v čele s Petrem Fialou očekávány velké změny, avšak současné dění si žádá především reakci na dopady války na Ukrajině, provázené energetickou krizí, pádivou inflací a mnoha dalšími těžkostmi. Situace však není ideální ani uvnitř vítězné koalice SPOLU, kterou poznamenaly různé kauzy. Příkladně s ohledem na předchozí české předsednictví Radě EU, během něž padla vláda Mirka Topolánka, je v nejvyšším zájmu ČR usilovat o politickou stabilitu nejen během probíhajícího předsednictví.

3. Ekonomické vyhodnocení členství České republiky v Evropské unii

1. května 2022 Česko oslavilo již osmnácté výročí vstupu ČR do EU. Ačkoliv existuje mnoho ukazatelů ekonomického vývoje před a po vstupu Česka do Unie, je obtížné jednoznačně vyhodnotit klady a zápory tohoto členství, neboť neexistují alternativní ekonomické ukazatele plynoucí ze situace, kdy by ČR do EU nevstoupila. Následující část diplomové práce je tak věnována posouzení reálného ekonomického vývoje ČR a dále pak porovnání ekonomických ukazatelů ČR s vybranými státy Unie na základě objektivních dat, dostupných ze statistických úřadů. Tato kapitola předkládá odpověď na výzkumnou otázku: „Jaká je současná pozice České republiky v Evropské unii v porovnání s vybranými zeměmi na základě komparace zvolených makroekonomických ukazatelů?“

Evropský srovnávací program

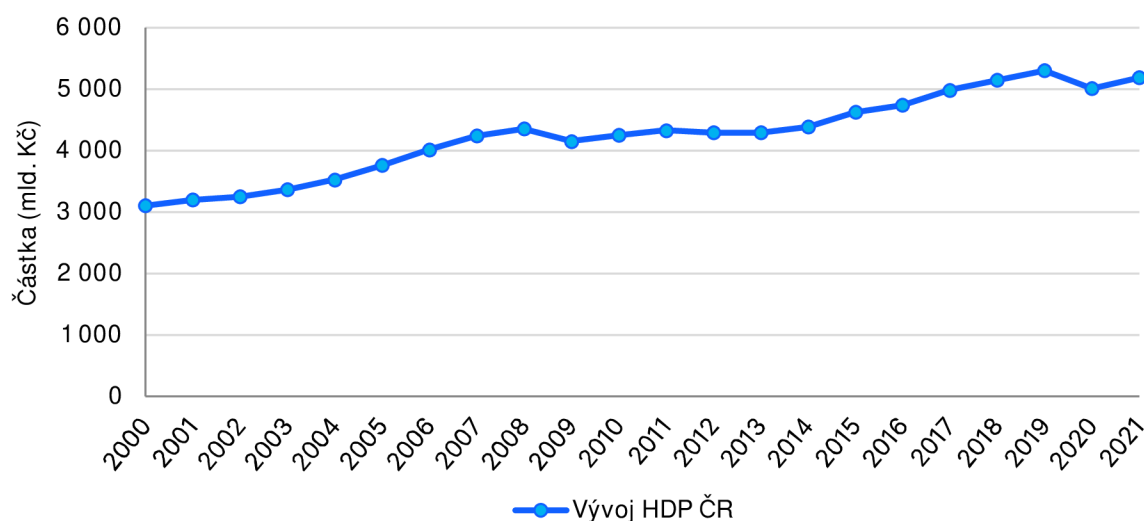
Evropský srovnávací program (ECP) je multilaterální srovnávací projekt Eurostatu, díky němuž lze objektivně porovnat cenové hladiny a reálné objemy HDP jednotlivých zemí. K přepočtům využívá indikátory cenových rozdílů v jednotlivých zemích - parity kupní síly (PPP). Pro mezinárodní srovnávání se k vyjádření objemu ekonomických agregátů používá uměle vytvořená měnová jednotka standard kupní síly (PPS). HDP na obyvatele vyjádřen v PPS slouží k mezinárodnímu srovnání a nelze takto vyjádřenými hodnotami v časové řadě sledovat např. reálný růst dané ekonomiky. Lze pouze zkoumat, zda daná ekonomika konverguje k jiné ekonomice. Naopak mezinárodní porovnávání HDP pomocí směnného kurzu příliš nevypovídá o ekonomické výkonnosti, neboť může dojít k porovnávání jednotlivých zemí s odlišnými cenovými hladinami, způsobených podhodnoceným či nadhodnoceným směnným kurzem. ČR se do ECP zapojila od roku 1999. (Košťáková 2019)

3.1 Výkonnost ekonomiky

Pomocí ukazatelů výkonnosti ekonomiky lze posoudit ekonomickou úroveň daných ekonomik ovlivňující blahobyt vybrané země a jejich obyvatel. Tyto ukazatele zachycují schopnost produkce konkrétní ekonomiky za určité období.

3.1.1 Hrubý domácí produkt

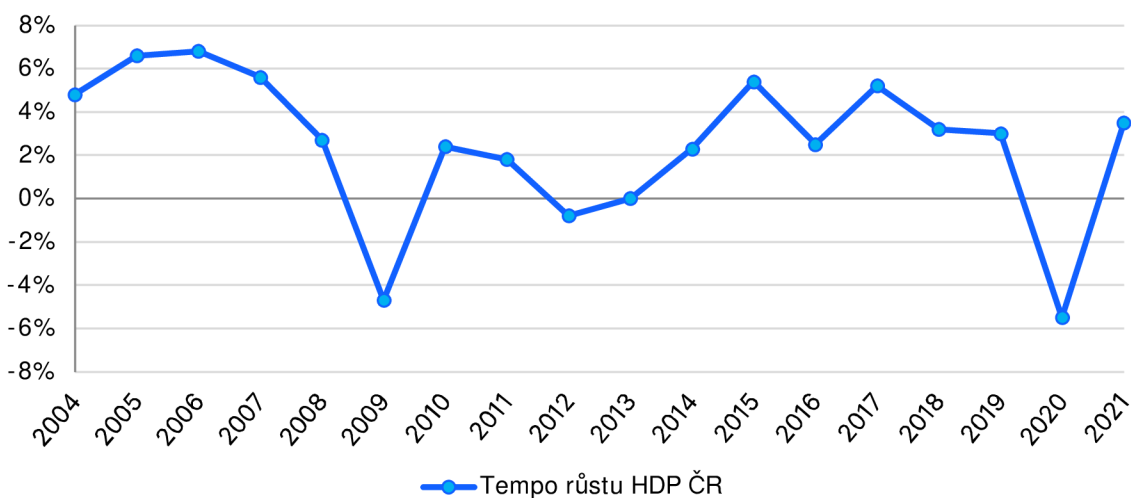
Z grafu (Obr. 3), jenž zobrazuje křivku vývoje HDP v ČR ve stálých cenách roku 2015 v období od roku 2000 do roku 2021, lze vypožorovat zrychlené tempo růstu HDP po vstupu ČR do EU. Dále je také zřejmý propad české ekonomiky po ekonomické krizi v roce 2008 a obtížné zotavování české ekonomiky provázené recesí a další propad HDP jako důsledek dopadů světové pandemie COVID-19 v roce 2020.

Obrázek 3: Vývoj reálného HDP ČR v letech 2000-2021 (v cenách r. 2015, mld. Kč)
Zdroj: ČSÚ, zpracování vlastní (ČSÚ 2022a)

Výše uvedené propady úrovně HDP jsou znázorněny v grafu (Obr. 4), zachycujícího reálné tempo růstu HDP v ČR mezi lety 2004-2021. Vzhledem k výrazné provázanosti ČR se zeměmi eurozóny a ostatními zeměmi EU, se na poklesu tempa růstu HDP v roce 2009 podílelo snížení poptávky po českých vývozech v rámci EU. I přes oživení ekonomiky v roce 2010 nastala v ČR recese, zapříčiněná především snížením výdajů na konečnou spotřebu a poklesem investic. Oproti tomu pokles HDP v roce 2020 byl z velké části způsoben nemožností ekonomických aktivit,

tedy důsledky protiepidemických opatření. V roce 2021 bylo naopak znatelné výrazné oživení české ekonomiky.

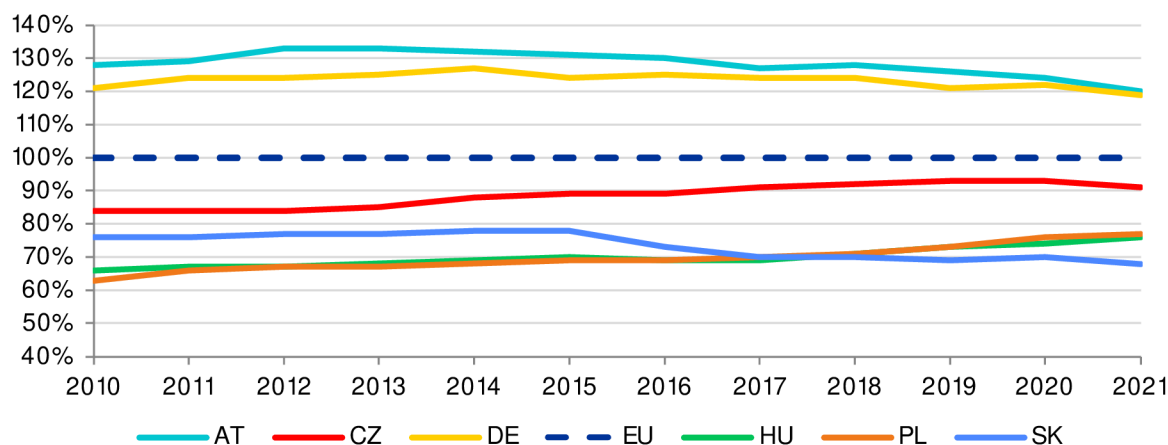

Obrázek 4: Reálné tempo růstu HDP ČR v letech 2004-2021 (meziroční změna, ceny předchozího roku, %)

Zdroj: ČSÚ, zpracování vlastní (ČSÚ 2022b)

HDP na obyvatele

Z následujícího grafu (Obr. 5), zachycujícího HDP na obyvatele v PPS vybraných států EU je zřejmé, že se ČR ze zemí V4 nachází nejbliže průměru EU (členské státy od roku 2020), jenž je znázorněn úrovní 100 %. Dále je zde vyobrazena horší ekonomická pozice „východního rozšíření“ v porovnání s ekonomicky vyspělejšími zeměmi Rakouskem a Německem. Slovensko jako jediná země skupiny V4 se dlouhodobě oddaluje od průměru Unie. Úroveň HDP na obyvatele v PPS ve vztahu k průměru EU je důležitým kritériem pro čerpání prostředků ze strukturálních fondů Unie.

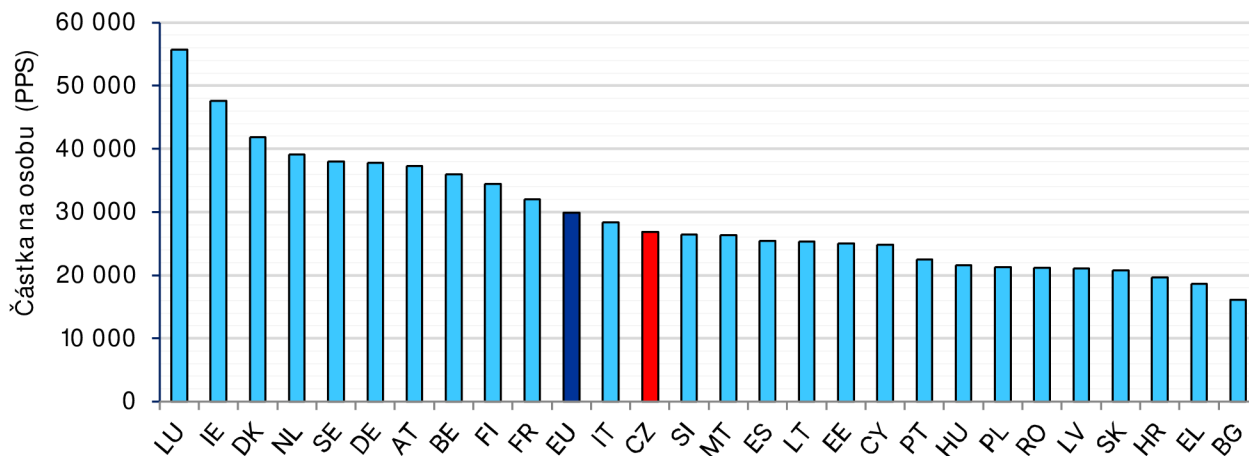

Obrázek 5: Vývoj HDP na obyvatele v PPS ve vybraných zemích EU v letech 2010-2021 (HDP/OS/PPS, %)

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní (Eurostat 2022e)

3.1.2 Hrubý národní důchod

Za pomoci dalšího makroekonomického ukazatele hrubého národního důchodu HND je možné porovnat výši zdrojů, které jsou v ekonomikách EU k dispozici, neboť oproti HDP zohledňuje saldo prvotních důchodů nerezidentů.

Obrázek 6: Porovnání HND v zemích EU v roce 2020 (HND/OS/PPS)

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní (Eurostat 2021a)

Z grafu (Obr. 6) je zřejmé, že v roce 2020 bylo Česko nejbližší průměru EU ze všech zemí „východního rozšíření“, jelikož z těchto zemí disponovalo nejvyšším HND na osobu v PPS.

3.2 Nezaměstnanost

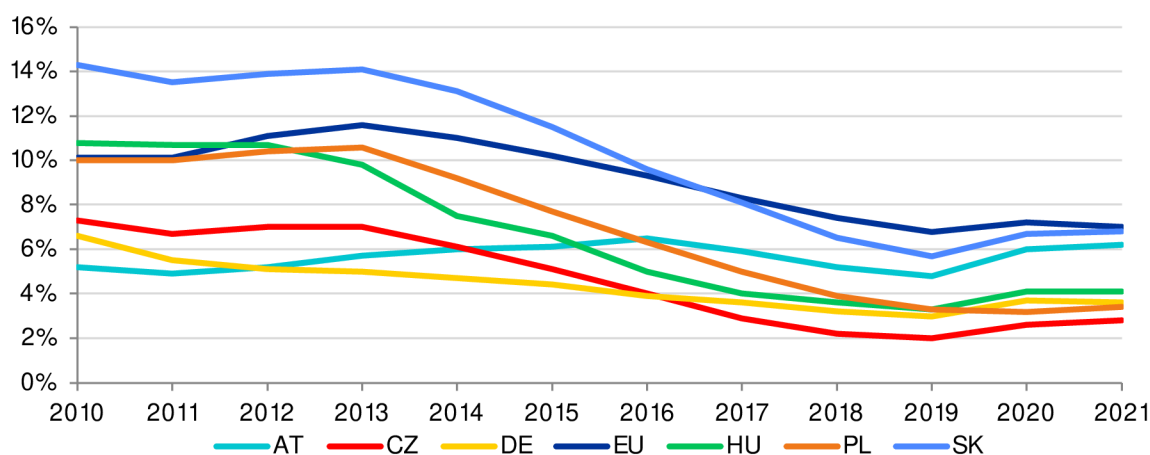
Vysoká úroveň nezaměstnanosti je provázena mnoha negativními dopady, ať už to jsou ekonomické, kdy nezaměstnaní neodvádí finanční prostředky do státního rozpočtu ve formě daní a odvodů, ale naopak z něj finanční příspěvky čerpají v podobě transferů, snížením produkce i spotřeby, nebo např. politickými, sociálními a psychickými dopady. Avšak ani velmi nízká úroveň nezaměstnanosti není ideálním stavem pro růst ekonomiky, neboť v důsledku znamená převis poptávky po práci nad nabídkou práce. Nedostatek pracovních sil může následně vést k tvorbě překážek v podnikání a zpomalení ekonomického růstu.

Baldwin a Wyplosz (2015) spojují problémy s prací Evropanů, se špatnými národními politikami a institucemi. Opírají se o fakt, že v některých zemích je nezaměstnanost vysoká, přestože je podíl účasti na trhu práce nízký. Jsou toho názoru, že integrace ekonomik a trhů práce členských zemí podporují flexibilitu pracovního trhu.

3.2.1 Obecná míra nezaměstnanosti

Ukazatel obecné míry nezaměstnanosti je vyjádřením podílu počtu nezaměstnaných osob na celkové pracovní síle. Jelikož je tento ukazatel v ČR konstruován dle metodiky Eurostatu, lze jej mezinárodně srovnávat s ostatními státy Unie. Míra nezaměstnanosti ČR je dlouhodobě nižší v EU.

Z grafu (Obr. 7) lze vyzorovat pozitivní trend ve snižování obecné míry nezaměstnanosti u všech zemí „východního rozšíření“, přičemž ve sledovaném období došlo k nejvyššímu snížení obecné míry nezaměstnanosti na Slovensku o 7,5 p. b. V Rakousku se obecná míra nezaměstnanosti ve sledovaném období naopak o 1 p. b. zvýšila.

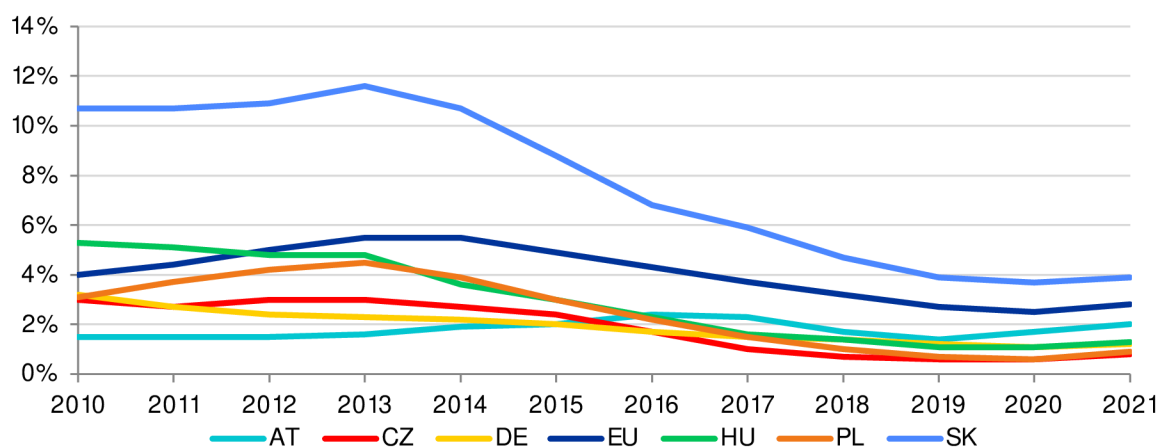

Obrázek 7: Obecná míra nezaměstnanosti ve vybraných zemích EU v letech 2010-2021(%)

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní (Eurostat 2022m)

3.2.2 Dlouhodobá míra nezaměstnanosti

Podíl dlouhodobě nezaměstnaných z celkového počtu nezaměstnaných je významným ukazatelem na trhu práce, neboť dlouhodobá míra nezaměstnanosti oproti obecné způsobuje rozsáhlejší negativní dopady na občany i danou ekonomiku. V ČR tato míra již od roku 2017 nepřesáhla 1 % a představuje cca čtvrtinu z celkového počtu nezaměstnaných. Na grafu (Obr. 8) lze sledovat, že se Česko v Unii řadí mezi státy s nižší mírou dlouhodobé nezaměstnanosti, naopak Slovensko trvale přesahuje průměr EU i přesto, že zde z vybraných států ve sledovaném období klesl tento ukazatel nejvíce, a to o 6,8 p. b.

Obrázek 8: Dlouhodobá míra nezaměstnanosti ve vybraných zemích EU v letech 2010-2021(%)

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní (Eurostat 2022i)

3.3 Úroveň mezd

Míru zaměstnanosti v dané ekonomice přímo ovlivňuje úroveň mezd, neboť ta se jednak odráží do ochoty či neochoty být zaměstnán, ale také do nákladů a množství investic, respektive tvorby pracovních míst v konkrétní zemi.

Náklady na práci v Evropské unii

Na základě údajů z Eurostatu lze porovnat náklady na práci v Česku a jiných státech Unie. Uvedené údaje se vztahují k odvětví průmyslu, stavebnictví a služeb, neboť se významně podílejí na zaměstnanosti v ČR.

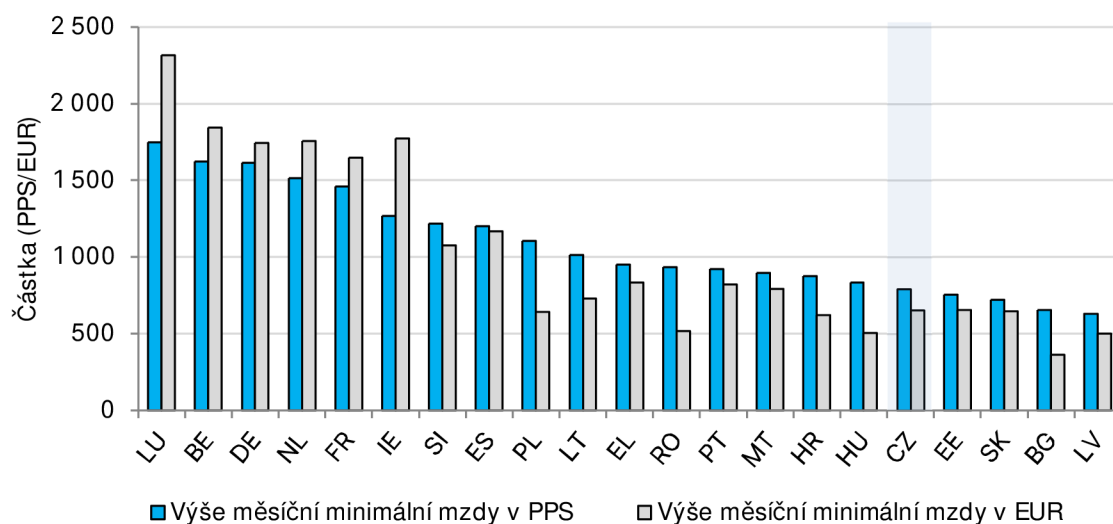
Přestože podíl nemzdových nákladů v Česku patří k nejvyšším v Unii, poměrně nízké náklady na mzdy a platy řadí Česko mezi státy EU s nízkými náklady práce. Na základě odhadů národních statistických úřadů činil v roce 2021 průměrný podíl hodinových nemzdových nákladů v EU 24,6 %. Česko se však s 26,1% podílem nemzdových nákladů práce umístilo na páté příčce mezi státy EU s nejvyššími nemzdovými náklady. První pozici obsadilo Švédsko, dále Francie, Itálie a Rakousko. V případě porovnání celkových hodinových nákladů práce, zahrnujících mzdy, platy a daně, nezahrnujících dotace získané zaměstnavatelem, se průměr hodinových nákladů práce v ČR ve výši 15,3 EUR nacházel výrazně pod průměrem EU, který činil 29,1 EUR. Česko tak zaujalo desátou příčku nejnižších nákladů práce v přepočtu na EUR. Nejnižší náklady práce připadly na Bulharsko, následně na Rumunsko, Maďarsko, Lotyšsko a Chorvatsko. (Eurostat 2022n)

Minimální mzda v České republice v porovnání se státy Evropské unie

Rozdíly mezi výší minimálních mezd v jednotlivých státech EU jsou výrazné. Mezi členskými státy EU³ byla v druhém pololetí 2022 stanovena nejvyšší minimální mzda v hodnotě 2.313,38 EUR v Lucembursku. Naopak nejnižší minimální mzda je zaměstnancům vyplácena v Bulharsku ve výši 363,02 EUR. Z těchto údajů zveřejněných Eurostatem vyplývá, že rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší minimální

³ Graf (Obr. 9) znázorňuje 21 národních minimálních mezd, v 6 členských zemích EU národní minimální mzdy neexistují. Na Kypru jsou minimální mzdy stanoveny pro jednotlivá povolání, v Dánsku, Finsku, Itálii, Rakousku a Švédsku jsou minimální mzdy stanoveny sektorovými kolektivními smlouvami.

mzdou stanovenou členskými státy EU je 1.950,36 EUR. V následujícím grafu (Obr. 9) jsou minimální mzdy seřazeny se zohledněním PPP v daných zemích. Při uvedeném srovnání je patrné, že rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší vyplácenou minimální mzdou je oproti přepočtu národních měn na eura menší, přesto přesahuje 1.100 PPS.

Obrázek 9: Výše minimální mzdy v zemích EU ve druhém pololetí 2022 (PPS, EUR)
Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní (Eurostat 2022j)

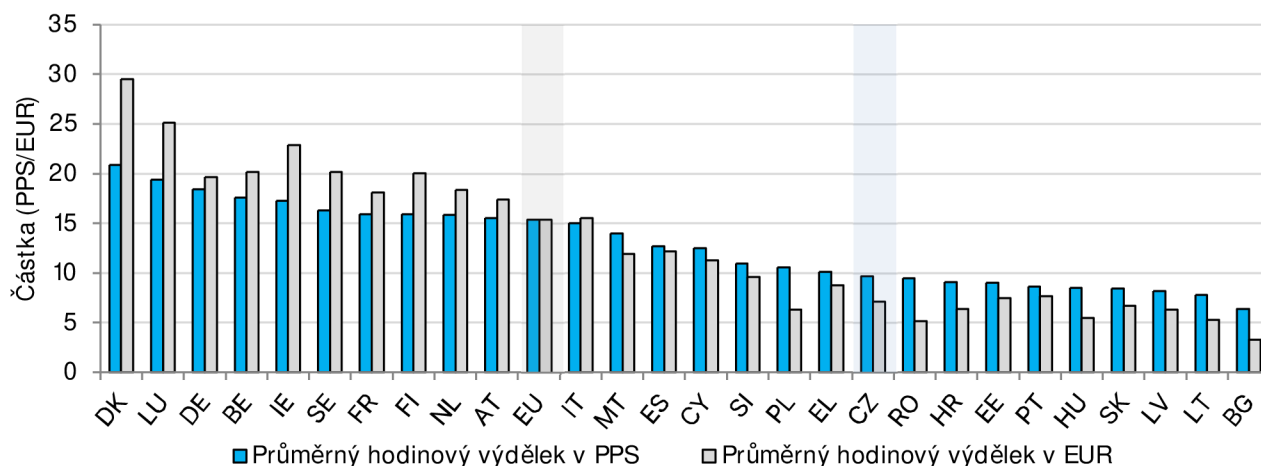
Mezi srovnávanými členskými státy se Česko řadí k zemím s nejnižší minimální mzdou, která v druhém pololetí 2022 činí 16.200 Kč / 654,84 EUR / 792,65 PPS. Přestože od vstupu ČR do EU minimální mzdy výrazně vzrostly, stále je česká pracovní síla v porovnání s průměrem EU levná. Při zohlednění cenových hladin mezi porovnávanými zeměmi je oproti Česku nižší minimální mzda jen v Estonsku, na Slovensku, v Bulharsku a v Lotyšsku.

ČR patří mezi členské státy s nízkými hodinovými náklady práce, i z tohoto důvodu je Česko zajímavou zemí pro zahraniční investory, kteří v Česku tvoří podstatnou část pracovních míst. Nízké mzdy jsou však mnohdy důvodem k odlivu kvalifikovaných pracovníků z ČR.

Průměrný hodinový výdělek v ČR v porovnání se státy EU

Šetření o struktuře výdělků v EU probíhá v čtyřleté frekvenci a poslední zjištěné údaje Eurostatu jsou k dispozici za rok 2018. Na základě tohoto šetření je však

možné posoudit hodinový výdělek v různých ekonomických činnostech napříč státy EU. Graf (Obr. 10) znázorňuje průměrný hodinový výdělek ve všech členských zemích Unie a také je zde zaznamenán průměr EU. Průměrné hodinové výdělky jsou seřazeny se zohledněním cenových hladin v daných zemích.

Obrázek 10: Průměrný hodinový výdělek v zemích EU v roce 2018 (PPS/EUR)
Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní (Eurostat 2021b)

Je zřejmé, že v porovnání s výší minimální mzdy se situace ČR mezi státy EU zlepšila, nicméně stále se Česko řadí mezi deset zemí s nejnižším průměrným hodinovým výdělkem. V přepočtu na eura se ČR řadí na devátou pozici zemí EU s nejnižším průměrným hodinovým výdělkem.

3.4 Inflace

Jedním ze základních makroekonomických ukazatelů je míra inflace, vypovídající o cenové stabilitě dané ekonomiky. Žádoucí je nízká inflace okolo 2 %, nižší inflace může vést k deflaci.

Harmonizovaný index spotřebitelských cen

Harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP) je evropský způsob hodnocení cenové stability, který vzhledem ke struktuře spotřebního koše oproti národnímu indexu spotřebitelských cen (CPI) umožňuje mezinárodní srovnání, neboť srovnávané země dodržují stejnou metodiku výpočtu. Hlavním rozdílem a tedy

i důvodem k odlišným hodnotám HICP a CPI vztahujících se k ČR je nezahrnutí tzv. imputovaného nájemného do spotřebního koše HICP.

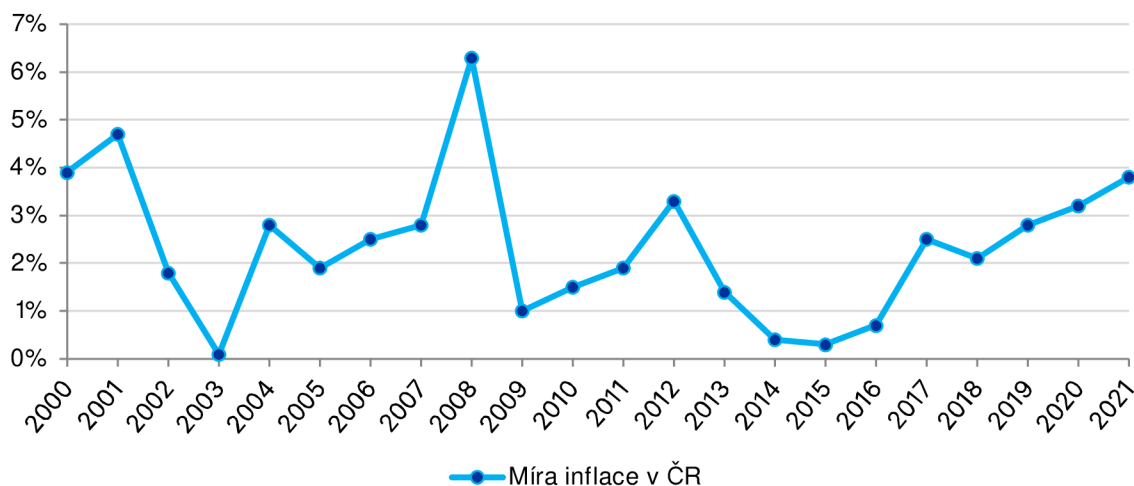
V říjnu 2022 vzrostl HICP v ČR meziročně o 15,5 %, nejvyšší meziroční vzrůst cen byl však evidován v Estonsku (22,5 %), dále v Litvě (22,1 %), kterou následovalo Maďarsko (21,9 %), Lotyšsko (21,7 %), Nizozemsko (16,8 %), Polsko (16,4 %) a Česko. Naopak nejnižší meziroční růst cen zaznamenala Francie se 7,1 %. HICP v eurozóně činil 10,6 %, avšak zde je možné pozorovat výrazné rozdíly mezi členskými zeměmi měnové unie. Mezi mírou inflace v Estonsku a Francii je rozdíl 15,4 p. b., což může vést k obavám z účinnosti měnové politiky ECB. (Eurostat 2022g)

Účinným nástrojem proti nadměrnému růstu cenové hladiny je zvyšování úrokových sazeb centrální bankou, což ČNB započala již v červnu 2021. Nastavení optimální úrokové sazby v eurozóně je však komplikovanější. Zvýšení jednotných sazeb v zadlužených zemích vede ke zvýšení nákladů spojených se splácením dluhů a může vést k prohloubení ekonomických problémů těchto zemí, zatímco nečinnost ECB ohrožuje státy postižené vysokým růstem cenové hladiny. ECB se zvyšováním úrokových sazeb vyčkávala až do července 2022, přičemž růst úrokových sazeb byl razantní. Neobvykle rychlým a výrazným růstem úrokových sazeb však může dojít k situaci, kdy místo žádaného utlumení poptávky a zpomalení ekonomického růstu nastane nežádaná recese.

Na základě statistických údajů ČSÚ lze posoudit vývoj průměrné roční míry inflace v letech 2000-2021 pomocí následujícího grafu (Obr. 11). V roce 2003 byla v ČR zaznamenána mimořádně nízká inflace, způsobená mnoha vnitřními i vnějšími faktory. O rok později došlo k nárůstu cenové hladiny, avšak v oblasti cílového pásma⁴ ČNB. Výrazný nárůst inflace byl zaznamenán v souvislosti s globální hospodářskou krizí v roce 2008, přičemž o rok později, ve spojitosti s ekonomickým propadem, výrazně klesla i cenová hladina. K značnému poklesu cenové hladiny

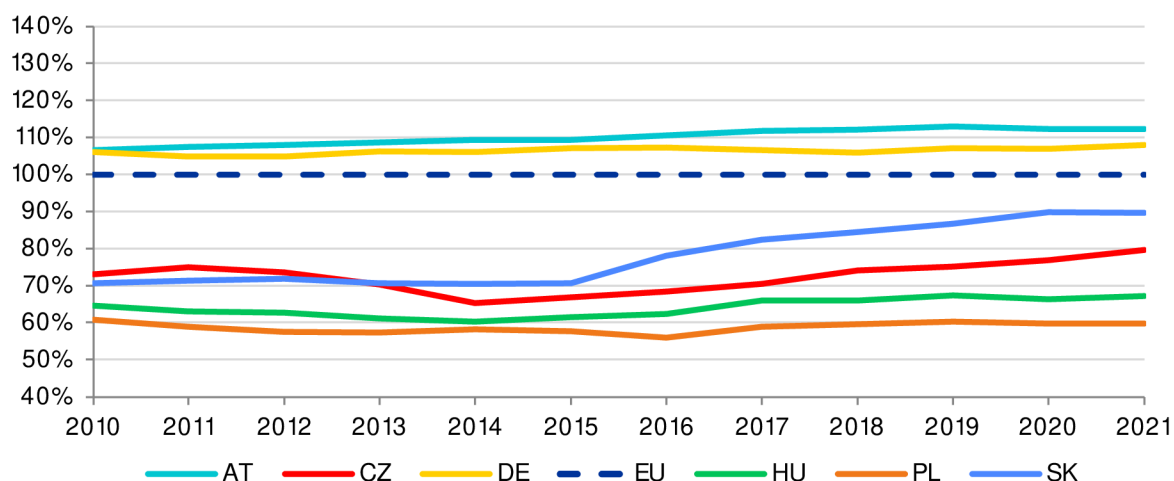
⁴ V letech 2002-2005 stanovila ČNB cíl úrovně cenové stability v pásmu 3-5 %. Od roku 2006 byla stanovena 3% cílová hodnota inflace ± 1 p. b. a od roku 2010 byl stanoven 2% cíl úrovně cenové stability ± 1 p. b. (ČNB 2010)

došlo také v roce 2014, kdy se na vývoji cenové hladiny výrazně podílel pokles světových cen ropy, jenž se pomítnul i do vývoje cen v následujícím roce. Rok 2017 byl provázen hospodářským růstem a s ním spojenou inflací, pohybující se v tolerančním pásmu ČNB. Roky 2020 a 2021 byly poznamenány globální pandemií onemocnění COVID-19, v jejímž důsledku došlo k nárůstu cenové hladiny a nesplnění inflačního cíle ČNB.

Obrázek 11: Průměrná roční míra inflace v ČR v letech 2000-2021 (%)
Zdroj: ČSÚ, zpracování vlastní (ČSÚ 2022b)

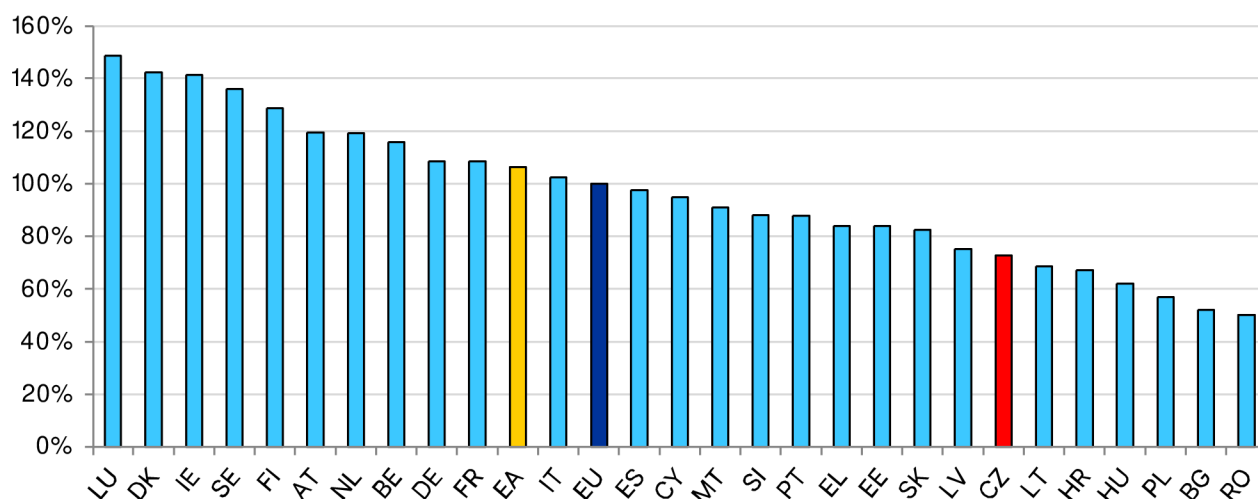
Následující graf (Obr. 12) poskytuje ucelený přehled vývoje cenových hladin ve standardu kupní síly PPS ve vybraných zemích EU v období 2010-2021. Z grafu je zřejmé, že úroveň cenové hladiny v ČR se do roku 2021 pohybovala značně pod průměrem EU, přičemž dlouhodobě nejnižší úroveň cen z vybraných zemí je v Polsku. Oproti tomu úroveň cenové hladiny na Slovensku převyšuje českou cenovou hladinu již od roku 2013.

Obrázek 12: Porovnání cenových hladin ve vybraných zemích EU v letech 2010-2021 (PPS, EU = 100 %)

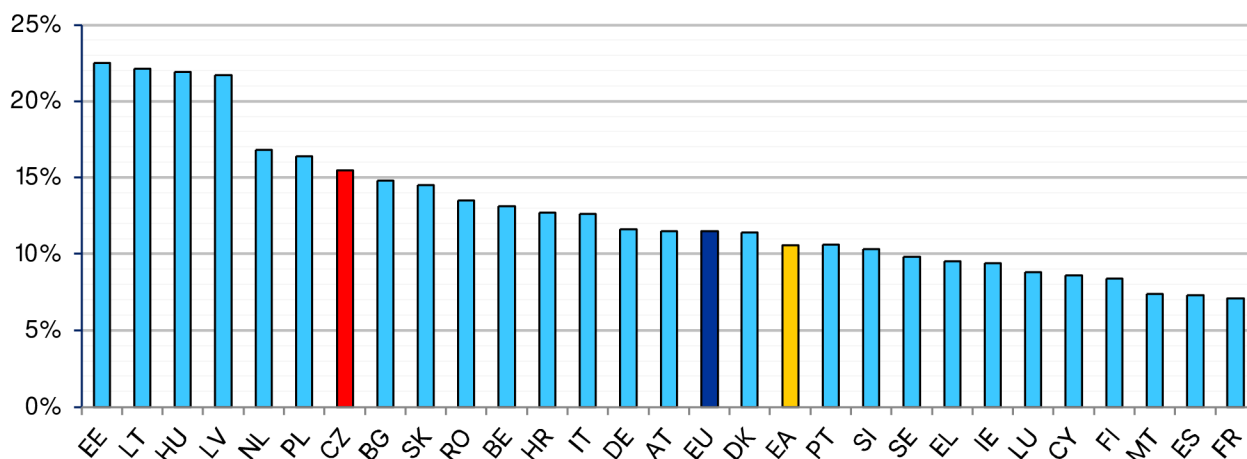
Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní (Eurostat 2022b)

Následující graf (Obr. 13) zachycuje srovnání cenových hladin v paritě kupní síly všech zemí EU v roce 2021. Z grafu je zřejmé, že se v roce 2021 Česko řadilo mezi země s nižšími spotřebitelskými cenami, avšak v roce 2022 začaly spotřebitelské ceny v ČR rapidně stoupat a v říjnu 2022 zaznamenala ČR sedmý nejvyšší meziroční růst cenové hladiny ze všech zemí EU, což znázorňuje graf (Obr. 14). Nejvyšší meziroční růst cenové hladiny ČR byl od počátku roku 2022 zaznamenán v měsíci září (17,8 %). V říjnu došlo k poklesu meziročního růstu cenové hladiny ve srovnání s předchozím měsícem o 2,3 p. b.

Obrázek 13: Porovnání cenových hladin v zemích EU v roce 2021 (PPP, EU = 100 %)

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní (Eurostat 2022k)

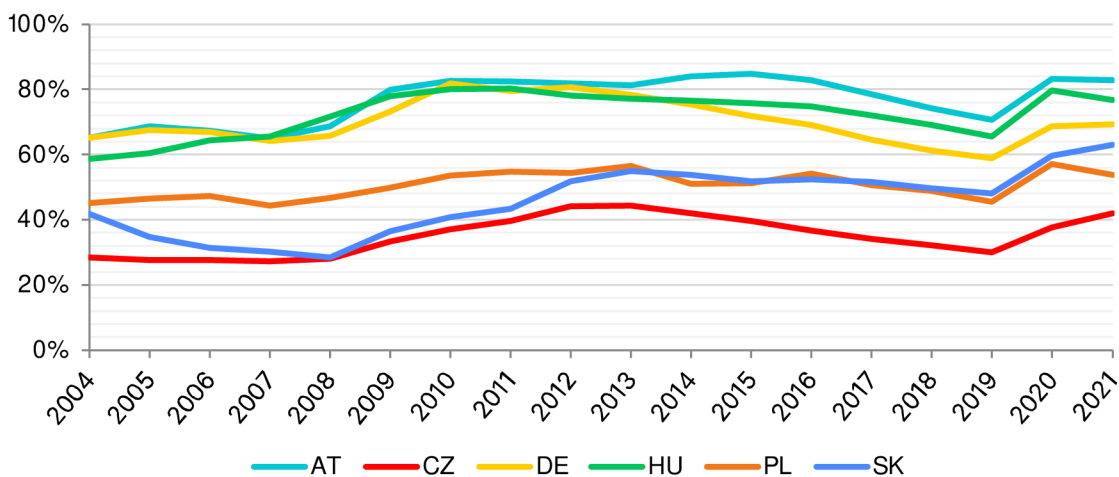

Obrázek 14: Meziroční míra inflace v EU v říjnu 2022 (%)

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní (Eurostat 2022g)

3.5 Státní dluh vůči HDP

Na grafu (Obr. 15) lze sledovat porovnání konsolidovaných hrubých dluhů sektorů vládních institucí vybraných zemí EU v harmonizovaném konceptu EDP (postup při nadměrném schodku). ČR má jednoznačně dlouhodobě nejnižší státní dluh vzhledem k HDP nejen mezi státy V4, ale také v porovnání se sousedními zeměmi. Vyjma roku 2019, kdy Německo vykázalo státní dluh 58,9 % ku HDP, se společně s Rakouskem a Maďarskem dlouhodobě pohybují nad hranicí 60 % vůči HDP. Slovensko hranici 60 % překročilo v roce 2021 poprvé od svého vstupu do EU.

Obrázek 15: Porovnání výše státního dluhu vůči HDP ve vybraných zemích EU v letech 2004-2021 (%)

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní (Eurostat 2022f)

ČR se po celou dobu členství v EU řadí k nejméně zadluženým zemím, a přestože státní dluh z roku 2020 ve výši 37,7 % HDP vzrostl v roce 2021 na 41,9 % HDP, je Česko šestou nejméně zadluženou zemí Unie. Nižší státní dluh v roce 2021 evidovaly pouze Estonsko, Lucembursko, Bulharsko, Dánsko a Švédsko. Mezi nejvíce zadlužené země Unie patří Řecko, Itálie, Portugalsko, Španělsko a Francie. V roce 2021 hranici 60 % dluhu k HDP překročilo 14 členských zemí EU.

V roce 2021 se však Česko stalo nejrychleji zadlužující se zemí EU s meziročním nárůstem veřejného dluhu vůči HDP o 4,2 p. b., přičemž 3,3% meziroční míra ekonomického růstu byla jedna z nejnižších v EU. Přesto je ČR i nadále jedna z nejméně zadlužených zemí Unie. (NKÚ 2022)

3.6 Mezinárodní obchod

Baldwin a Wyplosz (2015) ve své knize nepopírají, že trhy uvnitř jednotlivých evropských států jsou průchodnější než trh v rámci EU, jelikož je pro podniky kvůli technickým, fyzickým nebo daňovým překážkám snazší dodávat výrobky na domácí trhy.

Přesto je zahraniční obchod pro ČR stěžejní, neboť se významně podílí na ekonomickém vývoji ČR. V celosvětovém měřítku je Česko malou otevřenou ekonomikou. Lze konstatovat, že členství Česka v Unii s sebou přináší mnoho obchodních příležitostí, neboť jednotný trh EU představuje 450 mil. potencionálních zákazníků a navíc Unie, jakožto největší obchodní seskupení na světě, právem patří mezi tři největší exportéry a importéry světa.

Export

ČR je malá otevřená ekonomika, kdy český export tvoří v poměru přibližně dvě třetiny HDP. Události poslední doby se značně projevíly na propadu českého exportu, kdy vlivem pandemie onemocnění COVID-19 došlo k odchodu zahraničních pracovníků z ČR a prohloubení deficitu pracovních sil, který společně s rostoucí inflací vyvíjí tlak na zvyšování mezd. Nízká nezaměstnanost souvisí s nedostatkem pracovní síly, z čehož pro zaměstnavatele plyne nevýhodná pozice při vyjednávání o vyšších mzdách zaměstnanců, zatímco pro zaměstnance je tato situace naopak

příznivá. Nedostatek a zdražování materiálu a komponent, energií a pohonných hmot souvisí s rostoucími náklady exportérů a omezení produkce. Posilující kurz české koruny vůči euru na jedné straně snižuje výnosy z obchodů uzavřených v EUR, na druhé straně snižuje ceny dovozů, promítajících se do cen vstupů. Současná nejistá situace ohledně dostatku energií a nebyvale rychle rostoucí inflace jsou dalšími rizikovými faktory produkce v ČR i souvisejícím exportem, neboť nákladnější produkce se projeví do zvýšení cen exportu, s možným rizikem nižšího odbytu, snížení produkce a počtu zaměstnanců.

Import

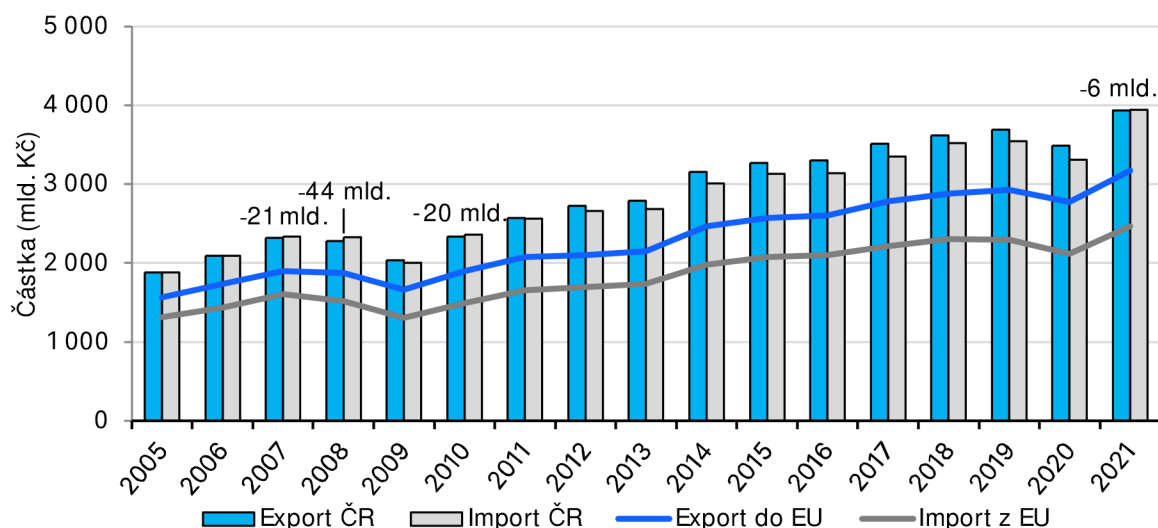
Česko svou produkcí není soběstačnou zemí a na importu je značně závislá. Stejně jako export tvoří import v poměru přibližně dvě třetiny HDP. V roce 2021 byl nejvyšší objem finančních prostředků vynaložen na import motorových vozidel, dále pak na počítače, elektronické a optické přístroje a zařízení. Významný podíl importu činí subdodávky směřované do průmyslové výroby, potřebné ke kompletaci produkce určené k exportu. Jak již bylo zmíněno, především Evropa se vzhledem k současným okolnostem potýká s energetickou krizí, která v důsledku negativně ovlivňuje možnosti i ceny produkce pro spotřebitele.

Bilance zahraničního obchodu

Období let 2020 a 2021 se vyznačovalo restrikcemi zapříčiněnými pandemií COVID-19, které se výrazně podílely na zpomalení české ekonomiky, výrazném zvýšení státního deficitu a deficitní bilanci zahraničního obchodu. Schodek zahraničního obchodu byl zapříčiněn několika faktory, jako např. pokles hodnoty exportu motorových vozidel, způsobený nedostatkem komponentů a nárůst hodnoty importu zvýšením cen ropy a zemního plynu.

Graf (Obr. 16) odráží vývoj objemu českého exportu a importu zboží mezi lety 2005-2021. V roce 2004 dosahovaly hodnoty exportu i importu přes 1,7 bil. Kč. Zahraniční obchod Česka se tak od vstupu ČR do EU více než zdvojnásobil. V roce 2021 byl v ČR poprvé po jedenácti letech zaznamenán záporný výsledek bilance zahraničního obchodu, způsobený vysokými cenami ropy a zemního plynu a jiných dovozních komodit. Nevyužitý potenciál exportu byl zapříčiněn zejména

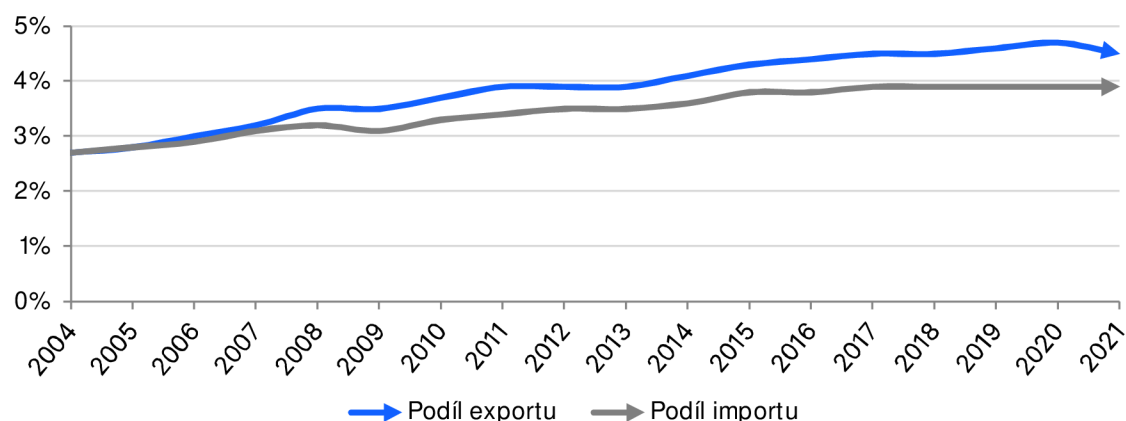
nedostatkem komponentů pro kompletaci výrobků. Přestože i v letech 2007, 2008 a 2010 přesahoval objem importu export, celková bilance zahraničního obchodu se zbožím od roku 2005 je kladná a v součtu dosáhla více než 1,1 bil. Kč. Na zobrazeném grafu je zřejmé, jak podstatnou část zahraničního obchodu tvoří země EU, zvláště pak pro export ČR.

Obrázek 16: Objem zahraničního obchodu ČR se zbožím v letech 2005-2021 (v běžných cenách, mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ, zpracování vlastní (ČSÚ 2022c)

V následujícím grafu (Obr. 17) je znázorněn vývoj obchodního podílu ČR na mezinárodním obchodu se zbožím 27 členských států EU (uspořádání od roku 2020). Podíl Česka na importu zboží se od roku 2004 oproti roku 2021 zvýšil o 1,2 p. b. Podíl na exportu zboží zvýšila ČR v letech 2004-2021 o 1,8 p. b.

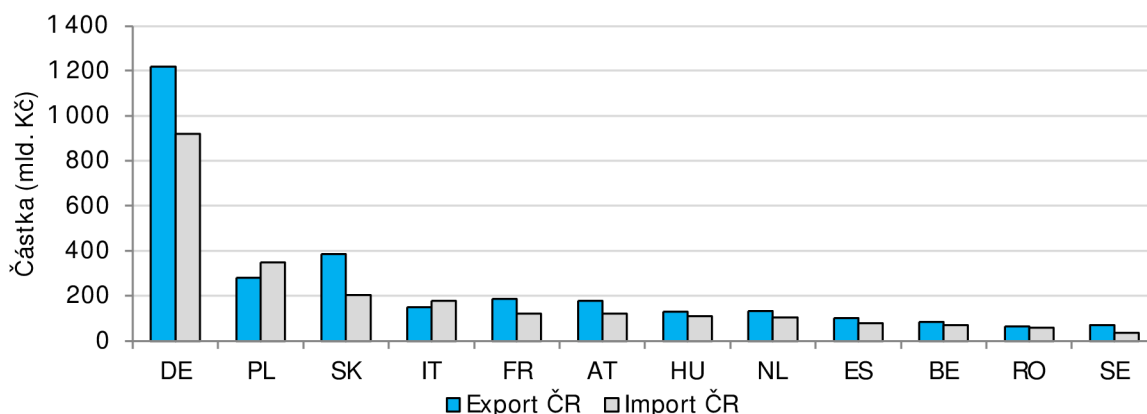

Obrázek 17: Podíl ČR na celkovém mezinárodním obchodu se zbožím v rámci EU v letech 2004-2021 (%)

Zdroj: Eurostat, zpracování vlastní (Eurostat 2022h)

Zahraniční obchod se zeměmi EU

Na základě statistických údajů z Eurostatu je možné vyhodnotit závislost Česka na mezinárodním obchodu s vybranými zeměmi EU v roce 2021, se kterými ČR zaznamenala nejvyšší hodnoty objemů zahraničního obchodu (státy seřazeny sestupně dle výše hodnoty obrátu zboží). Z grafu (Obr. 18) je zřejmé, že největší závislost na mezinárodním obchodu Česka se vztahuje k Německu, do kterého z ČR putuje 38,4 % veškerého exportu zboží směřovaného do zemí EU. Německo je také největší obchodní partner v rámci importu ze zemí EU. Import z Německa představuje 37,3 % veškerého dovozu zboží z jednotného trhu EU. Druhou nejvýznamnější exportní zemí pro ČR je Slovensko, které následuje Polsko. Naopak druhý největší objem finančních prostředků za dovoz zboží putoval do Polska a na třetím místě mezi dodavatelskými zeměmi EU se umístilo Slovensko. Přestože i další země jako např. Itálie, Francie či Rakousko jsou pro zahraniční obchod ČR důležité, objem exportu ani importu do těchto a dalších zemí v roce 2021 nepřesáhl hodnotu 200 mld. Kč.

Obrázek 18: Mezinárodní obchod se zbožím mezi ČR a vybranými státy EU v roce 2021 (mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ, zpracování vlastní (ČSÚ 2022c)

3.7 Přímé zahraniční investice

Rezidenti vybrané ekonomiky uskutečňují přímé zahraniční investice (PZI), směřující určitému subjektu, který je rezidentem jiné ekonomiky než ekonomika přímého investora, to vše za účelem získání trvalé účasti v daném subjektu a významného vlivu na jeho řízení. Na základě PZI lze posoudit mezinárodní investiční aktivity

(majetkové účasti) včetně souvisejících úvěrů a také výnosy z investovaného kapitálu. (ČNB 2021, s. 3)

PZI jsou realizovány z mnoha důvodů, ČR podněcuje zahraniční investory např. relativně levnou a kvalifikovanou pracovní silou, stabilním ekonomickým a politickým prostředím a v neposlední řadě geografickou polohou. Během životního cyklu PZI se mění pozitiva i negativa pro tuzemskou ekonomiku. Mezi výhody lze zařadit kupř. podíl na hospodářském růstu tuzemské ekonomiky, tvorba pracovních míst a poskytnutí moderních technologií, manažerských postupů a zkušeností. Za nevýhody lze považovat repatriace zisků a s nimi spojený negativní vliv na běžný účet platební bilance, riziko důsledků odlivu PZI do jiných ekonomik nebo závislost výkonnosti české ekonomiky na výkonnosti zahraničních ekonomik. (Jeřábková 2008)

Přímé zahraniční investice v České republice

V roce 2020 bylo v ČR evidováno přes 1 mil. podnikatelských subjektů, z nichž bylo 98,1 % pod tuzemskou kontrolou. Přestože celkový počet podniků pod zahraniční kontrolou nedosahoval ani 2 %, měly významnou roli v tvorbě přidané hodnoty (42,3 %) a v podílu zaměstnávaných osob (35,8 %). Z hlediska členění PZI dle převažující ekonomické činnosti ve tvorbě přidané hodnoty převažuje více než z poloviny Zpracovatelský průmysl. V počtu podnikatelských subjektů dominuje odvětví Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel. (ČSÚ 2022d)

Dle údajů ČSÚ za rok 2020 se na objemu přidané hodnoty nejvíce podíleli zahraniční vlastníci z Německa (35,1 %), USA (13,7 %), Francie (6 %), Rakouska (5,5 %), Velké Británie (4,9 %) a Japonska (4,3 %). V podnicích pod zahraniční vrcholovou kontrolou pracoval největší podíl zaměstnanců pro Německé vlastníky (33 %). (ČSÚ 2022d)

PZI v ČR dosáhly na konci roku 2020 finanční částky 4.175,6 mld. Kč. V roce 2020 byly do zahraničí vyplaceny dividendy o objemu 245,1 mld. Kč. V rámci odvětvové struktury směřoval největší podíl zahraničního kapitálu do Finančních a pojišťovacích činností (28,3 %) a Zpracovatelského průmyslu (27,1 %). Nejvyšší podíl PZI pochází

z Nizozemska (16,8 %), Lucemburska (16 %) a Německa (14,9 %). Z geografického hlediska výrazně převažuje majetková účast z Evropy (94,3 %), přičemž ze zemí EU pochází 88,3 %. Z mimoevropských států směřuje nejvíce zahraničních investic z Jižní Koreje, Japonska a USA. (ČNB 2021, s. 6)

Tuzemské přímé investice v zahraničí

Ke konci roku 2020 vzrostly české přímé investice v zahraničí k hodnotě 1.096,8 mld. Kč. Na základě odvětvové struktury je 64 % tuzemského kapitálu směřováno do oblasti Finančních a pojišťovacích činností. Z hlediska teritoriální struktury je nejvyšší majetková účast ČR v Nizozemsku (27,2 %), dále pak v Lucembursku (20,2 %) a na Slovensku (10,6 %). (ČNB 2021, s. 5)

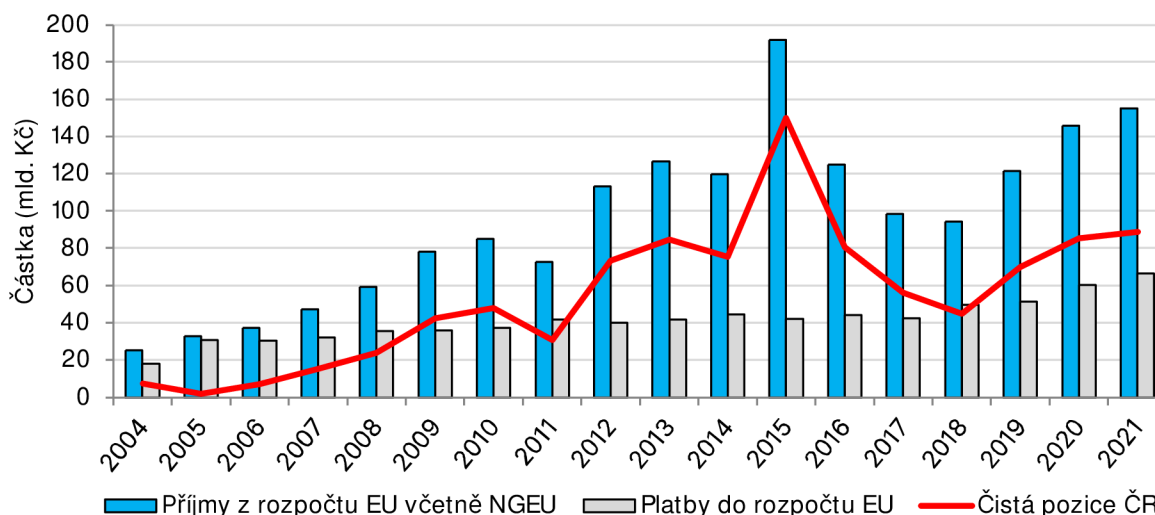
V roce 2020 činil objem dividend vyplacených ze zahraničí tuzemským investorům 36,2 mld. Kč. Tuzemské PZI jsou z velké části uskutečněny v EU. Ke konci roku 2020 se tuzemské investice v Unii podílely z 84,3 % na celkových tuzemských investicích ve světě. Nejvyšší míra tuzemských PZI mimo státy EU putuje do Velké Británie (6,5 %), následně do Švýcarska (2,6 %) a do USA (1,4 %). (ČNB 2022a)

4. Komparace příspěvků ČR do rozpočtu Unie a výdajů EU v Česku

Následující část diplomové práce je věnována vyhodnocení výsledku čisté pozice za dobu členství ČR v EU a nevyovídá o skutečné výhodnosti či nevýhodnosti integrace. Bilance finančních toků, vztahující se k rozpočtu EU, nezohledňuje jiné efekty plynoucí z členství v Unii, jako je např. účast na jednotném trhu, obchodní a investiční příležitosti či rozvoj ekonomik členských států. Nevýhody členství v Unii lze mnohdy obtížně přesně vyčíslit v peněžním vyjádření, vzhledem k neznalosti důsledků alternativní neúčasti v EU.

Čistá pozice je rozdíl mezi finančními prostředky odvedenými do rozpočtu EU a přijatými finančními prostředky z rozpočtu EU pro určitou zemi. Česko je po celou dobu členství v EU tzv. čistým příjemcem, jelikož každoročně z rozpočtu Unie více obdrží, nežli do něj odvede. Česko od svého vstupu do EU v roce 2004 až do konce prvního pololetí roku 2022 získalo více než jeden bilion Kč.

Na následujícím grafu (Obr. 19) je znázorněn vývoj čisté pozice ČR v období let 2004 až 2021. Od počátku členství v Unii do konce roku 2021 bylo celkové saldo příjmů a plateb kladné (984,9 mld. Kč). Nejvíce finančních prostředků bylo alokováno v rámci strukturálních fondů (779,8 mld. Kč) a fondu soudržnosti (376,2 mld. Kč). Významná finanční podpora náležela do oblasti zemědělství, na nějž připadlo více než 451,9 mld. Kč. Nejvíce finančních prostředků naopak Česko vynaložilo na uhrazení zdroje z hrubého národního důchodu, sloužícího k vyrovnání rozpočtu EU (545,6 mld. Kč).

Obrázek 19: Čistá pozice ČR v letech 2004-2021 (mld. Kč)

Zdroj: MFČR, zpracování vlastní (MF ČR 2021a)

Pakliže výsledek čisté pozice ČR neodráží ekonomickou a politickou prospěšnost či neprospěšnost členství v Unii, nelze pozici čistého příjemce považovat za stěžejní výhodu integrace. Pozicí čistého příjemce však bývá obhajováno samotné členství ČR v EU. V případě dalšího rozšíření Unie o relativně chudší země než-li je ČR je pravděpodobné, že nynější členské státy budou čerpat nižší poměrnou část z finančního rozpočtu a některé se z pozice čistého příjemce stanou čistými plátcí. Rozšíření Unie v roce 2004 o deset nových, převážně postkomunistických zemí včetně ČR, znamenalo pro původní členy EU zásadní změny. Počet nově vstupujících zemí byl doposud nevídaný a ekonomické rozdíly mezi původními a přistupujícími zeměmi byly výrazné. Z ekonomického i politického hlediska bylo východní rozšíření logickým krokem, jenž původním členům poskytnul mnoho obchodních a investičních příležitostí a novým členům naopak mnoho možností k ekonomickému a politickému rozvoji.

Nemalé ekonomické rozdíly mezi původními a novými členy EU však znamenaly pro rozpočet Unie a především původní členy výraznou zátěž, neboť jedním z cílů EU je rozvoj zaostalejších regionů či zemí. Se vstupem na jednotný trh došlo zároveň k ekonomické migraci. Avšak i pro nově příchozí země znamenal vstup na jednotný trh značná rizika, např. odliv kapacit do vyspělých zemí, zvýšená konkurence na domácím trhu či nárůst hodnoty odlivu dividend, vyplácených zahraničním investorům. Tato evropská integrační expanze umocnila světovou

konkurenceschopnost a politickou významnost Unie. Ve spojitosti s přerozdělováním finančních prostředků z rozpočtu EU jednotlivým členským státům lze však konstatovat, že výdaje směřované do určitého státu mohou znamenat přínosy i pro jiné, příp. všechny členské země.

4.1 Financování projektů za podpory EU

Dotace jsou jedním z nejspornějších témat v rámci Unie, neboť mají mnoho zastánců, kteří jsou přesvědčeni o prospěšnosti a nezbytnosti dotací a dotace považují za jednu z největších výhod členství v EU, ale zároveň mají spoustu odpůrců. Ti jsou naopak přesvědčeni o negativních důsledcích dotací, jako je pokřivení trhu, financování nepotřebných projektů, korupce, nebo třeba skutečnost, že jsou dotace hrazené z rozpočtu Unie, do kterého členské státy přispívají penězi získanými od občanů a v praxi tedy dochází k dotování konkurence. Přestože jsou dotace častým terčem kritiky, dopomohly k financování mnoha projektů, které přispěly k úsporám, modernizaci, revitalizaci nebo např. ekologizaci Česka a zkvalitnění života mnoha občanů.

ČR vstoupila do EU v okamžiku probíhajícího sedmiletého finančního rámce Unie pro období 2000-2006. Svým vstupem do EU si ČR zajistila možnost čerpat ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti, avšak plné zapojení do systému financování nastalo až v roce 2007 s novým sedmiletým programovým obdobím. Po vstupu do EU si ČR vyjednala rozpočtové kompenzace, aby předešla situaci, kdy by se vstupem do EU stala čistým plátcem.

Česko v období 2004 – 2006 čerpalo finanční prostředky přesahující 1,69 mld. EUR na více než 13 tis. projektů. Podpora směřovala např. na vytvoření 46.020 pracovních míst, vybudování 374 km kanalizačních sítí, vytvoření či rekonstrukci 36 hektarů podnikatelských zón a prostor a 426 km nových i zrekonstruovaných silnic, vzniku 1.570 nových malých a středních podniků nebo na poskytnutí 1.600 bezúročných či zvýhodněných úvěrů malým a středním firmám na zahájení a rozvoj podnikání. (Dotace EU 2007)

Od roku 2007, vzhledem k počátku nového programového období, čerpala ČR více finančních prostředků. Doposud bylo za pomoci fondů EU dosaženo či přispěno k následujícímu:

- vybudování či modernizaci 602 pracovišť složek integrovaného záchranného systému;
- nákupu 734 kusů nové techniky pro složky integrovaného záchranného systému;
- podpoře 138 pracovišť poskytujících zdravotní péči;
- zvýšení kapacity lůžek o 9.117 u poskytovatelů modernizované specializované a návazné péče;
- podpoře či vytvoření 106 komunitních center zajišťujících sociální a další služby;
- pomoci 69.629 rodičům pracovat díky nově vzniklým školkám a jiných zařízení pečujících o předškoláky;
- vytvoření 6.003 nových pracovních míst pro postižené či dlouhodobě nezaměstnané osoby;
- vybudování či rekonstrukci 234 přestupních terminálů veřejné dopravy;
- obnově 513 historických památek;
- regeneraci a revitalizaci 55.832 hektarů území;
- nákupu 2.098 vozidel veřejné dopravy;
- modernizaci či rekonstrukci 5.179 km dálnic a silnic I. – III. tříd;
- rekonstrukci či výstavbě 1.029 km železničních tratí;
- realizaci ekologických, vodohospodářských a protierozních opatření na ploše 3.592 hektarů;
- podpoře 2.480 projektů, zlepšujících životní podmínky chovných zvířat;
- podpoře 2.985 mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol;
- vytvoření 226.415 mimoškolních aktivit, vedoucích k rozvoji kompetencí;
- podpoře 3.140 studentů se specifickými potřebami, využívajících poradenské a asistentské služby;
- vydání 50.608 odborných publikací či výsledků výzkumu;
- vytvoření 9.246 nových pracovních míst ve vědě a výzkumu;
- podpoře 538 nových malých a středních podniků;
- podpoře vzniku 18.941 nových či inovativních produktů;

- podpoře 6.085 energeticky efektivních projektů;
- zasazení či ošetření 3.064.595 dřevin;
- výstavbě či modernizaci 686 čističek odpadních vod;
- podpoře 627 projektů, přispívajících k udržení produkce sladkovodních ryb v ČR. (Dotace EU 2022)

Programové období 2021-2027

Pro období 2021-2027 připadne na ČR 19,8 mld. EUR z kohezní politiky. Česko se zasadilo o snazší přístup k finančním prostředkům z fondů EU, tudíž míra spolufinancování projektů pro méně rozvinuté regiony a členské státy zůstala na nezměněné úrovni 85 % a také bylo prosazeno pravidlo čerpání prostředků „n+3“, díky kterému je možné čerpat prostředky z těchto fondů po dobu následujících tří let. Dále ČR získá z rozpočtu EU v rámci společné zemědělské politiky celkově 8 mld. EUR, z nichž připadne 6 mld. EUR na přímé platby a 2 mld. EUR na rozvoj venkova. Plán na hospodářské oživení Evropy NextGenerationEU (NGEU) má přeměnit Evropu ve zdravější, ekologičtější a digitální kontinent. V rámci nástroje Facilita na podporu oživení a odolnosti odhaduje ČR celkovou alokaci na granty pro roky 2020-2026 částku 7,1 mld. EUR a dalších 1,6 mld. EUR získá ČR z Fondu pro spravedlivou transformaci. Pro účely snížení dopadu pandemie COVID-19 získá prostřednictvím programu REACT-EU dodatečně finanční prostředky, které se budou odvíjet od skutečných hospodářských dopadů pandemie. Odhad činí cca 1 mld. EUR. (MF ČR 2021b)

Unijní programy 2021-2027

Unijní programy jsou spravovány Evropskou komisí, která u většiny programů vypisuje výzvy, stanovuje jejich rozpočet a termíny. V současnosti jsou Evropskou komisí řízeny programy Inovace, sítě a jednotný trh (Horizont Evropa, Nástroj pro propojení Evropy, Program Digitální Evropa, Program pro jednotný trh), Oživení a odolnost (EU pro zdraví, Nástroj pro technickou podporu), Lidské zdroje, sociální soudržnost a hodnoty (Program EU pro zaměstnanost a sociální inovace, Erasmus+, Evropský sbor solidarity, Kreativní Evropa, Občané, rovnost, práva a hodnoty, Program Spravedlnost) a Životní prostředí a klima (Program LIFE). (MMR ČR [b.r.]

Národní programy 2021-2027

Projekty národních programů jsou financovány z fondů EU ve sdíleném řízení a jsou spravovány na národní úrovni. Mezi současné operační programy (OP) patří např. OP Doprava, Integrovaný regionální operační program, OP Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost, OP Jan Amos Komenský, OP Životní prostředí, OP Spravedlivá transformace, OP Zaměstnanost+, OP Rybářství a OP Technická pomoc. (MMR ČR [b.r.])

Přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce

V rámci evropské politiky soudržnosti dochází ke spolupráci, přesahující hranice jednotlivých států. Cílem této spolupráce je řešení společných problémů a rozvoj potenciálu různých území. (Kolodziejski 2022)

5. Politické aspekty členství České republiky v Evropské unii

Angažovanost v multilaterálních organizacích je politickou volbou každého suverénního státu. Členství v nadnárodních organizacích lze považovat také za nástroj k prosazování politických a ekonomických národních zájmů na nadnárodní úrovni.

„Vláda chápe členství ČR v EU především jako politický projekt, jako strategickou volbu a jako základní ekonomický, sociální, kulturní i bezpečnostní rámec rozvoje a ideového ukotvení ČR.“ (Vláda ČR 2015c, s. 2)

Suverenita České republiky

Svrchovanost, nezávislost neboli suverenita ČR a její omezení je jedním z nejvíce diskutovaných negativ členství ČR v EU. Je Česko po vstupu do Unie stále suverénním státem? Pokud ano, nakolik je její svrchovanost v důsledku integrace omezena? Na tyto otázky nenacházeli jednotnou odpověď představitelé ČR a stejně tak rozporuplné byly v jiných členských státech. Senát Parlamentu ČR podal návrh na posouzení souladu Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství s ústavním pořádkem k Ústavnímu soudu ČR.

V roce 2008 rozhodl Ústavní soud pod sp. zn. Pl. ÚS 19/08, že výše uvedené smlouvy nejsou v rozporu s ústavním pořádkem. Své rozhodnutí odůvodnil Ústavní soud např. interpretací možnosti přenést mezinárodní smlouvou na mezinárodní organizace pouze některé pravomoci za podmínky, nenaruší-li podstatu republiky jako svrchovaného a demokratického právního státu. Dále poukázal možnost jednání Unie pouze v mezích svěřených pravomocí k dosažení stanovených cílů. Oprávnění měnit základní předpisy zůstává členskými státy. (Ústavní soud 2008)

Omezení suverenity je také spojováno s nejednomyslným hlasováním. Lisabonskou smlouvou byly výrazně rozšířeny oblasti, ve kterých Rada hlasuje kvalifikovanou

většinou, což v důsledku přehlasování může pro členské státy znamenat povinnost akceptace rozhodnutí, jež byla přes jejich nesouhlas Radou odsouhlasena.

Ústavní soud (2008) se vyjádřil v otázce suverenity ČR tak, že přenesení pravomocí na mezinárodní organizaci či instituci je nevyhnutelně spojeno s pozbytím přenesených pravomocí, přičemž suverenita ČR není snížena pod nepřijatelnou úroveň. Naopak lze přenesení pravomocí ze svobodné vůle suveréna, vykonávaných za jeho účasti předem dohodnutým a kontrolovaným způsobem, v důsledku chápat jako posílení společného postupu integračního uskupení. Integrace států Unie je nenásilná a dobrovolná, lze ji považovat za evoluční proces i reakci na světovou globalizaci.

Ústava je základním zákonem ČR, Ústavní soud zůstává vrcholným ochráncem české ústavnosti a ústavní předpisy mají nejvyšší právní sílu na území ČR. Právní akty, jež by ohrožovaly podstatu materiálního právního státu, by pro ČR nemohly být závazné. (Ústavní soud 2008)

„Integrační charakter, v tomto ohledu i v případě Evropské unie, může v konečném důsledku přinést ochranu a posílení suverenity členských států vůči vnějším, zejména geopolitickým a ekonomickým faktorům; to např. i vůči nově nastupujícím světovým velmocem, u nichž lze jen těžko odhadovat budoucí hodnotové priority, kterým budou ochotny budování nového řádu globalizovaného světa podřizovat.“
(Ústavní soud 2008, s. 20)

Rozšiřování EU

Jakýkoliv evropský stát, respektující hodnoty EU a zároveň rozhodnutý tyto hodnoty prosazovat, může požádat o členství v EU. Země, která se tak rozhodne, musí splnit ekonomická a politická přístupová, tzv. kodaňská kritéria. Předpokladem rozšíření EU je schopnost Unie integrovat kandidátské země. EU rozhoduje o přijetí nových členů.

Výhody rozšiřování EU lze spatřovat v upevnění stability na Evropském kontinentu, posilování politické pozice Unie na globální úrovni, stejně jako rozšiřování vnitřního trhu EU, s čímž souvisí větší tržní podíl na globálním trhu. Odstranění obchodních

překážek vede k nárůstu zahraničního obchodu a investic mezi původními a nově přistupujícími členy EU a následně ke zvýšení prosperity v členských zemích. Volný pohyb osob může být vnímán pozitivně i negativně. Z pohledu hostitelských zemí je pozitivní v případě nedostatku lidského kapitálu na určitých pracovních pozicích nebo např. přílivem kapacit, negativně kupř. vytěsněním části občanů hostitelské země z trhu práce, finančními důsledky ekonomické migrace a remitencemi. Naopak pozitivní z pohledu občanů přistupujících zemí je možnost zaměstnání, studia, nebo např. lékařské péče ve vyspělejších zemích, vedoucí ke zlepšení životních podmínek. Za negativní vlivy na kandidátské země lze považovat odliv kapacit a kvalifikovaných pracovníků.

V současnosti jsou kandidátskými zeměmi Albánie, Černá Hora, Moldavské, Severní Makedonie, Srbsko, Turecko a Ukrajina. Hodnoty, které EU zastává (úcta k lidské důstojnosti, svoboda, demokracie, rovnost, právní stát, dodržování lidských práv, včetně příslušníků menšin) nejsou ve všech kandidátských zemích v souladu s Uníí. Termín přijetí jednotlivých zemí bude záležet na jejich připravenosti. Se vzrůstajícím počtem členských států EU dochází k náročným rozhodovacím a legislativním procesům, které odráží zvýšený počet představitelů členských zemí a jejich individuálních zájmů. Geografické rozšiřování Unie o méně vyspělé ekonomiky tlumí prohlubování integračního procesu původních členů.

Jak již bylo uvedeno, s přistoupením méně vyspělých kandidátských zemí dojde k zásadní změně v přerozdělování finančních prostředků z fondů EU, což pro současné čisté příjemce včetně ČR může znamenat snížení podílu přijatých finančních prostředků z rozpočtu EU či změnu pozice na čistého plátce.

Bezpečnost

Ačkoliv v moderních dějinách lidstva došlo k mnoha válkám s děsivými dopady, lidstvo se stále nepoučilo a i nyní, v jedenadvacátém století, existuje reálná hrozba globálního konfliktu. Bezpečnostní rizika, jimž Česko v současnosti čelí, mají formu ozbrojeného konfliktu, kybernetických útoků, terorismu, extremismu nebo např. ilegální migrace. ČR se v bezpečnostních otázkách opírá o členství

v multilaterálních organizacích NATO a EU, avšak člení se mezi státy, jejichž výdaje na obranu patří k podprůměrným.

Obrannou strategií Česka je rozvoj individuální i kolektivní schopnosti odolat ozbrojenému útoku v ČR a také spolupráce a solidarita v rámci spolenectví v NATO a EU, neboť ohrožení spojenců v NATO i EU lze považovat za přímé ohrožení stability členských zemí těchto multilaterálních organizací včetně ČR. Česko upřednostňuje předcházení bezpečnostním hrozbám pomocí diplomacie a jiných nenásilných prostředků. Nicméně vzhledem ke globálnímu vývoji je důležité dostát spojeneckým závazkům a postupně navyšovat výdaje na obranu. (MZV 2015)

Jako významné výhody členství v multilaterálních organizacích lze považovat spolupráci, solidaritu a vzájemnou odpovědnost, panující mezi zúčastněnými státy. ČR by v případě přímého ohrožení měla cenné spojence, jejichž vybavení a zastoupení není v možnostech samotné ČR. Rovněž lze tyto aspekty spolupráce považovat za nevýhodu, neboť účast Armády ČR v zahraničních misích znamená pro Česko ohrožení životů a zdraví českých vojáků, vynaložení finančních prostředků na tyto mise nebo třeba vměšování se do záležitostí jiných států. Pro zajištění svrchovanosti a územní celistvosti Česka, v souvislosti s reálnými hrozbami, je spolupráce ČR s NATO a EU více než žádoucí.

6. Predikce dopadů modelu czexitu na ČR

Následující kapitola diplomové práce pojednává o dopadech případného vystoupení Česka z Unie a zároveň poskytuje odpověď na poslední výzkumnou otázku: „Jaké důsledky by pro Českou republiku mělo vystoupení České republiky z Evropské unie?“

6.1 Obecné předpoklady vystoupení ČR z EU

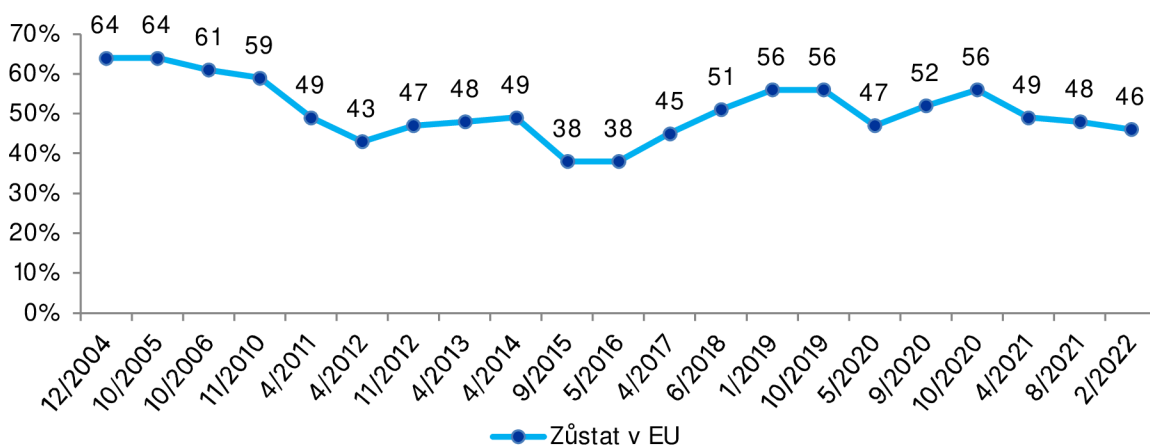
Případné vystoupení ČR z EU je označováno slovem czexit, které vzniklo sloučením anglických slov Czech (v překladu český, Čech) a exit (v překladu odchod). V současnosti je tento výraz poměrně známý a dá se říci, že míra užívání tohoto výrazu roste ve vzájemné závislosti s prohlubujícím se euroskepticismem v ČR. Nejvíce však proslul v reakci na plánovaný brexit, tedy vystoupení Spojeného království z EU dle Čl. 50 SEU, jakožto první a doposud jediné členské země, která tak učinila.

Proces integrace přistupujících zemí je náročný a zdlouhavý. Jaké důvody však mohou vést jednotlivé státy k opačnému kroku, tedy k vystoupení z EU? Ať už se jedná o důvody ekonomické či politické, vždy by měly přínosy vystoupení převažovat nad zápory, avšak stejně jako je prakticky nemožné přesně kvantifikovat přínosy a negativa členství, nelze ani jednoznačně stanovit důsledky desintegrace, neboť neexistuje alternativní realita, kdy by daný vystupující stát nebyl členem Unie a bylo by tak možné tyto alternativy porovnat. Předpokladem však je, že možnost vystoupení z EU je „zajímavá“ spíše pro rozvinuté ekonomiky s bohatšími regiony, které jsou obvykle čistými plátcí, nikoliv čistými příjemci z rozpočtu EU. Stát, který se rozhodne z Unie vystoupit, by měl být ekonomicky a politicky dostatečně stabilní, aby po vystoupení z EU nadále prosperoval.

Jedním z ekonomických důvodů, vedoucích ke snaze opustit Unii, může být pozice čistého plátce. Vyšší příspěvky do rozpočtu nežli státem získané finanční prostředky z EU mohou být podnětem k debatám o „výhodnosti“ členství v Unii. Na druhou stranu tyto příspěvky slouží také k revitalizaci evropského kontinentu, což přináší značné možnosti osobního, podnikatelského, hospodářského i politického rozvoje.

Z politických důvodů se může jednat např. o znovunabytí plné suverenity státu. Otázka suverenity je v dnešním globalizovaném světě, vzhledem k vzájemné provázanosti a závislosti státních mocí, neméně složitá. Např. racionálním výsledkem nadnárodního vyjednávání je dosažení shody či kompromisu za předpokladu, že každý stát hájí své národní zájmy. Při dosažení kompromisu však dochází k určitému ústupku ve prospěch protistrany. Přestože dohodnutý kompromis je v zájmu zúčastněných stran, prvotní snaha o dosažení shody byla cílena ku většímu prospěchu zúčastněných, avšak s ohledem na vzájemnou závislost vyjednávajících stran se původní očekávaný výsledek omezuje na dohodnutý kompromis.

Přestože v současnosti ČR nečiní kroky k ukončení členství Česka v Unii, otázka cexitu je aktuální. Na grafu (Obr. 20) lze sledovat vývoj kladných odpovědí českých občanů na otázku, jak by v případném referendu o setrvání v EU hlasovali. (STEM 2022) Z průzkumu je zřejmé, že mínění Čechů o členství v EU se od doby vstupu výrazně zhoršilo. Mezi lety 2004 až 2022 můžeme vidět propad o 18 p. b. Negativní postoj k členství v Unii vzrostl zejména po ekonomické krizi eurozóny v roce 2010 a následně v roce 2015 ve spojení s migrační krizí.

Obrázek 20: Vývoj kladných odpovědí na setrvání v EU v období 2004-2022 (%)
Zdroj: STEM, zpracování vlastní (STEM 2022)

Ačkoliv je otázka setrvání či opuštění Unie pro další vývoj ČR zásadní, informovanost občanů o fungování, výhodách i nevýhodách členství v EU není dostatečná, avšak je nezbytná pro utvoření objektivního postoje občanů k Unii. Přesto je pravdou, že především na internetových portálech lze bezprostředně nalézt obrovské

množství informací jak z oficiálních, tak i z neoficiálních zdrojů. Otázkou zůstává, nakolik oficiální zdroje zmiňují nevýhody či neúspěchy EU a nakolik jsou neoficiální zdroje objektivní.

Dalším důležitým aspektem je, kdo tyto informace vyhledává. Bude euroskeptik vyhledávat v oficiálních zdrojích, nebo „se chce utvrdit“ ve svém smýšlení na euroskeptickém serveru? Informace o výhodách i nevýhodách členství by měly směřovat ke všem věkovým skupinám občanů, a jelikož jsou u různých věkových kategorií rozdílné preference zdrojů informací, je žádoucí zaměřit se na jejich rozšíření. Pokud by uskutečnění referenda o setrvání ČR v EU bylo aktuální, je možné, že náhlá „mediální masáž“ by mohla působit spíše kontraproduktivně.

6.2 Právní aspekty vystoupení ČR z EU

Vystoupení členského státu z Unie je provázeno procesem mnoha legislativních i diplomatických činností zúčastněných stran, vedoucích ke konečnému výsledku, opuštění EU členským státem.

Referendum o vystoupení České republiky z Evropské unie

Jedním z prvních kroků, vedoucích k vystoupení ČR z EU, je uskutečnění referenda o vystoupení Česka z Unie. Již tento základní počin je značně problematický, neboť návrh zákona o referendu o vystoupení ČR z EU nebyl podpořen a současně právní řád ČR neobsahuje zákon o obecném referendu. Vzhledem k množství iniciativ, vedoucích k uzákonění obecného referenda, se tato skutečnost do budoucna může změnit, otázkou však zůstává, jakými parametry by budoucí zákon disponoval.

Jakýmsi mustrem pro případné referendum by mohl být Ústavní zákon č. 515/2002 Sb., vztahující se k referendu o přistoupení ČR k EU. Pochybnosti však vyvolává Čl. 5 Výsledek referenda, přičemž ten je podmíněn pouze většinou kladných odpovědí, avšak postrádá specifikaci minimální účasti hlasujících. Jako další předlohu je možné použít Zákon č. 22/2004 o místním referendu nebo Zákon č. 118/2010 o krajském referendu, ve kterých je platnost referenda stanovena účastí alespoň 35 % oprávněných voličů a závaznost je formulována dvěma podmínkami, a to nadpoloviční většinou rozhodnutí zúčastněných voličů, která zároveň

představuje rozhodnutí alespoň 25 % oprávněných voličů. V praxi by tato skutečnost znamenala, že rozhodnutí o budoucím směřování ČR by mohlo uskutečnit méně než 3 mil. oprávněných voličů. Nakolik by tito voliči byli při případném vystoupení Česka z Unie schopni vyhodnotit závažnost ekonomických a politických dopadů zexitu, je obtížné posoudit. Pokud by jako předpoklad sloužila dlouhodobě nízká volební účast, nasvědčující o všeobecném nízkém zájmu o dění a vývoj v ČR, lze konstatovat, že zásadním prvkem předcházející přímé volbě, by mělo být poskytnutí objektivních informací o dopadech možných výsledků referenda široké veřejnosti.

V následující části diplomové práce je uvažována možnost, kdy by v ČR bylo referendum o vystoupení ČR z EU upraveno právním řádem ČR, uskutečnilo by se a výsledek tohoto referenda by byl kladný. Oprávnění voliči ČR by tedy rozhodli o vystoupení Česka z Unie.

Aktivace článku 50 Smlouvy o Evropské unii

Článek 50 Smlouvy o Evropské unii (SEU) zní: *„Každý členský stát se v souladu se svými ústavními předpisy může rozhodnout z Unie vystoupit.“* (Úřední věstník Evropské unie 2020, s. 43) Výhodiskem k aktivaci tohoto článku je kladný výsledek referenda o vystoupení ČR z EU. S ohledem na Čl. 50 odst. 2 SEU by ČR záměr vystoupit z Unie oznámila Evropské radě. Vzhledem k pokynům Evropské rady uzavře Rada (jménem Unie) s Českem dohodu o podmínkách vystoupení, zohledňující budoucí vztahy ČR a EU. Lhůta na uzavření dohody o vystoupení je dva roky po oznámení záměru z Unie vystoupit. Jakmile vejde dohoda o vystoupení v platnost, nebo uplyne dvouletá lhůta na její uzavření, přestávají být SFEU a SEU pro Česko platné. Lhůtu pro uzavření dohody o vystoupení lze prodloužit jednomyslným rozhodnutím Evropské rady, přičemž se dle Čl. 50 odst. 4 člen Evropské rady či Rady, zastupující ČR, na jednáních a rozhodnutích Evropské rady i Rady nepodílí. (Úřední věstník Evropské unie 2020)

Dohoda o podmínkách vystoupení

K předpokladu, jaké podmínky vystoupení by ČR a EU dohodly, je možné využít vymezení ustanovení v Dohodě o podmínkách vystoupení mezi UK a EU.

Lze předpokládat, že stejně jako u UK by po uzavření Dohody o vystoupení běželo v Česku tzv. přechodné období, kdy by mezi smluvními stranami došlo k vyjednání budoucích vztahů a uzavření Dohody o obchodu a spolupráci. V průběhu přechodného období by se na ČR i nadále vztahovalo *acquis*, přesto by se Česko, jakožto třetí země, již nemohlo podílet na rozhodovacích procesech Unie, potažmo účastnit se činností orgánů EU. Během tohoto období by si však ČR mohla vyjednat mezinárodní dohody se třetími zeměmi a mezinárodními organizacemi s platností od ukončení přechodného období. Mezinárodní dohody v oblastech výlučné pravomoci EU by Česko mohlo během přechodného období uplatňovat pouze za souhlasu Unie.

Otázka finančního vypořádání by také, velmi pravděpodobně, byla obdobná jako s UK. ČR by tedy uhradila svůj podíl na financování všech závazků přijatých v době členství, vztahujících se k rozpočtu EU, ukončení členství ČR ve všech orgánech a institucích EU, účasti ČR ve zvláštních fondech a nástrojích Unie a plateb, souvisejících s uzávěrkami programů, pokud tyto nastanou po uplynutí přechodného období. Česko by tedy např. doplatilo sjednané finanční prostředky do konce období víceletého finančního rámce 2021-2027. I nadále by ČR ručila za úvěry sjednané Uní, před jejím vystoupením z EU. Unie by naopak Česku vyplatila splacený kapitál v ECB a Evropské investiční bance a ČNB by zároveň přestala být členem Evropského systému centrálních bank. (Evropská komise 2020b)

Vymezení budoucích vztahů s Evropskou unií

Vzhledem ke skutečnosti, že UK aktivovalo Čl. 50 SEU a opustilo Unii k 31. lednu 2020, již existuje mezi členskými státy zkušenost s touto situací. Jaké podmínky uspořádání budoucích vztahů by si však ČR s EU vyjednala? Na základě předpokladu, že v zájmu Unie není motivovat členské státy k vystoupení z EU je pravděpodobné, že by vyjednávání s Uní o vymezení budoucích vztahů s Českem nebylo tolik ambiciózní, jako tomu bylo s UK. Ponechání vystupujícímu státu ekonomických i politických výhod či jejich takřka neměnná úroveň, by zbývající státy mohlo motivovat k opuštění Unie, neboť členství s sebou přináší i určitá omezení. Členství v Unii musí členskými státům přinášet větší užitek než třetím zemím na základě jejich spolupráce. ČR by v případném vyjednávání s EU o upořádání

budoucích vztahů byla v rozdílné pozici ve srovnání s UK. UK je oproti Česku světovou velmocí, s významným podílem na současné podobě světového vývoje a uspořádání a zároveň je jedním z největších obchodních partnerů Unie.

Na základě údajů z Eurostatu, vztahujících se k mezinárodnímu obchodu EU a vybraných zemí, je možné posoudit vzájemnou obchodní závislost vybraných zemí. V roce 2021 přesáhl obrat hodnoty zboží s UK 430 mld. EUR a lze tak UK považovat za jednoho z nejvýznamnějších obchodních partnerů. Vyšší obrat hodnoty zboží v roce 2021 dosáhla pouze Čína (cca 696 mld. EUR) a USA s téměř 632 mld. EUR. Na čtvrtém místě mezi obchodními partnery Unie se umístilo Švýcarsko s obratem zboží v hodnotě více než 280 mld. EUR. Norsko by se na základě obratu zboží v hodnotě přesahující 131 mld. EUR umístilo na sedmé pozici. Porovnávat významnost obchodního partnerství ČR v rámci jednotného trhu oproti výše uvedeným zemím by bylo zavádějící, neboť uvedené hodnoty obratu zboží s EU zahrnují také obchodní výměnu s ČR a uskutečněný obrat zboží v roce 2021 v hodnotě více než 285 mld. EUR mezi ČR a členskými státy EU není zcela očištěný od tzv. Rotterdamského efektu⁵. (Eurostat 2022h)

Pokud by mezi ČR a EU nedošlo k uzavření Dohody o obchodu a spolupráci, obchodní vztahy by byly upraveny na základě méně výhodných pravidel mezinárodního obchodu Světové obchodní organizace (WTO). Česko je členem WTO, v současnosti však jménem ČR jednájí a vystupují zástupci Komise v rámci společné obchodní politiky EU. V případě vystoupení Česka z Unie by ČR měla ve WTO své zastoupení.

Nejdříve je nutné stanovit si, čeho by ČR chtěla vystoupením z EU dosáhnout. Předpokladem následující části diplomové práce je teze, že ČR bude chtít uzavřít s EU dohodu nad rámec pravidel mezinárodního obchodu WTO a vyjednat si tak

⁵ Zboží pocházející z nečlenských států EU je pro účely statistiky Unie ohlášeno v členské zemi, ve které došlo k překročení vnějších hranic EU. Z této země je zboží následně propuštěno do volného oběhu v rámci jednotného trhu. V menší míře se Rotterdamský efekt vyskytuje i v případě exportu z EU. Tento jev může způsobit nadhodnocení či podhodnocení objemu importu a exportu Unijních zemí. (European Commission 2009) Dále může mít deklarované zboží odlišnou hodnotu při vstupu do EU a při jeho následném přesunu v rámci EU.

výhodnější podmínky budoucích obchodních vztahů. Tato skutečnost však zcela neodráží prioritu příznivců czexitu, která je obnovení plné suverenity Česka. S ohledem na již platné dohody Unie se třetími zeměmi lze konstatovat, že jakákoliv spolupráce s Unií nad rámec pravidel mezinárodního obchodu WTO by svým způsobem ovlivňovala právní řád Česka, neboť ten musí být v souladu s *acquis* v oblastech spolupráce a také učiněná rozhodnutí, která by rovněž byla v souladu se zájmy Unie. Na základě tohoto tvrzení je zřejmé, že pokud bude chtít Česko zachovat výhody plynoucí ze vzájemné spolupráce s Unií, musí se podřídit právu nadnárodního celku a také se do jisté míry Unii přizpůsobovat.

6.3 Příklady možností spolupráce ČR a EU v případě czexitu

Unie v současnosti spolupracuje s nečlenskými zeměmi na různých úrovních. Na základě platných smluvních vztahů lze uvést různé možnosti spolupráce ČR a EU v případě czexitu. Kupř. by smluvní vztahy mohly být obdobně jako smluvené vztahy EU s Islandem, Lichtenštejnskem a Norskem v rámci Evropského hospodářského prostoru (EHP). Tyto země jsou součástí vnitřního trhu na základě harmonizace jejich právních řádů s *acquis*, vyjma předem stanovených oblastí.

Další možností spolupráce ČR a EU je na úrovni vztahů se Švýcarskem, při nichž je stanoven volný pohyb osob a odstraňování obchodních bariér na základě bilaterálních dohod. Tato možnost je však málo pravděpodobná, neboť vzhledem ke komplikovanosti a nesourodosti těchto dohod vyvíjí Unie snahy k uzavření Dohody o institucionálním rámci.

Méně pravděpodobná je i spolupráce ČR a EU na obdobné úrovni jako s UK, tedy na základě Dohody o obchodu a spolupráci, kdy UK není součástí jednotného trhu a celní unie, avšak vzájemný obchod se uskutečňuje s nulovými celními sazbami a bez kvótového omezení. I zde je však právní základ harmonizován s *acquis*. Na rozdíl od UK je Česko vnitrozemským státem, obklopeným zeměmi Unie, proto je vytvoření „oploceného“ místa v srdci Evropy, vyznačujícím se mnoha obchodními bariérami, při současném ponechání nulových celních sazeb a nestanovení kvótového omezení nepravděpodobné.

Finanční příspěvky třetích zemí

Země, které nejsou členy EU, ale mají přístup na unijní trh, případně jsou součástí programů a činností EU, za svoji účast platí finanční příspěvky. Ty na základě příslušnosti mohou putovat do rozpočtu EU, rozpočtu agentur EU, nebo členským zemím a v nich uskutečňovaným projektům. Příspěvky třetích zemí tvoří cca 1 % celkových příjmů EU, přičemž 95 % těchto příjmů pochází od čtyř největších přispěvatelů - Švýcarska, Norska, Izraele a Turecka.

Výše finančních příspěvků je závislá na výsledcích jednání mezi Unií a třetími zeměmi, nebo je vypočtena dle stanovených metod se zohledněním velikosti ekonomiky třetí země (HDP třetí země). Za období 2014-2019 činily příspěvky třetích zemí do rozpočtu EU více než 7 mld. EUR. (Evropský účetní dvůr 2021)

Státy přispívající do rozpočtu EU:

- kandidátské země: Albánie, Černá Hora, Severní Makedonie, Srbsko, Turecko;
- potenciální kandidátské země: Bosna a Hercegovina, Kosovo;
- ESVO: Island, Lichtenštejnsko, Norsko, Švýcarsko;
- evropská politika sousedství: Arménie, Gruzie, Izrael, Moldavsko, Tunisko, Ukrajina;
- ostatní: Faerské ostrovy. (Evropský účetní dvůr 2021)

Spolupráce Evropské unie s Islandem, Lichtenštejnem a Norskem

Uvedené tři země se mohou účastnit programů a agentur EU, ve kterých je jejich účast schválena a na jejichž provozní náklady přispívají. Dále se tyto země podílejí na financování správních nákladů Komise. Island, Lichtenštejnsko a Norsko prostřednictvím finančních mechanismů EHP a Norských fondů také financují granty, čímž napomáhají odstraňovat ekonomické a sociální rozdíly mezi regiony v EHP.

ČR se řadí mezi země, které finanční podporu z grantů přijímají. V období 2014-2021 bylo Česko příjemcem cca 184,5 mil. EUR z grantů EHP a Norska. Ve stejném období se nejméně jeden z uvedených tří států účastnil 15 z 60 programů EU, přičemž jejich roční příspěvek činil cca 400 mil. EUR. Dohodnuté finanční prostředky na granty EHP

vzrostly oproti předchozímu období na částku 1,55 mld. EUR a Norské granty na 1,25 mld. EUR. (Evropský účetní dvůr 2021)

Přestože se Island, Lichtenštejnsko a Norsko přímo nepodílí na tvorbě právních předpisů EU, při jejich přípravě mohou předkládat své připomínky. Pokud dle těchto zemí právní předpis přijatý EU souvisí s EHP, následuje proces začlenění tohoto právního předpisu do dohody o EHP.

Z výše uvedeného vyplývá, že v případě czexitu by vymezení budoucích vztahů s Uníí na úrovni těchto tří zemí znamenalo např. přizpůsobení *acquis* v oblastech spolupráce, finanční spoluúčast ČR na vybraných programech a agenturách, finanční příspěvky ČR na odstraňování ekonomických a sociálních rozdílů mezi regiony EHP a zároveň nemožnost Česka podílet se na rozhodování a směřování EU.

Spolupráce Evropské unie se Švýcarskem

Vztahy Švýcarska a EU jsou komplikované, přestože se jedná o významné obchodní partnery. Od roku 2007 poskytlo Švýcarsko novým členům finanční příspěvky na kohezní politiku ve výši cca 1,2 mld. EUR, z nichž čerpala i ČR 103,8 mil. EUR. (Evropský účetní dvůr 2021)

Další příspěvek však podmínilo vývojem celkových vztahů s EU. Finanční příspěvky Švýcarska jsou Uníí vnímány jako kompenzace za přístup na jednotný trh EU, z tohoto důvodu bylo podmiňování dalšího příspěvku neakceptovatelné. (European Commission 2021)

V červnu 2022 došlo k podepsání právně nezávazného memoranda o porozumění o druhém příspěvku Švýcarska do projektů ve vybraných zemích, jenž má sloužit jako investice do bezpečnosti, stability a prosperity v Evropě. ČR se řadí mezi státy, kterým budou finanční příspěvky určeny. (Schweizerische Eidgenossenschaft 2022)

EU spatřuje problém v neexistenci institucionální rámcové dohody, zastřešující pravidla účasti Švýcarska v jednotném trhu EU, upravující rovné podmínky pro všechny účastníky jednotného trhu a stanovující postupy při řešení případných sporů. Od roku 2014, kdy jednání o institucionální rámcové dohodě započala,

nedošlo k jejímu uzavření. Mezi Švýcarskem a EU byly uzavřeny dvě odvětvové dohody a více než 120 bilaterálních dohod, na jejichž základě se Švýcarsko zavázalo k převzetí příslušných právních předpisů EU. Tyto dohody však postrádají oproti Dohodě o EHP dynamický charakter a jsou již nedostačující. Švýcarsko naopak projevilo svůj nesouhlas např. v otázce volného pohybu osob a nedostatečným zohledněním doprovodných opatření, týkajících se švýcarského trhu práce. (López a Rakstelyte 2021)

Vzhledem ke komplikovanosti vztahů mezi EU a Švýcarskem, na čemž se podílí i absence institucionální rámcové dohody, je nepravděpodobné, že by Unie byla ochotna spolupracovat s ČR při případném czexitu na podobném principu.

Spolupráce EU se Spojeným královstvím Velké Británie a Severního Irska

První zemí, jež aktivovala Čl. 50 SEU, se stalo Spojené království. Důvodů, které tuto zemi dovedly k vystoupení z EU, bylo více. Jedním z nich byl příliv ekonomických migrantů ze států Unie, kteří vytěsňovali původní obyvatele z trhu práce. Vysoká nabídka práce se pro rodilé obyvatele negativně projevovala i na výši mezd, což souviselo s kritikou občanů UK vůči politikám EU, jako je volný pohyb osob v rámci jednotného trhu. Pozice čistého plátce do rozpočtu EU a také přílišná byrokracie veřejné mínění dále zhoršovala. Nezanedbatelný podíl na výsledku referenda o vystoupení UK z Unie měly populistické kampaně ve spojitosti s fake news a využitím microtargetingu⁶ společností Cambridge Analytica.

Vyjednat podmínky vystoupení UK a uspořádat budoucí obchodní vztahy bylo velmi náročné, přesto mezi stranami došlo ke kompromisu uzavřením Dohody o obchodu a spolupráci. Ačkoliv UK brexitem dosáhla jistých cílů, vystoupením z EU došlo také k negativním jevům. Opuštění vnitřního trhu např. negativně dopadlo na právo občanů UK i občanů EU studovat, žít a pracovat, za předpokladu splnění stanovených podmínek, v kterékoliv zemi Unie a ve Spojeném království. Vznik obchodních bariér se promítá do nárůstu nákladů, potažmo nárůstu cen, jelikož UK

⁶ Microtargeting je marketingová strategie, jenž pomocí spotřebitelských dat a demografických údajů cílí na úzkou skupinu obyvatel. Cambridge Analytica však získala neoprávněně data 50 mil. uživatelů sociální sítě Facebook a pomocí microtargetingu měla zmanipulovat hlasování o Brexitu spoluprací s probrexitovými zastánci. (ČTK 2018)

již není součástí vnitřního trhu a celní unie a to i přes smluvená vzájemná nulová cla a kvóty. Náklady, související s certifikací původu zboží, prokázání zdravotní nezávadnosti produkce, byrokratickou zátěží, prodlevami na hranicích atp. vznikají jak britským exportérům, tak i importérům. Dále se např. vyplnily obavy nad pobrexiovým nedostatečným zásobováním, a to především v důsledku nedostatečného personálního pokrytí v oblasti speditérství. Země se tak potýkala s nedostatkem zboží, zpožděním dodávek i růstem cen, což se negativně projevilo i na ekonomickém růstu země. Přesné vyhodnocení ekonomických důsledků brexitu je prakticky nemožné a vzhledem k rozsáhlým ekonomickým dopadům pandemie COVID-19 je jakékoliv vyhodnocení efektu vystoupení UK z EU ještě komplikovanější. Kupř. deník The Independent uvádí, že obchodní ztráty plynoucí z Brexitu jsou cca 178x vyšší než očekávané zisky z nově uzavřených obchodních dohod. (Stone 2021)

UK se rozhodlo ukončit dlouholeté členství v EU a získat tak zpět plnou moc nad vytvářením vlastních politik a uzavíráním nových mezinárodních dohod. Tímto krokem, v důsledku vlastního rozhodnutí, opustilo jednotný trh EU a celní unii a ztratilo mnoho práv a výhod, plynoucích z členství v Unii. Lze konstatovat, že obchodní a politické vztahy UK a EU jsou nyní nastaveny na základě kompromisu obou stran. Účast UK na smluvených výhodách s sebou nese povinnost finanční i legislativní kompatibility v určitých oblastech spolupráce. Spojené království jakožto významný obchodní partner zemí Unie, spojený dlouholetou historií a stejně tak důležitý spojenec v mnoha globálních aspektech, společně s EU vyjednaly nadstandardní Dohodu o obchodu a spolupráci (dále jen „Dohoda“).

Dohoda zahrnuje mnoho oblastí a např. obchod se zbožím a službami ustanovuje nulová cla a kvóty na veškeré zboží, ale také kupř. omezuje poplatky účtované celními orgány. Jak uvádí Komise, bez Dohody by některé druhy potravin mohly být zatíženy clem ve výši přibližně 50 % dle sazeb WTO a kupř. automobily by podléhaly 10 % celním sazbám. Zároveň však není možné, aby třetí země užívala stejných výhod, jako státy Unie. (Evropská komise 2020a)

Současná spolupráce UK a EU na základě Dohody nezajišťuje úroveň ekonomické integrace jako před Brexitem, přesto vytváří základ vztahů mezi oběma stranami

v oblasti prosperity a dobrého sousedství, navazujících na dlouhodobou spolupráci a přátelství obou stran. Dohoda se skládá z dohody o volném obchodu, zajišťující vysokou úroveň spolupráce v hospodářských, sociálních a environmentálních záležitostech a oblasti rybolovu, úzkého partnerství v oblasti bezpečnosti občanů a zastřešujícího správního rámce. Pokud Spojené království uhradí finanční příspěvek do rozpočtu, může se nadále účastnit stěžejních programů Unie v období 2021-2027. (Evropská komise 2021a)

Území, která vystoupila z Evropského společenství či Evropské unie

Přestože vystoupení UK z Unie bylo významnou událostí, v dlouhodobém procesu evropské integrace nebylo jediným územím, které integrační uskupení opustilo. Z Evropského společenství jako první v roce 1962 vystoupilo Alžírsko poté, co získalo nezávislost na Francii. Dále roku 1985 opustilo ES Grónsko, jakožto autonomní součást Dánského království. V roce 1985 se souostroví Saint-Pierre a Miquelon, francouzské zámořské společenství (dřívější department), změnilo z členského území na přidružené zámořské území. Ostrov Svatého Bartoloměje, jakožto francouzské zámořské území, opustil EU v roce 2012 a stal se přidruženým územím EU. (Euroskop 2016)

Příčiny vedoucí k vystoupení těchto území z ES/EU jsou různé. Jako příklad lze uvést geografická, ekonomická a politická odlišnost Alžírska, ekonomická závislost Grónska na rybolovu a geografická vzdálenost a ekonomická závislost na Americkém kontinentu souostroví Saint-Pierre a Miquelon a ostrova Svatého Bartoloměje.

6.4 Důsledky czexitu pro Českou republiku

Dopady czexitu by se jednoznačně odvíjely od uspořádání budoucích vztahů mezi Českem a Uníí. Vymezení následné spolupráce by se zřejmě opíralo o důvody, jež by ČR vedly k učinění jednoho z nejvýznamnějších rozhodnutí od doby vzniku samostatné ČR - k opuštění EU. Czexit by byl pro ČR rozcestím, určujícím následný vývoj v Česku a značně ovlivňujícím i vývoj evropské integrace.

Jednou z možností by byla cesta tvrdého czexitu. Tato varianta by odpovídala zájmům příznivců vystoupení z EU, kteří se nechtějí podřizovat Unii. Tímto krokem by ČR znovunabyla „plnou“ suverenitu, neboť by došlo k navrácení pravomocí, které ČR svěřila Unii. Ovšem na jak dlouho by se po tomto kroku Česko nemuselo „podřizovat“ jiným státům? Ztrátu výhod členství v EU by bylo obtížné vykompenzovat novými dohodami, které by pravděpodobně také znamenaly určitá omezení a přizpůsobování se. Tvrdý czexit by zcela jednoznačně ČR uvrhl do ekonomického propadu a Česko by tímto krokem bylo negativně poznamenáno v mnoha ohledech. Např. ztrátu výhod jednotného trhu, a s ním spojených ztrát svobody pohybu osob, zboží, služeb i kapitálu, by pocítil každý občan ČR.

Dle studie Komise je odhadovaný ekonomický přínos jednotného trhu ve výši 8 až 9 % HDP oproti alternativě, kdy by jednotlivé státy EU obchodovaly podle pravidel WTO. Na základě informací zveřejněných v roce 2018 lze odhadnout ztráty napříč Unií, plynoucí z alternativní možnosti neexistence jednotného trhu. Jedná se např. o ztrátu cca 500 EUR v průměru na každého občana EU, ztrátu 3,6 mil. pracovních míst, 10% pokles obchodu uvnitř EU, zvýšení časové náročnosti dodávek zboží přes hranice v průměru o 2 dny nebo např. pokles zahraničních investic o cca 500 %. Dále by existovalo mnoho technických překážek, často souvisejících s dalšími náklady, jako jsou kupř. neuznávání dosažené kvalifikace v zahraničí, zajištění zahraničních pracovních víz, zvýšená administrativní náročnost a zátěž ve formě poplatků a celních sazeb v mezinárodním obchodu. (Evropská rada 2018)

Jednotný trh činí převážnou část zahraničního obchodu ČR a ztráta obchodních a investičních příležitostí a možností plynoucích z jednotného trhu by se negativně projevila ve vývoji české ekonomiky. V roce 2021 tvořil import ČR ze zemí EU 73,7 %, a zároveň podíl českého exportu do zemí EU 80,4 %. Členské země Unie jsou významnými obchodními partnery Česka, přičemž největší podíl exportu, ale i importu náleží Německu. Hlavní vývozní komoditou z ČR jsou stroje a dopravní zařízení. Ty v roce 2021 činily 54,2 % českého exportu do zemí Unie. Stroje a dopravní zařízení se pak podílely více než 40% podílem na importu do ČR ze zemí EU. (Eurostat 2022h)

Pokud by např. ze strany Unie, jakožto předního českého odbytí, byla od českých producentů vyžadována doprovodná administrativní opatření a prokázání zdravotní nezávadnosti, došlo by pravděpodobně k útlumu zahraniční poptávky, potažmo českého exportu. Náklady na tato opatření by se promítly do zvýšení cen exportu, případně s ohledem na zachování konkurenceschopnosti na jednotném trhu by čeští producenti náklady na doprovodná opatření nemuseli promítnout do konečných cen, avšak tyto náklady by se projeví na snížení jejich čistých zisků. Vystoupení ČR z EU by zřejmě znamenalo menší výběr a zvýšení cen zboží. Lze předpokládat, že by se v této situaci čeští producenti chopili příležitosti a rozšířili by výrobu, či ji přeorientovali, aby uspokojili domácí poptávku. Avšak tyto kroky by byly spojeny s dalšími náklady, které by se opět promítly do spotřebitelských cen.

V případě czexitu hrozí reálné riziko odlivu zahraničních investic. Míra odlivu zahraničních investic by se odvíjela od dohodnutých podmínek následné spolupráce ČR s EU. Zahraniční investoři jsou nejen přispěvateli k hospodářskému růstu ČR, ale také významnými zaměstnavateli. Nezanedbatelnou úlohu mají také v dodavatelsko-odběratelských vztazích napříč ČR. Odliv zahraničních investic by výrazně poznamenal produkci, zaměstnanost, spotřebu, snížení příjmů a zvýšení výdajů státu i celkovou prosperitu země. Následkem vystoupení ČR z EU by však pravděpodobně také došlo k odlivu části prosperujících tuzemských podniků a českých odborníků do zahraničí. Tato skutečnost by pro českou ekonomiku mohla mít fatální následky.

Nemalé dopady by czexit měl na české zemědělství, které je na dotacích poměrně závislé. Pokud by dotace neproudily z EU, pravděpodobně by došlo k částečné kompenzaci na národní úrovni, avšak stěží by se jednalo o stejný objem finančních prostředků. V případě, že by do českého zemědělství neproudila finanční výpomoc, bylo by to pro mnoho podniků likvidační, což by se projevilo na nižší produkci a vyšší závislosti na dovozech, kompenzující nedostatečnou produkci, zániku pracovních míst, nebo např. vyšších spotřebitelských cenách. V současnosti není v ČR ideálně nastavený systém mezi producenty, zpracovateli a obchodními řetězci, což činí pro české zemědělce značné komplikace i na národní úrovni. Na mezinárodní úrovni by bez finanční výpomoci čeští zemědělci konkurovali těm zahraničním jen stěží.

ČR by vystoupením z Unie ztratila i na své politické působnosti a konkurenceschopnosti. Vyjednávací síla Česka nepatří v rámci Unie k nejvyšším, společně s jinými státy má však možnost významně se podílet na jejím budoucím směřování. Je však zřejmé, že v případě czexitu by se politická působnost ČR v mezinárodním pojetí oproti současnému stavu snížila. Konkurenceschopnost Česka by byla do značné míry ovlivněna nejistotou a očekávanou nestabilitou ve vývoji české ekonomiky, provázené oslabením české koruny.

Veškeré nepříznivé dopady tvrdého czexitu by se dále, v souvislosti se zhoršením sociální a ekonomické situace obyvatelstva, prohlubovaly a zotavení české ekonomiky by bylo pravděpodobně otázkou dlouhého období. Pokud by pověřeni zástupci ČR usilovali o ukončení dlouholetého partnerství s EU bez dohody, byl by tento akt, spíše než zastupování zájmů občanů ČR, výsledkem dostání závazků populistických kampaní. Z těchto důvodů lze usuzovat, že je varianta tvrdého czexitu méně reálná.

Druhou z možností je cesta dohody. Čtyři svobody jednotného trhu EU jsou však nedělitelné, proto je zřejmé, že by nebylo možné např. prosadit svobodu pohybu zboží, služeb a kapitálu, ale omezit svobodu pohybu osob s cílem zamezit migraci směrem do ČR. Ať už by byla dohoda ČR a EU jakákoliv, společným znakem součinnosti je přizpůsobení se *acquis* v oblastech spolupráce, avšak nemožnost podílet se na podobě práva EU. Pro otevřenou ekonomiku jako je Česko, je vyjednání a udržování dobrých ekonomických i politických vztahů s jinými zeměmi předpokladem hospodářského růstu. Lze tedy předpokládat, že by ČR v případě czexitu o dohodu s EU usilovala. Vystoupení dalšího členského státu by však v Unii mohlo vést ke krizi, ohrožující samotnou existenci EU. Proto je více než pravděpodobné, že by ČR za následnou spolupráci draze zaplatila. Nabízí se tedy otázka, jaké přínosy by pro ČR mělo vystoupení z EU? Bylo by pošetilé předpokládat, že by následnou spoluprací s EU po czexitu ČR více získala, nežli ztratila.

Vystoupením ČR z EU by Česko znovuzískalo možnost uzavírání samostatných mezinárodních dohod, pokud by nebyly v rozporu s ustanoveními dohodnutých vztahů s EU. Unie dokáže vyjednat obchodní podmínky s nečlenskými zeměmi,

kterých by samotná ČR povětšinou jen stěží dosáhla. Tyto podmínky jsou však kompromisem pro všechny zúčastněné země Unie a neberou v potaz priority jednotlivých států. Je tedy možné, že by si ČR v rámci třetích zemí vyjednala i bilaterální dohody, které by pro ni byly výhodnější, nežli současné. Není však pravděpodobné, že by nově uzavřené mezinárodní dohody vykompenzovaly užitky z dohod uzavřených v rámci Unie.

Vzhledem k predikci dopadů czexitu na ČR je zřejmé, že ukončení členství ČR v Unii by pro Česko znamenalo závažné dopady pro občany, podniky i stát. Přínosy i negativa opuštění EU by se odvíjely od vymezení budoucích vztahů s Unií. Je však pravděpodobné, že by jakákoliv forma následné spolupráce, s přihlédnutím k negativním dopadům v rámci součinnosti, nepřinášela ČR celkově větší užitek, nežli je tomu v době členství ČR v Unii.

Představitelé ČR by se tak v zájmu občanů a země, kterou zastupují, měli zaměřit více na stabilitu a prosperitu ekonomické a politické sféry, než na své individuální a stranické zájmy, vedoucí k polarizaci společnosti. Nespokojenost občanů na národní úrovni nevytváří vhodné předpoklady k ochotě akceptovat jakékoliv ústupky nadnárodnímu uskupení. EU je rozsáhlou a komplikovanou institucí. V kombinaci s neznalostí, nepochopením či neochotou rozšiřování vědomostí o EU a také vzrůstajícím desinformačním tlaku dochází k zvyšování euroskeptického vnímání Unie. Informovanost české populace o EU není ani po osmnácti letech členství na vysoké úrovni. Tuto skutečnost je potřeba vzít v potaz a vynaložit úsilí ke zvýšení informovanosti Čechů. Iniciativy vedoucí k zmírnění euroskeptického mínění v Česku se mohou pozitivně projevit v celkové prosperitě země.

Závěr

Cílem diplomové práce na téma Výhody a nevýhody členství ČR v EU bylo **zhodnotit prospěšnost členství České republiky v Evropské unii pro Českou republiku** a odpovědět na tyto výzkumné otázky:

Ve kterých oblastech lze považovat proces evropské integrace za úspěšný a jaké oblasti jsou naopak pro Unii, potažmo Českou republiku, hrozbou?

EU od svého vytvoření přinesla či dopomohla k mnoha úspěchům a lze konstatovat, že plní účely své existence. Nejen že mír panuje mezi členy uskupení, ale snaží se jej prosazovat i mimo něj. Státy EU spolupracují na vícero úrovních. Z hlediska ekonomické integrace je jedním z největších úspěchů jednotný trh, z politického pojetí lze jako největší přínos Unie považovat vytvoření integračního uskupení jako subjektu, jenž svou vyjednávací silou, dosahem, politickou i ekonomickou úrovní dodává jednotlivým zúčastněným státům Evropy mnohé výhody plynoucí z celku. Jako největší nevýhodu lze spatřovat neúplnou monetární harmonizaci států měnové unie, pramenící z rozdílné ekonomické úrovně členských zemí a jejím následkem je nemožnost nastavení optimální výše úrokových sazeb ECB pro všechny zúčastněné ekonomiky. Tato skutečnost se projevila např. krizí eurozóny, avšak i současná nestabilní situace s sebou přináší v tomto ohledu mnohá rizika. ČR prozatím není členem eurozóny, avšak vstupem do EU se k účasti na měnové unii zavázala. Jednotná měna však přináší i spoustu již zmíněných výhod. Přijmutí společné měny musí být podmíněno správným načasováním. Nicméně i přes správný okamžik vstupu do eurozóny mohou vyvstat okolnosti, které budou její stabilitu ohrožovat. Přesto, i když v současnosti není ČR členem eurozóny, je s ní natolik spjatá, že jakákoliv krize eurozóny se projeví i na hospodaření Česka. Měnová unie je ambiciózní projekt s obrovským potenciálem a zároveň s řadou nedostatků.

V čem spočívají největší přínosy a negativa pro Českou republiku, související se členstvím v Evropské unii?

Je obtížné stanovit největší přínosy a negativa, jelikož mnoho subjektů je může spatřovat v mnoha oblastech, přesto se tyto mnohdy vzájemně překrývají. Pokud se jedná o přínosy, pro občany ČR to může být např. možnost žít, studovat i pracovat v kterékoliv členské zemi nebo cestování bez prodlev na hranicích, avšak lidé, kteří příliš necestují, mohou ocenit spíše hmatatelné či viditelné přínosy Unie, jako je rozmanitost a dostupnost zboží či revitalizace regionů. Podnikatelé mohou stejně tak těžit z jednotného trhu, ať už v rámci importu či exportu, neboť jednotný trh odstraňuje bariéry, které zjednodušují mezinárodní obchod a přináší možnosti přílivem zaměstnanců, kapitálu nebo např. technologického pokroku. Pro stát velikosti ČR může být jednou z největších výhod rozsah moci, na které se jako člen nadnárodního celku podílí. Vyjednávací síla Unie je rozsáhlejší, než jakou by disponovala osamostatněná ČR, pokud by členem EU nebyla. Tím čerpá výhod plynoucích z mezinárodních smluv, které by samostatně stěží vyjednala.

Právě v těchto oblastech lze spatřovat i největší negativa, plynoucí z členství v EU pro ČR. Volný pohyb osob s sebou přináší i migraci směrem do ČR, přičemž ta může znamenat zvýšení bezpečnostního rizika nebo např. vytěsnění části tuzemských obyvatel z pracovního trhu. V ČR je však dlouhodobě velice nízká nezaměstnanost, která svým způsobem brání ekonomickému růstu, neboť podnikům chybí zaměstnanci. Je otázkou, zda příliv migrantů do ČR sníží napětí na pracovním trhu v oblastech, kde je to zapotřebí. Zahraniční zaměstnanci mají spíše negativní vliv na výši mezd na nekvalifikovaných pozicích, neboť obsazením těchto pracovních míst nevytváří dostatečný tlak na zaměstnavatele, který by vedl k růstu mezd na těchto pozicích. Stejně tak volný trh je jednou z největších nevýhod pro podnikatele, jelikož s sebou přináší vysokou zahraniční konkurenci. Avšak bez tlaku zahraniční konkurence by zcela jistě došlo k redukci sortimentu a nárůstu cen pro konečné spotřebitele, neboť by tuzemští podnikatelé nebyli nuceni konkurovat cenám zahraniční produkce. Podnikatelské prostředí je navíc poznamenané systémem dotací, který na jednu stranu pomáhá kupř. financováním inovací, na druhou stranu křiví podnikatelské prostředí. ČR může profitovat z obchodních dohod uzavřených EU, avšak mohou pro ni být nevýhodné v tom smyslu,

že při vyjednávání samostatné ČR by Česko směřovalo úsilí ve vyjednávání k prosazení českých priorit. Obchodní dohody uzavřené Uníí jsou však kompromisem jednání všech členských států. Proto v nich může být zvýhodněná oblast, která pro ČR není prioritou a naopak upozaděna část, jež je pro Česko zásadní. Jako jedna z největších nevýhod členství ČR v EU je považováno omezení suverenity ČR ve prospěch Unie.

Jaká je současná pozice České republiky v Evropské unii v porovnání s vybranými zeměmi na základě zvolených makroekonomických ukazatelů?

Na základě statistických údajů ČSÚ a Eurostatu bylo možné posoudit stávající pozici ČR v porovnání se státy Unie pomocí makroekonomických ukazatelů. Vzhledem k výrazné otevřenosti české ekonomiky a její závislosti na importu lze konstatovat, že je hospodářský vývoj ČR silně ovlivněn vlivy přesahujícími hranice země. Zrychlené tempo růstu HDP po vstupu Česka do Unie zbrzdily důsledky světové hospodářské krize v roce 2008. Po obtížném zotavování české ekonomiky a následných letech hospodářského růstu došlo v roce 2020 v souvislosti s celosvětovou pandemií onemocnění COVID-19 k nejhlubšímu propadu HDP od vzniku samostatné ČR, avšak již v roce 2021 došlo k výraznému oživení české ekonomiky. Ukazatel přepočtu HDP na obyvatele v PPS ve srovnání s vybranými státy východního rozšíření znázorňuje nejlepší výchozí pozici Česka, kterou si ČR ve sledovaném období udržela a z vybraných zemí se tak nejvíce přiblížila průměru EU. Dále je na základě údajů z Eurostatu zřejmé, že v roce 2020 byla ČR mezi zeměmi, rozšiřujícími Unii od roku 2004, nejbližší průměru EU v porovnání výše HND na osobu v PPS.

Česko dlouhodobě vykazuje nejnižší míru nezaměstnanosti napříč státy Unie, což vede k napjatosti trhu práce v ČR a z něj plynoucích pozitivních, ale i negativních jevů. Na vysoké zaměstnanosti v Česku se významně podílí přijatelné náklady na práci. Úroveň nákladů na práci je ve srovnání s ostatními státy EU sice ovlivněna nadprůměrným podílem nemzdových nákladů, avšak mzdové náklady, které jsou napříč EU výrazně pod jejím průměrem, činí celkové náklady na práci v Česku poměrně nízké. ČR se řadí mezi státy Unie s nejnižší minimální mzdou, zvláště pak při zohlednění cenových hladin v zemích EU.

Růst cenové hladiny v ČR je v současnosti považován jako jeden ze zásadních problémů, neboť od počátku roku 2022 patří ve srovnání se stejnými měsíci předchozího roku k nejvyšším v EU, přičemž od února 2022 je nárůst cenové hladiny oproti stejným měsícům předchozího roku dvouciferný. Do konce roku 2021 však patřila úroveň cenové hladiny v ČR k nejnižším v Unii. Z dlouhodobého hlediska si ČR také udržovala pozici jedné z nejméně zadlužených zemí v EU, avšak v roce 2021 se stala nejrychleji zadlužující se zemí Unie.

Od počátku členství ČR v EU obchodní podíl Česka v rámci Unie pozvolna narůstá. Vzhledem k velké otevřenosti České ekonomiky lze spatřovat významnou závislost výkonnosti ekonomiky ČR na světovém ekonomickém i politickém dění, zejména pak na situaci v zemích propojených jednotným trhem. Nadále pro ČR zůstává společný trh nejvýznamnějším odbytištěm, přičemž jedním z nejvýznamnějších obchodních partnerů je dlouhodobě Německo.

Státy EU jsou pro Česko významnými obchodními partnery i v oblasti přímých zahraničních investic (PZI). V roce 2020 pocházel nejvyšší podíl PZI z Nizozemska, rovněž do Nizozemska směřovalo nejvíce tuzemských přímých investic. Mezi tuzemskými podniky pod zahraniční vrcholovou kontrolou se na výsledném objemu přidané hodnoty ve stejném roce z více než 35 % podíleli zahraniční vlastníci z Německa, kteří také zaměstnávali největší podíl zaměstnanců.

Za dobu svého členství v Unii získalo Česko z rozpočtu EU již více než jeden bil. Kč. Při zohlednění plateb ČR do rozpočtu EU a přijatých finančních prostředků z rozpočtu Unie je Česko po celou dobu členství v Unii čistým příjemcem. Pozici čistého příjemce však nezle považovat za trvalou, neboť s dalším rozšiřováním integračního uskupení a vývojem EU může dojít ke změnám v poměrném čerpání z rozpočtu EU a Česko se tak může stát čistým plátcem do rozpočtu Unie. Za pomoci finančních prostředků z EU bylo v ČR dosaženo mnoha přínosů, avšak lze konstatovat, že ČR nevyužila možný potenciál a nečerpala veškeré dostupné finanční prostředky efektivně.

Jaké důsledky by pro Českou republiku mělo vystoupení České republiky z Evropské unie (tzv. czexit)?

Vystoupení ČR z EU by bylo jednoznačně krokem zpět v ekonomickém i politickém vývoji Česka. Je nutné uvědomit si, že není možné srovnávat ČR a UK, jakožto zemi, která Unii opustila. ČR není světovou velmocí a je na EU výrazně závislá. Stejně tak nelze, na základě prosperity nečlenských států Evropy (kupř. Švýcarska, Norska, Lichtenštejnska či Monaka) tvrdit, že by po czexitu nebyla ohrožena prosperita ČR, neboť Česko na rozdíl od těchto států nedisponuje stejnou úrovní přírodního či ekonomického bohatství a technologickou vyspělostí.

Důsledky vystoupení Česka z EU by vyplynuly z uspořádání budoucích vztahů ČR a EU, neboť rozsah budoucí spolupráce je v přímé závislosti s přizpůsobením se *acquis* a požadavkům EU. V případě opuštění EU bez dohody by Česko znovunabylo plnou suverenitu a s ní související výhody, neboť pravomoci delegované na EU by se vrátili ČR. Vzhledem k výrazné závislosti ČR na EU je tato možnost málo pravděpodobná. Obchodní vztahy by v takovém případě byly uspořádány dle pravidel WTO, což by pro české exportéry i importéry znamenalo nemalé obchodní překážky, promítající se do běžného života občanů a hospodaření státu. V případě pojetí státní suverenity jako nezávislosti státní moci na moci jiné lze konstatovat, že jakákoliv forma dohody o uspořádání budoucích vztahů s EU by pro ČR znamenala svrchované rozhodnutí o přizpůsobení se Unijním požadavkům a s nimi související harmonizací *acquis*, omezující možnosti právního řádu ČR v oblastech spolupráce s EU. Přístup nečlenské země na jednotný trh znamená respektování aktuálních předpisů EU a kompenzaci za účast nečlenské země na Unijním trhu ve formě finančních příspěvků do rozpočtu EU či členským zemím, stejně jako účast nečlenské země na programech a agenturách Unie.

Ukončení členství v Unii by se zcela jistě promítlo na odlivu zahraničních investic. Členství v EU přináší zahraničním investorům určitou jistotu a benefity, díky nimž jsou ochotni v cizích zemích investovat. Odliv zahraničních investic by se negativně projevil na hospodaření ČR, neboť souvisí se snížením produktivity i zaměstnanosti a zároveň snížením příjmů a zvýšením výdajů státu. V případě czexitu není možné

předpokládat, že by provázanost zahraničního obchodu ČR s EU zůstala na stejné úrovni, neboť je spjatá se zahraničními investicemi v ČR.

Není pochyb o tom, že členství v EU přineslo ČR a jejím občanům a podnikatelům mnoho užiteků, ale i komplikací a nadměrné byrokratické zátěže. Krize, časté legislativní změny a korupční skandály na EU vrhají špatné světlo, ovšem otázkou zůstává, jak by ČR obstála jako samostatný stát, obklopený společenstvím států, spolupracujícím na nadnárodní úrovni.

Dle mého názoru není možné masivně zvýšit proevropské mínění, pokud mezi občany panuje nespokojenost s ekonomickou a politickou situací v Česku. Populismus, korupce a nekompetentnost zastupitelské demokracie v ČR neprospívá společnosti ani státu. Přímá demokracie však přináší značná rizika ve formě neodbornosti populace nebo např. rozhodování v referendu na základě podlehnutí nepravdivým či zkresleným informacím. V roce 2004 získala ČR příležitost stát se prosperujícím státem a významným mezinárodním obchodním partnerem, disponující vzdělanou a odbornou společností, technickým potenciálem a rozvinutou infrastrukturou. Nelze říci, že by tohoto potenciálu plně využila. Vzhledem k nemalým finančním příspěvkům z rozpočtu EU bylo možné výrazně zvýšit životní úroveň obyvatel v mnoha ohledech. Je zapotřebí si tuto skutečnost promptně uvědomit, ponaučit se z ní a vyvarovat se obdobných chyb v nevyužití potenciálu v následujících letech, neboť nelze očekávat stejnou úroveň finančních příspěvků pro ČR z rozpočtu EU v dlouhodobém období.

Mnoho odpůrců EU volá po její reformě, a ačkoliv ta může být v blízké době nevyhnutelná, ČR by se měla zaměřit především na reformy mnoha oblastí v tuzemsku. A to i přes skutečnost, že by se efekty těchto reforem projevily v různém časovém období. Cestou, jak z „montovny“ Evropy udělat inovativní a technologicky vyspělou zemi, je investice do lidského kapitálu spočívající v zevrubné reformě školství. Již v raném věku je nutné vzbudit v dětech zájem a vést je ke zvědavosti, iniciativě, kreativitě nebo např. k systematickosti. Stejně tak důležité je zaměřit se více na individualitu a vypořádání se s úspěchy i neúspěchy. Nejen získání vědomostí, ale také podpora osobního rozvoje dětí a studentů může být klíčem ke generaci, zajímající se o tuto zemi, která bude v příštích dekádách stát

za vysokou přidanou hodnotou. Generaci, která nebude laxní k současným problémům a budoucím výzvám a díky které bude v Česku možné zodpovědně praktikovat rozšířenou přímou demokracii.

Investice do lidského kapitálu, vědy, výzkumu, inovací, ale také do tradičních řemesel a služeb s vysokou přidanou hodnotou jsou kroky k budoucí prosperitě občanů i celé země. Nezbytné jsou také investice do infrastruktury nebo např. technologií a udržitelnosti. Proto je více než žádoucí, aby se Česko v následujících letech soustředilo na efektivní čerpání finančních prostředků z EU a podpořilo perspektivní projekty a odvětví a učinilo tak z ČR konkurenceschopnější ekonomiku s velkým potenciálem.

V rámci EU je stěžejní, aby představitelé ČR vytvářeli a rozvíjeli cenná spojení s jinými státy a politickými skupinami, za pomoci kterých lze snadněji prosazovat české zájmy. Vzhledem k velmi nízké volební účasti v ČR ve volbách do Evropského parlamentu je nutné zvýšit povědomí českých občanů o jejich právech a možnostech, jak ovlivnit budoucí směřování Unie.

Na základě uvedeného lze konstatovat, že členství České republiky v Evropské unii je pro Českou republiku prospěšné. Výhody členství Česka v Unii převyšují nevýhody tohoto členství, zvláště pak s přihlédnutím na možné důsledky zexitu. Být členem Evropské unie je pro Česko výhodnější, nežli nebýt její součástí.

Seznam použité literatury

- ANGERER, Jost, 2022. Obecná daňová politika. *Evropský parlament* [online] [vid. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/92/obecna-danova-politika>
- APAP, Joanna, 2019. Otázka migrace. *Výzkumná služba Evropského parlamentu* [online] [vid. 2022-07-26]. Dostupné z: https://what-europe-does-for-me.eu/data/pdf/focus/focus04_cs.pdf
- BALDWIN, Richard E. a Charles WYPLOSZ, 2015. *The economics of European integration*. 5. ed. London: McGraw-Hill Education. ISBN 978-0-07-716965-7.
- CABADA, Ladislav, 2015. From Eurogovernmentalism to Hard Euroscepticism. Genesis of the Czech Liberal-Conservative „Anti-EU” Stream. *Polish Quarterly of International Affairs*. **24**(2), 19–43. ISSN 12304999.
- CELNÍ SPRÁVA ČR, 2022. *O Celní správě České republiky*. [online] [vid. 2022-08-01]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/o-nas/Stranky/o-ceske-cs.aspx>
- CRR, 2019. Projekty předvstupní pomoci. *Centrum pro regionální rozvoj České republiky* [online]. [vid. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.crr.cz/kontaktujte-nas/projekty-predvstupni-pomoci/>
- CZ PRES, 2022a. Priority. *České předsednictví v Radě Evropské unie* [online] [vid. 2022-08-08]. Dostupné z: <https://czech-presidency.consilium.europa.eu/cs/program/priority/>
- CZ PRES, 2022b. Úspěchy českého předsednictví. *České předsednictví v Radě Evropské unie* [online] [vid. 2022-11-19]. Dostupné z: <https://czech-presidency.consilium.europa.eu/cs/vyhledat/?query=aktuality+%C3%BAsp%C4%9Bchy>
- ČESKÉ ZÁJMY V EU, 2022. *Nová data: Češi chtějí po českém předsednictví hlavně energetickou bezpečnost. Členství Ukrajiny v EU podle nich nespěchá* [online]. [vid. 2022-11-19]. Dostupné z: <https://www.ceskezajmy.eu/nova-data-cesi->

chteji-po-ceskem-predsednictvi-hlavne-energetickou-bezpecnost-clenstvi-ukrajiny-v-eu-podle-nich-nespecha-%ef%bf%bc/

ČNB, 2005. Vliv vstupu do EU na ceny a inflační očekávání. *Česká národní banka* [online] [vid. 2022-07-19]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Vliv-vstupu-do-EU-na-ceny-a-inflacni-ocekavani>

ČNB, 2010. Historie cílování inflace. *Česká národní banka* [online] [vid. 2022-08-29]. Dostupné z: https://www.historie.cnb.cz/cs/menova_politika/7_cilovani_inflace/1_zavedeni_cilovani_inflace_a_geneze_tohoto_menovopolitického_rezimu/index.html

ČNB, 2021. Přímé zahraniční investice. *Česká národní banka* [online] [vid. 2022-05-14]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/index.html

ČNB, 2022a. Stav tuzemských přímých investic v zahraničí k 31.12.2020. *Česká národní banka* [online] [vid. 2022-08-31]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/analytics/saw.dll?PortalGo&PortalPath=%2Fshared%2FPZI_WEB%2FWEB_PZI&Path=%2Fshared%2FPZI_WEB%2FPZI_BPM6_2.1.%20Stavy_Z_Zem%C4%9B&Style=CNB&Done=Dashboard%26PortalPath%3D%252Fshared%252FPZI_WEB%252FWEB_PZI%26Page%3DPZI_%25C4%258CR%26ViewState%3DII8o0knh40dcs2m58othoiv87q&Action=Prompt&ViewState=II8o0knh40dcs2m58othoiv87q&P16=NavRuleDefault&NavFromViewID=d%3Adashboard~p%3Agmdgrelm1ou5sg4f

ČNB, 2022b. Zpráva o vývoji platební bilance. *Česká národní banka* [online] [vid. 2022-08-04]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-vyvoji-platebni-bilance/>

ČNB, [b.r.]. Pakt stability a růstu. *Česká národní banka* [online] [vid. 2022-04-08]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni-vztahy/hospodarska-a-menova-politika-v-eu/-pakt-stability-a-rustu/

ČSÚ, 2022a. HDP Výrobní metoda. *Český statistický úřad* [online] [vid. 2022-08-21]. Dostupné z: https://apl.czso.cz/pll/rocenka/roenkavyber.makroek_prod

- ČSÚ, 2022b. Hlavní makroekonomické ukazatele. *Český statistický úřad* [online] [vid. 2022-04-10]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr
- ČSÚ, 2022c. Mezinárodní obchod se zbožím podle zemí. *Český statistický úřad* [online] [vid. 2022-08-14]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&sp=A&skupId=3910&pvokc=&katalog=32935&pvo=VZO013-NP-A&z=T>
- ČSÚ, 2022d. Statistika zahraničních afilací. *Český statistický úřad* [online] [vid. 2022-10-01]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zaf_cr
- ČTK, 2018. Cambridge Analytica končí. Po skandálu se zneužitím dat Facebooku přišla o zákazníky. Česká tisková kancelář. *Česká televize* [online] [vid. 2022-09-11]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/2468020-cambridge-analytica-konci-po-skandalu-se-zneuzitim-dat-facebooku-prisla-o>
- DĚDEK, Oldřich, 2013a. Zavedení eura v České republice. Makroekonomické přínosy. *Ministerstvo financí České republiky* [online] [vid. 2022-01-20]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/vyhody-a-rizika-eura/makroekonomicke-prinosy>
- DĚDEK, Oldřich, 2013b. Zavedení eura v České republice. Náklady a rizika. *Ministerstvo financí České republiky* [online] [vid. 2022-01-20]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/vyhody-a-rizika-eura/naklady-a-rizika>
- DĚDEK, Oldřich, 2013c. Zavedení eura v České republice. Výhody a rizika eura. *Ministerstvo financí České republiky* [online] [vid. 2022-04-08]. Dostupné z: <https://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/vyhody-a-rizika-eura/vyhody-pro-podniky>
- DOTACE EU, 2007. *Výsledky čerpání 2004-2006* [online] [vid. 2022-06-14]. Dostupné z: [https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/programove-obdobi-2004-2006-\(1\)/vysledky-cerpani](https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/programove-obdobi-2004-2006-(1)/vysledky-cerpani)
- DOTACE EU, 2022. *Indikátory - co bylo podpořeno* [online] [vid. 2022-11-22]. Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/indikatory>

- ECB, 2022. Konvergenční zpráva, červen 2022. Evropská centrální banka [online]. [vid. 2022-08-06]. Dostupné z: <https://www.ecb.europa.eu/pub/convergence/html/ecb.cr202206~e0fe4e1874.cs.html>
- EUR-LEX, 2017. *Smlouva o založení Evropského společenství uhlí a oceli* [online] [vid. 2022-07-24]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/CS/legal-content/summary/treaty-establishing-the-european-coal-and-steel-community-ecsc-treaty.html>
- EUR-LEX, [b.r.]. *Shrnutí právních předpisů EU* [online] [vid. 2022-08-03]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/content/summaries/summary-05-expanded-content.html>
- EUROPEAN COMMISSION, 2009. *Communication from the Commission to the European Parliament pursuant to the second subparagraph of Article 251 (2) of the EC Treaty concerning the Common Position of the Council on the adoption of a Regulation of the European Parliament and of the Council concerning statistics relating to external trade with non-member countries and repealing Council Regulation (EC) No 1172/95* [online]. 2009. [vid. 2022-10-18]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52009PC0075&qid=1666102962191>
- EUROPEAN COMMISSION, 2021. *Basic facts on the Framework of EU-Switzerland relations: Switzerland and the EU in a few figures*. [online]. 2021. vyd. LU: Publications Office [vid. 2022-07-16]. Dostupné z: <https://data.europa.eu/doi/10.2775/616087>
- EUROSKOP, 2016. *Z evropského projektu odešly Alžírsko, Grónsko a 2 francouzská území* [online]. [vid. 2022-08-14]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/2016/06/23/z-evropskeho-projektu-odesly-alzirsko-gronsko-a-2-francouzska-uzemi/>
- EUROSKOP, 2022. *Vláda navýšila rozpočet předsednictví ČR v Radě Evropské unie o 400 milionů Kč* [online]. [vid. 2022-08-08]. Dostupné z: <https://euroskop.cz/2022/02/10/vlada-navysila-rozpocet-predsednictvi-cr-v-rade-evropske-unie-o-400-milionu-kc/>

- EUROSKOP, [b.r.]. Asociační dohoda. *Euroskop* [online] [vid. 2022a-01-18].
Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/167/0/clanek/asociacni-dohoda/>
- EUROSKOP, [b.r.]. *Rozšíření a předvstupní pomoc* [online] [vid. 2022b-01-18].
Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/168/0/clanek/predvstupni-pomoc/>
- EUROSTAT, 2021a. *GNI (gross national income) per capita in PPS* [online]
[vid. 2022-08-23]. Dostupné
z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/NAMA_10_PP/default/table?lang=en&category=na10.nama10.nama_10_aux
- EUROSTAT, 2021b. *Structure of earnings survey: hourly earnings* [online]
[vid. 2022-06-08]. Dostupné
z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EARN_SES_HOURLY_custom_2882142/default/table?lang=en
- EUROSTAT, 2022a. *Annual enterprise statistics by size class for special aggregates of activities* [online] [vid. 2022-11-13]. Dostupné
z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/SBS_SC_SCA_R2_custom_3837872/default/table?lang=en
- EUROSTAT, 2022b. *Comparative price levels* [online] [vid. 2022-08-18]. Dostupné
z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TEC00120/default/table?category=prc.prc_ppp
- EUROSTAT, 2022c. *Employment and commuting by sex, age and NUTS 2 regions*
[online] [vid. 2022-08-05]. Dostupné
z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFST_R_LFE2ECOMM_custom_3164570/default/table?lang=en
- EUROSTAT, 2022d. *EU/EFTA citizens of working age who usually reside in another EU/EFTA country by citizenship, age and sex* [online] [vid. 2022-08-04].
Dostupné
z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfst_lmbpcitg/default/table?lang=en
- EUROSTAT, 2022e. *GDP per capita in PPS* [online] [vid. 2022-08-17]. Dostupné
z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00114/default/table?lang=en>

- EUROSTAT, 2022f. *General government gross debt (EDP concept), consolidated - annual data* [online] [vid. 2022-04-24]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tipsgo10/default/table?lang=en>
- EUROSTAT, 2022g. *HICP - monthly data (annual rate of change)* [online] [vid. 2022-11-18]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/PRC_HICP_MANR_custom_3225647/default/table?lang=en
- EUROSTAT, 2022h. *Intra and Extra-EU trade by Member State and by product group* [online] [vid. 2022-08-14]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EXT_LT_INTRATRD_custom_3200102/default/table?lang=en
- EUROSTAT, 2022i. *Long-term unemployment by sex - annual data* [online] [vid. 2022-08-18]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/UNE_LTU_A_custom_3221517/default/table?lang=en
- EUROSTAT, 2022j. *Monthly minimum wages - bi-annual data* [online] [vid. 2022-08-25]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EARN_MW_CUR_custom_3256271/default/table?lang=en
- EUROSTAT, 2022k. *Purchasing power parities (PPPs), price level indices and real expenditures for ESA 2010 aggregates* [online] [vid. 2022-08-23]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/PRC_PPP_IND_custom_3242141/default/table?lang=en
- EUROSTAT, 2022l. *Share of European Union EU27 (from 2020) in the World Trade* [online] [vid. 2022-11-19]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/EXT_LT_INTROEU27_2020_custom_2768861/default/table?lang=en
- EUROSTAT, 2022m. *Unemployment by sex and age – annual data* [online] [vid. 2022-08-22]. Dostupné

z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/UNE_RT_A_custom_3236678/default/table?lang=en

EUROSTAT, 2022n. Úroveň mzdových nákladů práce podle činností NACE Rev. 2. *Úroveň mzdových nákladů práce podle činností NACE Rev. 2* [online] [vid. 2022-06-11]. Dostupné

z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LC_LCI_LEV_custom_2898742/default/table?lang=en

EVOLA, Marco, 2022. Comparing the Practice of Accession to and Withdrawal from the European Union: Commonalities in Principles and Procedures? *European Papers* [online]. 7(1), 439–464. Dostupné z: doi:10.15166/2499-8249/567

EVROPSKÁ KOMISE, 2019. *SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉ RADĚ, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ Zelená dohoda pro Evropu* [online]. 11. prosinec 2019. [vid. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1576150542719&uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

EVROPSKÁ KOMISE, 2020a. Otázky a odpovědi: Dohoda o obchodu a spolupráci mezi EU a Spojeným královstvím. *European Commission - European Commission* [online] [vid. 2022-08-13]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/qanda_20_2532

EVROPSKÁ KOMISE, 2020b. Otázky a odpovědi týkající se vystoupení Spojeného království. *European Commission - European Commission* [online] [vid. 2022-08-10]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/qanda_20_104

EVROPSKÁ KOMISE, 2021a. Dohoda mezi EU a Spojeným královstvím o obchodu a spolupráci. *Evropská komise - European Commission* [online] [vid. 2022-04-16]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/relations-non-eu-countries/relations-united-kingdom/eu-uk-trade-and-cooperation-agreement_cs

EVROPSKÁ KOMISE, 2021b. Plán na podporu oživení Evropy. *Evropská komise - European Commission* [online] [vid. 2022-07-28]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_cs

EVROPSKÁ KOMISE, 2022. Bezpečná zima díky úsporám energie. *European Commission - European Commission* [online] [vid. 2022-07-26]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/IP_22_4608

EVROPSKÁ RADA, Rada EU, 2018. *EU bez jednotného trhu* [online] [vid. 2022-08-16]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/infographics/single-market/>

EVROPSKÁ RADA, Rada EU, 2022a. *Bankovní unie* [online] [vid. 2022-08-06]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/banking-union/>

EVROPSKÁ RADA, Rada EU, 2022b. *Digitální budoucnost pro Evropu* [online] [vid. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/a-digital-future-for-europe/>

EVROPSKÁ RADA, Rada EU, 2022c. *Jak EU reaguje na krize a buduje odolnost* [online] [vid. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-crisis-response-resilience/>

EVROPSKÁ RADA, Rada EU, 2022d. *Migrační politika EU* [online] [vid. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-migration-policy/>

EVROPSKÁ UNIE, 2020. Plně využít potenciál evropských malých a středních podniků. 3.

EVROPSKÁ UNIE, 2022a. *Eurobarometr* [online] [vid. 2022-08-07]. Dostupné z: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2662>

EVROPSKÁ UNIE, 2022b. Zahájení podnikání v EU: Registrace a podpora. *Your Europe* [online] [vid. 2022-01-21]. Dostupné z: https://europa.eu/youreurope/business/running-business/start-ups/starting-business/index_cs.htm

EVROPSKÝ PARLAMENT, 2021. *Future of Europe* [online] [vid. 2022-01-31]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/cs/be-heard/eurobarometer/future-of-europe>

- EVROPSKÝ ÚČETNÍ DVŮR, 2021. *Finanční příspěvky třetích zemí ve prospěch EU a členských států* [online] [vid. 2022-07-16]. Dostupné z: <https://www.eca.europa.eu/en/Pages/DocItem.aspx?did={23CA98FE-46F3-4AF8-A596-40BDBAE75807}>
- HAVELKA, Vít, 2021. *Minilateral Cooperation in the EU: Internal Cohesion, Group Dynamics, and Voting Behaviour of Selected State Blocks* [online] [vid. 2022-03-20]. ISBN 978-963-7039-69-0. Dostupné z: https://kki.hu/wp-content/uploads/2021/10/minilateral_online_v1.pdf
- HOFFMANN, Stanley, 1966. Obstinate or Obsolete? The Fate of the Nation-State and the Case of Western Europe. *Daedalus*. **95**(3), 862–915. ISSN 0011-5266.
- IMD, 2022. *IMD World Competitiveness Online* [online] [vid. 2022-08-05]. Dostupné z: <https://worldcompetitiveness.imd.org/rankings/wcy>
- JANNING, Josef, 2017. Differentiation Could Become the Next EU Integration Concept. *Intereconomics* [online]. **52**(3), 122–123. ISSN 00205346. Dostupné z: [doi:10.1007/s10272-017-0658-7](https://doi.org/10.1007/s10272-017-0658-7)
- JEŘÁBKOVÁ, Zdenka, 2008. Přímé zahraniční investice – vybrané přínosy a náklady pro českou ekonomiku - 2007. *Český statistický úřad* [online] [vid. 2022-05-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prime-zahranicni-investice-vybrane-prinosy-a-naklady-pro-ceskou-ekonomiku-2007-x4jot5mwml>
- KLAUS, Václav, 2016. *Má EU nějakou dobrou budoucnost?* [online] [vid. 2022-03-24]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/4009>
- KLAUS, Václav, 2019. *Evropská unie byla a je institucí velmi spornou* [online] [vid. 2022-03-24]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/4391>
- KOŁODZIEJSKI, Marek, 2022. Evropská územní spolupráce. *Evropský parlament* [online] [vid. 2022-10-03]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/98/evropska-uzemni-spoluprace>
- KOŠŤÁKOVÁ, Tereza, 2019. Kouzlo parity kupní síly. *Statistika&My* [online]. [vid. 2022-03-29]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/o-slozitem-jednoduse/kouzlo-parity-kupni-sily/>

- KOŹBIAŁ, Krzysztof, 2020. Znaczenie Eurosceptycyzmu Na Scenie Politycznej Republiki Czeskiej: Uwarunkowania I Konsekwence. *Politeja* [online]. (66), 261–276. ISSN 17336716. Dostupné z: [doi:http://dx.doi.org/10.12797/Politeja.17.2020.66.18](http://dx.doi.org/10.12797/Politeja.17.2020.66.18)
- KRUTÍLEK, Ondřej a Magda KOMÍNKOVÁ, [b.r.]. ČR a evropská legislativa. *Euroskop* [online] [vid. 2022-01-19]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/9017/0/clanek/cr-a-evropska-legislativa/>
- LÓPEZ, María Álvarez a Ausra RAKSTELYTE, 2021. Evropský hospodářský prostor (EHP), Švýcarsko a sever. *Evropský parlament* [online] [vid. 2022-07-15]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/169/the-european-economic-area-eea-switzerland-and-the-north>
- LOUŽEK, Marek, 2017. *Evropská integrace z pohledu teorie veřejné volby. European integration from the point of view of the public choice theory*. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3064-9.
- MACH, Petr, Ivan PILIP a Milan ŽÁK, 2011. *Evropská unie*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu. ISBN 978-80-86730-72-1.
- MARZOCCHI, Ottavio, 2022. Ochrana hodnot podle článku 2 Smlouvy o EU. *Evropský parlament* [online] [vid. 2022-07-26]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/146/ochrana-hodnot-podle-clanku-2-smlouvy-o-eu>
- MF ČR, 2021a. Čistá pozice ČR ve vztahu k rozpočtu EU: 2004 - 2021. *Ministerstvo financí České republiky* [online] [vid. 2022-03-09]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/hospodareni-eu/pozice-cr-vuci-rozpoctu-eu/2021/cista-pozice-cr-ve-vztahu-k-rozpoctu-eu-42611>
- MF ČR, 2021b. Programové období 2021-2027. *Ministerstvo financí České republiky* [online] [vid. 2022-03-10]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/hospodareni-eu/prostredky-alokovane-pro-cr/programove-obdobi-2021-2027>
- MMR ČR, [b.r.]. Programy národní, přeshraniční, nadnárodní a meziregionální. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. *Dotace EU* [online] [vid. 2022a-03-09].

Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/programy>

MMR ČR, [b.r.]. Unijní programy 2021-2027. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. *Dotace EU* [online] [vid. 2022b-03-09]. Dostupné z: https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/unijni-programy-2021_2027

MPO ČR, 2021. *Vláda schválila Strategii na podporu malých a středních podniků do roku 2027. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR* [online] [vid. 2022-08-05]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/male-a-stredni-podnikani/studie-a-strategicke-dokumenty/vlada-schvalila-strategii-na-podporu-malych-a-strednich-podniku-do-roku-2027--260062/>

MVČR, 2011. *Legislativní proces (teorie a praxe). Ministerstvo vnitra České republiky* [online] [vid. 2022-08-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/legislativni-proces-pdf>

MVČR, 2021. *Souhrnné informace o postupu MV v problematice relokací - Aktuální informace o migraci. Ministerstvo vnitra České republiky* [online] [vid. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/souhrnne-informace-o-postupu-mv-v-problematice-relokaci.aspx>

MZV, 2015. *Bezpečnostní strategie České republiky. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online] [vid. 2022-10-04]. Dostupné z: <https://mocr.army.cz/dokumenty-a-legislativa/ceske-dokumenty-46088/>

NKÚ, 2022. *Hospodaření ČR v roce 2021: rekordní schodek státního rozpočtu, nejrychleji se zadlužující země v EU a ekonomický růst jeden z nejnižších. Nejvyšší kontrolní úřad* [online] [vid. 2022-08-30]. Dostupné z: <https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/hospodareni-cr-v-roce-2021:-rekordni-schodek-statniho-rozpoctu--nejrychleji-se-zadluzujici-zeme-v-eu-a-ekonomicky-rust-jeden-z-nejnizsich-id12710/>

OLAF, 2022. *Výroční zprávy úřadu OLAF. Evropský úřad pro boj proti podvodům* [online] [vid. 2022-07-27]. Dostupné z: https://anti-fraud.ec.europa.eu/about-us/reports/annual-olaf-reports_en

- PAVY, Eeva, 2021. Lisabonská smlouva. *Evropský parlament* [online] [vid. 2022-01-18]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/5/lisabonska-smlouva>
- PROTIVÍNSKÝ, Tomáš, 2021. Jak fungují evropské emisní povolenky? *Fakta o klimatu* [online] [vid. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://faktaoklimatu.cz/explainery/emisni-povolenky-ets>
- SCHWEIZERISCHE EIDGENOSSENSCHAFT, 2022. *Zweiter Schweizer Beitrag an ausgewählte EU-Mitglied-Staaten* [online] [vid. 2022-07-16]. Dostupné z: <https://www.eda.admin.ch/europa/de/home/weitere-dossiers/beitrag.html>
- SOUDNÍ DVŮR EU, 2018. *CURIA - Žaloba EK v. ČR, věc C-719/17* [online] [vid. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=200641&mode=req&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=CS&cid=253766>
- SOUDNÍ DVŮR EU, 2020a. *CURIA - Rozsudek - shrnutí, věc C-719/17* [online] [vid. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=224914&pageIndex=0&doclang=cs&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=695271>
- SOUDNÍ DVŮR EU, 2020b. *CURIA - Rozsudek Soudního dvora, věc C-719/17* [online] [vid. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=224882&pageIndex=0&doclang=cs&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=695271>
- SOUKUP, Jindřich, 2015. *Zdroje a perspektivy evropských ekonomik na počátku 21. století v kontextu soudobé globalizace*. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-281-9.
- STEM, 2022. *Postoj veřejnosti k předsednictví EU a k evropským tématům a prioritám. Empirický výzkum pro demokracii* [online]. [vid. 2022-04-18]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/postoj-verejnosti-k-predsednictvi-eu-a-k-evropskym-tematum-a-prioritam/>
- STONE, Jon, 2021. UK's Brexit losses more than 178 times bigger than trade deal gains. *The Independent* [online] [vid. 2022-08-12]. Dostupné

z: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brexit-trade-deals-australia-new-zealand-b1959478.html>

STREJČEK, Ivo, 2022. Přihláška do EU byla politickým realismem své doby. *Klaus* [online] [vid. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.klaus.cz/clanky/4852>

STROUHAL, Jan, 2021. Emisní povolenky pro začátečníky. Jak fungují a proč jejich cena roste? *Forbes* [online] [vid. 2022-05-30]. Dostupné z: <https://forbes.cz/emisni-povolenky-pro-zacatecniky-jak-funguji-a-proc-jejich-cena-roste/>

SZIF, [b.r.]. *Společná organizace trhů. Státní zemědělský intervenční fond* [online] [vid. 2022-08-01]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/spolecna-organizace-trhu>

TABOSA, Clarissa, 2020. Constructing Foreign Policy vis-à-vis the Migration Crisis: the Czech and Slovak Cases. *Mezinárodní Vztahy* [online]. **55**(2), 5–23. ISSN 03231844. Dostupné z: [doi:http://dx.doi.org/10.32422/mv.1687](http://dx.doi.org/10.32422/mv.1687)

ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EVROPSKÉ UNIE, 2020. *Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění)* [online] [vid. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016M/TXT&qid=1649360437180&from=CS>

ÚSTAVNÍ SOUD, 2008. *Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 19/08* [online] [vid. 2022-06-01]. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=60401&pos=9&cnt=9&typ=result>

VLÁDA ČR, 2015a. Česká republika přijme do roku 2017 celkem 1500 migrantů. *Vlada* [online] [vid. 2022-02-13]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/ceska-republika-prijme-do-roku-2017-celkem-1500-migrantu-132704/>

VLÁDA ČR, 2015b. Koncepce zahraniční politiky ČR. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online] [vid. 2022-03-18]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/analyzy_a_koncepc/koncepc_e_zahranicni_politiky_cr.html

VLÁDA ČR, 2015c. Koncepce-CR-v-EU.pdf. *Vlada* [online] [vid. 2022-01-18].
Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Koncepce-CR-v-EU.pdf>

WEISS, Tomáš, 2017. *Promoting national priorities in EU foreign policy: the Czech Republic's foreign policy in the EU*. London; New York, NY: Routledge.
Routledge advances in European politics. ISBN 978-1-138-21552-8.

ZENKNER, Petr, [b.r.]. Vstup ČR do EU. *Euroskop* [online] [vid. 2022-01-18].
Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/803/0/clanek/vstup-cr-do-eu/>

Seznam příloh

Příloha A	Důvody harmonizace acquis s vnitrostátními právními řády.....	130
------------------	--	------------

Příloha A Důvody harmonizace *acquis* s vnitrostátními právními řády

Oblast právních předpisů	Důvod harmonizace právních předpisů
Audiovizuální oblast a média	Stanovení základu pro otevřený a spravedlivý trh EU s audiovizuálními službami
Bezpečnost potravin	Zajištění hygieny potravin, zdraví a dobrých životních podmínek zvířat a zdraví rostlin a pro kontrolu kontaminace vnějšími látkami
Cla	Zajištění pohybu zboží v rámci EU v souladu s pravidly vnitřního trhu a dle ustanovení společné obchodní politiky
Daně	Zabránění vyhýbaní se daňovým povinnostem, dvojímu zdanění a zajištění spravedlivé hospodářské soutěže na vnitřním trhu
Doprava	Zajištění hladkého, efektivního, bezpečného a volného pohybu lidí a zboží po EU
Energie	Snaha stát se nízkoenergetickým hospodářstvím se zajištěnou, bezpečnou, konkurenceschopnou, místně vyráběnou a udržitelnou spotřebovávanou energií
Hospodářská soutěž	Zajištění nenarušované hospodářské soutěže vytvořením podobných pravidel
Hospodářské a měnové záležitosti	Koordinace hospodářských politik členských států na evropské úrovni
Humanitní pomoc a civilní ochrana	Zajištění pomoci lidem, zemím a regionům, čelícím přírodním nebo člověkem způsobeným pohromám
Institucionální záležitosti	Provádění politik EU v souladu s pravidly a postupy stanovenými smlouvami
Jednotný digitální trh	Odstranění zbytečných regulačních překážek a stanovení jednotných pravidel v rámci EU
Kultura	Zachování kulturního dědictví, podpora spolupráce a mezinárodní výměny a zamezení nezákonného obchodování s kulturními statky
Lidská práva	Dodržování lidských práv a respektování lidské důstojnosti
Oceány a rybolov	Přispívání k dlouhodobé environmentální, hospodářské a sociální udržitelnosti činností v oblasti rybolovu a akvakultury
Podnikání	Vytvoření prostředí, podporující iniciativu, podnikání a spolupráci za účelem maximalizace potenciálu
Podvody a korupce	Zjednodušení a modernizace právních předpisů s dopadem na korupci, monitorování vývoje a podpora provádění protikorupčních opatření

Regionální politika	Snížení hospodářských, sociálních a územních rozdílů mezi regiony EU, podpora vytváření pracovních míst, konkurenceschopnosti, hospodářského růstu, lepší kvality života a udržitelného rozvoje
Rozpočet	Stanovení právního základu pro příjmy a výdaje rozpočtu, jeho přijetí, kontroly a audity
Rozšíření	Stanovení pravidel a kritérií pro rozšiřování EU, s ohledem na objektivní a transparentní proces
Rozvoj	Snížení chudoby a snaha o její vymýcení se zaměřením na nejpotřebnější země, rozvoj sociální ochrany, zdravotnictví, vzdělání, zaměstnanosti, rozvoje podnikání, udržitelného zemědělství a energetiky
Spotřebitelé	Zaručení stejné úrovně ochrany spotřebitelů v rámci jednotného trhu, s ohledem na jejich zdraví a bezpečnost
Spravedlnost, svoboda a bezpečnost	Zajištění volného pohybu osob a vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva
Veřejné zdraví	Zlepšení veřejného zdraví, prevence nemocí a hrozeb pro zdraví a podpora výzkumu
Vnější vztahy	Vyjednávání obchodních dohod a spolupráce v oblasti energetiky, zdravotnictví, klimatu a životního prostředí
Vnitřní trh	Zajištění volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu v rámci vnitřního trhu EU
Výzkum a inovace	Snaha EU stát se přední světovou znalostní ekonomikou, produkující vědu a inovace světové třídy a zajištění celosvětové konkurenceschopnosti
Vzdělávání, odborná příprava, mládež, sport	Zajištění dostupnosti kvalitního vzdělávání a odborné přípravy s cílem dosažení vysoce kvalifikovaného, všestranného a přizpůsobivého obyvatelstva
Zahraniční a bezpečnostní politika	Zachování míru, podpora mezinárodní bezpečnosti, usilování o prosazování demokracie, právního státu a dodržování lidských práv a svobod po celém světě a zajištění větší váhy členským státům na mezinárodní scéně
Zahraniční obchod	Ochrana podniků v EU před obchodními překážkami a pomoc rozvojovým zemím prostřednictvím nižších cel a podpůrných programů v oblasti obchodu
Zaměstnanost a sociální politika	Zlepšení životních podmínek obyvatel prostřednictvím podpory zaměstnanosti, udržitelného růstu a větší sociální soudržnosti
Zemědělství	Zajištění stabilního přísunu dostupných a kvalitních potravin, rozvoj venkova, ochrana biologické rozmanitosti, krajiny a kvality půdy.
Životní prostředí a změna klimatu	Ochrana přírody, čistoty ovzduší a vody, zajištění řádného nakládání s odpady, edukace v oblasti toxických a chemických látek a pomoc podnikům v přechodu k udržitelnější ekonomice

Zdroj: EUR-Lex, zpracování vlastní (EUR-Lex [b.r.])